

MÁRAI SÁNDOR

LỜI CỎ CÂY

BÀN VỀ THÂN PHẬN CON NGƯỜI TRONG CUỘC ĐỜI

Lời Cỏ Cây

Marai Sandor

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

Table of Contents

[Tóm tắt tiểu sử nhà văn Hungary Márai Sándor:](#)

[Lời tựa](#)

[1/ Về mục đích của cuốn sách](#)

[2/ Về giá trị của cuộc sống](#)

[3/ Rằng: cần phải sống và viết như thế nào](#)

[4/ Về tính cách của con người](#)

[5/ Rằng: cái gì là ẩn tượng đích thực của cuộc sống](#)

[6/ Về sự nhận biết cơ thể](#)

[7/ Về những cảm xúc](#)

[8/ Về hành vi của con người](#)

[9/ Rằng: con người là một bộ phận của thế giới](#)

[10/ Về sự mê tín](#)

[11/ Về một hệ thống mà sau này ta nhận biết](#)

[12/ Rằng: ngày nào ta cũng cần phải tiếp tục dần bước](#)

[13/ Về những thử thách và những kinh nghiệm](#)

[14/ Về nỗi đam mê](#)

[15/ Sự lãnh đạm với cái Tốt](#)

[16/ Về: tiếng gọi của thế gian](#)

[17/ Về những kẻ hùng biện trong đám đông](#)

[18/ Rằng: vào năm bốn mươi tuổi, con người biết tất cả](#)

[19/ Rằng: khi một người đã biết một điều gì đấy, sẽ trở nên bình thản](#)

[20/ Về sự thoải mái và sự cô độc](#)

[21/ Rằng: thời gian sẽ quyết định tất cả](#)

[22/ Về lòng kiêu ngạo](#)

[23/ Rằng: mọi cái Đẹp đều dễ vỡ](#)

[24/ Về bệnh tật, nói chung](#)

[25/ Về việc: chúng ta hãy lừa thầy thuốc](#)

[26/ Về sự thoả thuận](#)

[27/ Rằng: cần phải sống với cả trái tim nữa](#)

[28/ Rằng: khi nào chúng ta có quyền thay đổi triệt để những hoàn cảnh sống.](#)

[29/ Về trang phục](#)

[30/ Về những quy tắc tự nguyện](#)

[31/ Về nhịp điệu sống](#)

[32/ Về: không cần phải sợ bất kỳ điều gì](#)

[33/ Về: Chúng ta là những người tự do](#)

- [34/ Về: các nhà thông thái rồi cũng phải chết.](#)
- [35/ Về một nhu cầu có thật](#)
- [36/ Về kẻ thù](#)
- [37/ Về phụ nữ nói chung](#)
- [38/ Về: Tổ quốc và nhà nước](#)
- [39/ Về sự nhục nhã và các nỗi đau đớn khác](#)
- [40/ Về: vấn đề lương tâm](#)
- [41/ Về: Không ai có thể bảo vệ được nhà văn](#)
- [42/ Về: việc đọc sách](#)
- [43/ Về: Trật tự và Sự Bảo Trợ trong vũ trụ](#)
- [44/ Về: Sự trân trọng](#)
- [45/ Về: Linh hồn và Quyền lực.](#)
- [46/ Về những người thầy thuốc và về các xứ sở](#)
- [47/ Rằng: không cần phải thương hại kẻ phản bội](#)
- [48/ Về: Hành trình](#)
- [49/ Rằng: chẳng cái gì làm ta run sợ](#)
- [50/ Về sự dễ tiện và sự giúp đỡ.](#)
- [51/ Về: chúng ta sống trong những kích thích của con người](#)
- [52/ Về: đồ đạc làm già nua con người](#)
- [53/ Về: chuyện thanh toán](#)
- [54/ Về: Củ cà rốt](#)
- [55/ Về: chất liệu làm nên con người](#)
- [56/ Về: Cần phải tham dự vào công việc của con người](#)
- [57/ Về: Lòng ghen tỵ](#)
- [58/ Về: trật tự của những hành động](#)
- [59/ Về: Tình bạn](#)
- [60/ Về tình yêu](#)
- [61/ Về những kẻ chỉ cười trên môi](#)
- [62/ Rằng: bệnh tật là để nghỉ ngơi](#)
- [63/ Về: cần phải biết chờ đợi](#)
- [64/ Về sự chờ đợi](#)
- [65/ Về những kẻ cuồng tín, mù quáng](#)
- [66/ Rằng: không được phép thất bại trước bản thân mình](#)
- [67/ Về sự anh hùng](#)
- [68/ Về những ngày lễ](#)
- [69/ Rằng: để hiểu biết, trí tuệ không đủ](#)
- [70/ Về hạnh phúc](#)

- [71/ Về tình dục và nỗi buồn](#)
- [72/ Rằng: những con tim tan nát](#)
- [73/ Rằng: Việc luyện tập cơ thể không phải lúc nào cũng đúng đắn.](#)
- [74/ Về trình độ của cá nhân](#)
- [75/ Về sự lười biếng](#)
- [76/ Về những nhiệm vụ mệnh lệnh](#)
- [77/ Về sự thông minh và sự thông thái](#)
- [78/ Về: sự tôi luyện và nội quy](#)
- [79/ Về sự sẵn sàng](#)
- [80/ Về: văn phòng và công chức](#)
- [81/ Về trái táo đã nạo](#)
- [82/ Về sự ngu xuẩn thật sự](#)
- [83/ Về nỗi buồn](#)
- [84/ Về sức khỏe và sự thật](#)
- [85/ Về phụ nữ và về những con chim](#)
- [86/ Về Chúa Giêsu và sự cô độc](#)
- [87/ Về mười phút khủng hoảng](#)
- [88/ Về những kẻ ăn trộm dòng điện](#)
- [89/ Về những tai nạn](#)
- [90/ Về những kẻ ba hoa](#)
- [91/ Về sự im lặng và về những người im lặng](#)
- [92/ Về những khu rừng mê mông và về những cây thông](#)
- [93/ Rằng: thiên nhiên thật cao quý nhưng buồn tẻ](#)
- [94/ Về âm nhạc](#)
- [95/ Về sự may mắn](#)
- [96/ Về những người bạn đồng hành](#)
- [97/ Về sự đa cảm](#)
- [98/ Rằng: có ai đợi ở đâu đó, nhưng điều ấy không quan trọng](#)
- [99/ Về sự nhanh nhẹn tốt đẹp](#)
- [100/ Về nhu cầu](#)
- [101/ Về bệnh đau đầu](#)
- [102/ Về những nỗi đau lớn và về cách xử sự](#)
- [103/ Về sức tưởng tượng](#)
- [104/ Về sự thích nghi](#)
- [105/ Về sự cầu kỳ hoa mỹ và sự mơ mộng](#)
- [106/ Về các con vật](#)
- [107/ Về những tác phẩm ưu tú](#)

[108/ Về lòng kiên nhẫn](#)
[109/ Về sự lựa chọn và lòng chung thủy](#)
[110/ Về quyền lực của trí tuệ](#)
[111/ Về nỗi nguy hiểm của cuộc sống](#)
[112/ Về việc tắm rửa](#)
[113/ Rằng: cái gì đáng và không đáng làm.](#)
[114/ Về sự tấn công theo chiều ngang và chiều dọc](#)
[115/ Về chất nikotin](#)
[116/ Về: điều tôi rút ra được giữa lúc báo động](#)
[117/ Về sự tầm thường của con người](#)
[118/ Về sự thỏa mãn](#)
[119/ Về cái tẩu thuốc lọc khói](#)
[120/ Rằng: không cần phải quan tâm lắm đến phụ nữ](#)
[121/ Về cách thức chiến đấu và trận tuyến](#)
[122/ Về tội lỗi và ý thức phạm tội](#)
[123/ Rằng: không thể trông cậy được vào ai](#)
[124/ Về các nhà văn và thể giới](#)
[125/ Về chất liệu con người](#)
[126/ Về những tác phẩm ưu tú và thần tiên](#)
[127/ Về Thượng đế](#)
[128/ Rằng: con người không thể lường trước được](#)
[129/ Về nhịp điệu và sự thay đổi](#)
[130/ Về sự tế nhị và nhẹ nhàng](#)
[131/ Về việc làm khách](#)
[132/ Về kế hoạch công việc và nỗi lo lắng.](#)
[133/ Về vai trò và bộ phận](#)
[134/ Về ngày thường và ngày lễ](#)
[135/ Rằng: Sự hiểu biết cần nhiều dũng cảm](#)
[136/ Về sự thử thách](#)
[137/ Về cái cực kỳ](#)
[138/ Về gánh nặng thử thách của hiện thực](#)
[139/ Rằng: Đôi khi cần phải thư giãn trong cuộc đời](#)
[140/ Về những mòm đá Tarpej](#)
[141/ Về những kẻ nói dối](#)
[142/ Về nhiệm vụ và những khoảnh khắc](#)
[143/ Về sự cô độc](#)
[144/ Về trái tim](#)

[145/ Về tình cảm cộng đồng](#)
[146/ Về mặc cảm nghề nghiệp](#)
[147/ Về ý tưởng và ấn tượng](#)
[148/ Về lòng yêu thương](#)
[149/ Về thể giới và sự méo mó](#)
[150/ Về cách mạng và về người cách mạng](#)
[151/ Về những chuyến du ngoạn và những căn phòng khách sạn](#)
[152/ Về sự lười nhác](#)
[153/ Về những kỷ niệm và về sự kỳ diệu](#)
[154/ Về sự tàn ác và những người Bizanci](#)
[155/ Về những gì mà con người muốn](#)
[156/ Về những ngọn lửa và cái áo chống lửa](#)
[157/ Về sự tuyệt vời](#)
[158/ Về sự thử thách](#)
[159/ Về sự sợ hãi](#)
[160/ Về các nạn nhân và những kẻ khủng bố](#)
[161/ Về bản chất](#)
[162/ Về mật ong và những động tác thờ](#)
[163/ Về người có bản lĩnh](#)
[164/ Rằng: không thể làm được gì với những kẻ độc ác](#)
[165/ Rằng: cần phải cháy lên](#)
[166/ Về tài năng và sự ngu dốt](#)
[167/ Về: Nghệ thuật như một định mệnh](#)
[168/ Về cái hàng ngày và ảo giác](#)
[169/ Rằng: thông minh nhất là hãy một mình](#)
[170/ Rằng: nhóm lửa cũng khó](#)
[171/ Về những kẻ không dám cả phản bội](#)
[172/ Về sự hiểu nhầm](#)
[173/ Về sự thay đổi và về hy vọng](#)
[174/ Rằng: cần dạo chơi nhiều](#)
[175/ Về tử vi và các vì sao](#)
[176/ Về nhà hát và khán giả](#)
[177/ Về cái chết như một nhân chứng](#)
[178/ Về tác phẩm và tri thức](#)
[179/ Về những kẻ có lý](#)
[180/ Rằng: việc của bạn trên thế gian là gì](#)
[181/ Rằng: cần phải chia tay với tuổi trẻ như thế nào](#)

[182/ Về sự bất công và những can thiệp](#)
[183/ Về sự cao thượng trên thế gian](#)
[184/ Về chính nghĩa](#)
[186/ Về triển vọng](#)
[187/ Về sự nhún nhường và phẩm giá](#)
[188/ Rằng: không được phép ngạc nhiên](#)
[189/ Về sự đói khát tính dục và lòng tham lam](#)
[190/ Về sự kiêu ngạo](#)
[191/ Về cơ thể](#)
[192/ Rằng: bạn luôn luôn sống giữa đường](#)
[193/ Về những bản hợp đồng](#)
[194/ Về bản hợp đồng, thêm một lần nữa](#)
[195/ Về cuộc sống và cái chết](#)
[196/ Về chân lý và cái đàng sau nó](#)
[197/ Về sự nhạy cảm của con người](#)
[198/ Về phép lịch sự](#)
[199/ Về các hình thức](#)
[200/ Về tổ quốc](#)
[201/ Về thế giới](#)
[202/ Về bản thân tôi](#)

Tóm tắt tiểu sử nhà văn Hungary Márai Sándor:

Nhà văn Márai Sándor sinh ngày 11 tháng 4 năm 1900 tại Kassa-Hungary (nay thuộc Slovakia) trong một gia đình tư sản thành phố. Thời niên thiếu, ông sống chủ yếu ở thành phố quê hương, đến thời trung học ông chuyển đến thủ đô Budapest. Năm mười sáu tuổi, bài viết đầu tiên của ông đăng trong tạp chí Pesti Hírlap (Tin tức Pest) đã nhận được nhiều lời khen ngợi.

Năm 1919, ông tham gia Nền Cộng hòa Xô Viết với tư cách phóng viên của tờ báo Lá Cờ đỏ. Sau thất bại của Nền cộng hòa Xô Viết, ông quay lại Kassa, sau đó đi Praha, và sang Đức. Tại đây ông trở thành phóng viên của một trong những tờ báo Đức có uy tín, cùng với những tên tuổi nổi tiếng như: Thomas Mann, Heinrich Mann và Theodor Adorno.

1923 - 1928: ông sống và làm việc tại Paris, kết hôn với bà Matzner Ilona, người bạn đời duy nhất của ông. Năm 1928, ông trở lại Budapest - Hungary, bên cạnh việc viết báo, Márai Sándor bắt đầu viết tiểu thuyết. Một trong những tiểu thuyết tự thuật nổi tiếng nhất của ông là cuốn “Tự sự của một thị dân”. Đây là thời kỳ sáng tác sung sức nhất của Márai, ông viết tất cả các thể loại: tiểu thuyết, truyện ngắn, kịch, thơ... Trong đó có những cuốn rất nổi tiếng như: “Tự sự của một thị dân”, “Bốn mùa”, “Lời cỏ cây”, “Những ngọn nến cháy tàn”, “Nhật ký”...

Năm 1942, ông được bầu làm Viện sĩ Viện hàn lâm khoa học Hungary.

Năm 1948, ông cùng vợ và con trai nuôi quyết định ra nước ngoài. Thời gian đầu, họ sống tại Italia, thời gian này ông viết một tác phẩm nổi tiếng có nhan đề: “Đất! Đất...”.

Năm 1952, ông chuyển sang sống tại Mỹ.

Trong thời gian sống lưu vong, ông sáng tác, và cho xuất bản đều đặn nhiều tác phẩm, gây nhiều tiếng vang lớn.

Năm 1989, sau cái chết của vợ, và cái chết vì tai nạn của con trai nuôi, không chịu nổi cảnh cô độc và bệnh tật, ông đã tự sát, thọ 89 tuổi.

Năm 1997, người thân và bạn bè đưa toàn bộ di cảo của ông về quê hương.

Từ đó đến nay, hàng năm các tác phẩm của ông liên tục được xuất bản và tái bản, không những ở Hungary mà ở khắp Châu Âu, cũng như trên toàn thế giới.

Márai Sándor được bầu là một trong 10 nhà văn được đọc nhiều nhất trên thế giới hiện nay.

Tiểu thuyết “*Những ngọn nến cháy tàn*”, riêng tại Italia năm 2005, cuốn sách được tái bản 35 lần với số lượng in là 350.000 cuốn.

Cuốn đoản văn “*Lời cỏ cây*” xuất bản lần đầu năm 1942, vào thời điểm chiến tranh thế giới lần thứ II đang diễn ra khắp châu Âu, căn nhà của chính Márai ở Budapest cũng bị trúng bom.

Tác phẩm *Lời cỏ cây* như một phương thuốc chữa chạy cho tâm hồn người Hungary chống lại chiến tranh, thời thế và sự cô độc.

Márai Sándor đã từng viết về tác phẩm này như sau: **“Cuốn sách này thông minh hơn, dũng cảm hơn và con người hơn tôi. Tôi học được nhiều từ cuốn sách này. Vàng, cần phải sống, suy nghĩ, và chuẩn bị cho cuộc sống và cái chết như thế”**.

Người dịch hy vọng, tác phẩm “*Lời cỏ cây*” của Márai Sándor lần đầu tiên xuất bản tại Việt Nam sẽ được bạn đọc quan tâm và đón nhận, bởi cuốn sách không những chứa đầy chất trí tuệ, văn phong hấp dẫn mà còn mang lại nhiều bổ ích cho bạn đọc, nhất là các bạn đọc trẻ.

Budapest, Hè 2007

Nguyễn Hồng Nhung

Lời tựa

Cuốn sách này xin tặng Seneca*, người đã dạy tôi rằng: không có đạo đức thì không có con người. Xin tặng Epiktetos**, người đã chỉ ra con người có những quyền lực gì.

Xin tặng Marcus Aurelius***, người đã học những quyền lực từ Epiktetos -và là người rất kiên nhẫn. Xin tặng Montaigne****, người luôn vui vẻ, và không hề quan tâm, sau cái chết, tác phẩm của mình sẽ ra sao.

Xin tặng những người luôn biết an ủi, khi không có sự an ủi trên trái đất, và luôn dạy tôi, đừng sợ cái chết, sự nô lệ, sự nghèo khổ, và kể cả bệnh tật nữa.

Xin tặng vài ba người đàn ông, những người bạn của tôi, và là những người đàn ông chân chính.

Xin tặng một, hai người phụ nữ...

Chú thích:

* Seneca: nhà triết học, nhà thơ, nhà viết kịch, chính khách La mã (thế kỷ 4-1 TCN)

** Epiktetos: nhà triết học La mã (khoảng 60-120 TCN)

*** Marcus Aurelius Antonius: hoàng đế La mã (khoảng 121-180 TCN)

**** Montaigne: nhà triết học Pháp thời Phục Hưng (1553-1592)

1/ Về mục đích của cuốn sách

Thưa bạn đọc, cuốn sách này sẽ cố gắng chân thật. Kẻ viết có một kiến thức khiêm tốn và có hạn. Cuốn sách này không khác, so với nhiều cuốn sách của xưa kia và ngày nay, muốn bàn về thân phận con người trong cuộc đời. Một con người đang thổ lộ, cần phải ở như thế nào, cần ăn, uống, ngủ, bị ốm và khoẻ mạnh ra sao, cần phải yêu ghét, chán chường, chuẩn bị cho cái chết và làm bạn với cuộc sống như thế nào.

Điều này không có gì to tát, vì con người nói chung, và tác giả nói riêng thường biết rất ít về cuộc đời. Nhưng thế cũng đủ cho trách nhiệm của một con người. Nhiều hơn chúng ta cũng chả thể nào gánh vác nổi.

Như vậy, cuốn sách này sẽ chân thật, thưa bạn đọc, nó sẽ không nói về các lý thuyết, và những người anh hùng, nó sẽ chỉ bàn về những gì gần gũi với bạn. Người viết không muốn dạy, mà chỉ muốn học. Học từ những quyển sách của các nhà thông thái và những kẻ đi khai mở, học từ cuộc đời của những người khác, mà người viết đã quan sát, cảm nhận, học từ những tín hiệu của cuộc sống, từ chữ cái, từ trái tim, từ cỏ cây và đất trời cùng một lúc. Bởi vì tất cả những điều này làm nên số phận con người. Đây không phải sách thông thái, chỉ là những điều cơ bản nhất. Người viết không phải lúc nào cũng tìm ra sự thật, mà nhiều lần còn nhầm lẫn. Bởi vì người viết là con người. Nhưng người viết đi tìm sự thật tất yếu, và không xấu hổ, nếu bị nhầm lẫn. Bởi người viết là con người. Cho nên cuốn sách này sẽ giống những cuốn sách thuộc viết về cây, về cỏ ngày xưa, dùng những minh họa dễ hiểu để trả lời cho một chứng đau, như đau tim, hoặc bị Thượng Đế bỏ rơi.

Và hỡi ai biết nhiều hơn tôi, xin lên tiếng.

2/ Về giá trị của cuộc sống

Chỉ sự phục vụ mới mang đến giá trị cho cuộc sống, và sự phục vụ này phải dành cho con người. Điều này nghe hơi nghiêm khắc và trù tượng, nhưng lại là sự thật duy nhất đúng. Bạn là con người, bởi vậy bạn cần phải sống giữa con người và sống theo cách sống của họ.

Sống theo cách của con người nếu bạn sống chân thật. Nếu từng hành động, từng lời nói của bạn không có ý định làm hại con người. Nếu bạn gắng thử - một cách không khoa trương và kiêu ngạo-giúp đỡ con người. Đôi khi chỉ bằng cách không giấu diếm sự thật. Đôi khi chỉ bằng cách, không tiếp nối những lời giả dối. Đôi khi chỉ bằng cách, bạn không kêu lên "Đúng!" trong khi người khác gào lên "Đúng thế! Đúng thế!" Cả cuộc đời không tham dự vào sự giả dối, là hành động phi thường hơn rất nhiều, so với việc thỉnh thoảng mới phản đối.

Bên giường hấp hối, bạn mới yên nghỉ an bình, nếu ngày qua ngày bạn chỉ phụng sự cho sự thật một cách có ý thức, cho dù đôi khi sự thật chỉ vô cùng đơn giản và bé nhỏ. Nhưng bạn đừng lựa chọn. Giá trị của cuộc sống chỉ có bấy nhiêu.

3/ Rằng: cần phải sống và viết như thế nào

Tất cả những nhà thông thái mà tôi học hỏi, tư tưởng của họ đều dạy, cần phải sống và viết như thế đây là hành động cuối cùng của ta trong đời, như thế sau dòng viết cuối cùng cái chết sẽ tới.

Chỉ có cảm giác về sự chết, chỉ một ý thức không có nỗi sợ hãi và đón hèn, mới cho ta một tư cách sống và một tư cách viết. Phải sống và viết đến tận cùng, nghĩa là phải quan sát thế giới và bản thân ta một cách tĩnh lặng, vô cùng chăm chú, phải để ý đến trí tuệ và những nỗi đam mê, để ý đến những ý tưởng của con người và tất cả những gì liên quan đến mối quan hệ ấy.

Đó chính là tư cách duy nhất xứng đáng với con người: Thượng Đế cũng không đòi hỏi chúng ta nhiều hơn. Và, không có tội lỗi nào lớn hơn và ngạo nghễ hơn, việc con người muốn nhiều hơn và muốn những cái khác, so với cái mà Thượng Đế đòi hỏi.

4/ Về tính cách của con người

Một báu vật lý thú nhất, mà ta gặp trong đời người, chính là tính cách của con người.

Không gì thú vị, ly kỳ và bất ngờ, bằng một quá trình con người tự bộc lộ bản chất của mình. Cảnh vật, kỳ quan của thế giới cũng không độc đáo bằng tính cách của mỗi người. Khi bản chất con người chột hiện ra, thông qua những nhận biết về thế giới, cùng một lúc, ta cảm thấy đây mới là nhiệm vụ kiếm tìm chân chính của ta. Những hiểu biết khác chỉ làm giàu kiến thức, nhưng sự nhận biết về bản chất con người làm tâm hồn ta phong phú. Bởi đây là kinh nghiệm trực tiếp nhất về con người,

Vâng, đúng thế, tính cách làm nên con người.

Vì tính cách chính là con người, nên ta vô ích giấu diếm: một cử động, một lời nói, một việc làm đều có thể bộc lộ toàn bộ tính cách, làm rơi xuống những mặt nạ hoá trang và quần áo đi mượn.

Sự gặp gỡ những tính cách riêng biệt của mỗi cá nhân chính là ấn tượng sâu sắc nhất của con người, điều mà ta cũng được dự phần.

5/ Rằng: cái gì là ấn tượng đích thực của cuộc sống

Ấn tượng đích thực dành cho con người thực ra chỉ có thể này: **Sự nhận biết** ra bản thân mình.

Nhận biết về thế giới có thể vô cùng hấp dẫn, bổ ích, đầy rung cảm, hoặc đáng sợ, và đáng rút ra kinh nghiệm, nhưng sự nhận biết ra bản thân là cuộc hành trình lớn nhất, sự phát hiện đáng sợ nhất, cuộc gặp gỡ bổ ích nhất.

Đường dẫn tới La mã hoặc đến Bắc cực cũng không ly kỳ bằng việc phát hiện ra những tính cách của bản thân. Là khi ta nhận ra những xu hướng tính cách của chính mình, về sự nhận biết thế giới, con người, về cái tốt cái xấu, về những mối quan hệ của ta với mọi dục vọng. Khi tri thức về sự nhận biết bản thân của ta chín muồi, lúc đó ta chỉ cần đi tìm **ấn tượng** trong cuộc sống.

6/ Về sự nhận biết cơ thể

Song song với sự nhận biết tính cách là nhận thức về cơ thể.

Nhưng, phải như với một tên hầu cận hư hỏng và không trung thành. Tính cách của ta phải là chủ, trí tuệ của ta phải ra lệnh, còn cơ thể chỉ là tên hầu cận. Cần hiểu và đúng mực với nó, cần nghiêm khắc, không đồng lõa, như đối với một gã hầu cận luôn có xu hướng phản bội, hèn nhát và đào tẩu. Cần nhận ra những thói quen, những khuynh hướng của nó, bắt nó phải thoả thuận với thế giới, với mọi khả năng, với những thăng trầm của cuộc sống.

Cơ thể ta là kẻ hầu cận và thơ đại, vì nó thích đòi hỏi như những đứa bé. Nó muốn tất cả, mọi niềm vui, sự thoả mãn, và liên tục đòi hỏi. Cần phải nghiêm khắc vào những lúc đó.

Nhưng loại vật chất làm nên cơ thể, có họ hàng với nước, với đất, với những vì sao: bởi vậy trong cơ thể vừa có một cái gì đó vĩnh cửu, nhưng đồng thời, cũng đang tự huỷ hoại nó một cách nực cười. Với một khoảng thời gian ngắn ngủi, khi ta còn sai khiến được tên hầu cận này, cần nhận ra những hạn chế, những nguyện vọng thầm kín của nó, và cung cấp cho nó tất cả những gì cần thiết, để nó hoàn thành sự phục vụ, để đừng làm phiền tính cách và tri thức của ta.

Nhưng không được phép biến mình thành nô lệ cho cơ thể.

7/ Về những cảm xúc

Tôi cho rằng: cần phải giữ thể diện của mình trước mọi cảm xúc.

Chỉ bằng cách tập trung cao độ, bằng cố gắng chùng mực, và bằng kinh nghiệm, ta mới làm chủ được cảm xúc của mình.

Ai cố gò ép mình, người ấy sẽ thất bại. Cảm xúc là một đội quân hung bạo.

Nó chống lại con người bằng các loại vũ khí, nó coi thường mọi quy tắc chơi, nó chỉ biết cào cấu cắn xé. Có một cái gì đó kinh hãi và tuyệt vời trong sự nổi loạn của nó. Con người chừng nào còn sống, chừng ấy còn đam mê.

Nhưng có thể rèn rũa những đam mê. Có thể biến đổi tính ích kỷ, những dục vọng, sự đói khát trong con người, sao cho mang tính người hơn. Có thể biến sự tham lam thành ý chí, cũng giống như biến đổi gió, lửa, ánh sáng, để có ích với con người hơn - kể cả khi sức mạnh của cảm xúc có thể làm nổi sóng biển, cháy trụi rừng, nhưng con người vẫn mạnh hơn. Bằng con tim và khối óc, có thể kìm hãm bạo lực, và sức mạnh chế ngự cơ thể con người. Hãy bắt những sức mạnh hoang dại phục vụ cho con người.

Con người, để làm được điều này, cần rất nhiều kinh nghiệm, nhiều nghị lực, trải qua nhiều đau khổ, và cần đến cả sự phi thường.

8/ Về hành vi của con người

Bất kỳ loại hành vi nào định dựng lên một kiểu lối sống, một nếp sinh hoạt hàng ngày, khác trật tự sống của con người, đều không được phép.

Với con người, những hành động của thế giới chỉ có ý nghĩa, khi nó có thể tác động đến con người và cùng hoạt động với con người.

Có thể là tác động trực tiếp hoặc gián tiếp, nhưng không ai có quyền sống chỉ vì lợi ích cá nhân, vâng, và sáng tạo chỉ vì lợi ích cá nhân thôi, cũng không được phép.

9/ Rằng: con người là một bộ phận của thế giới

Con người, với sự bướng bỉnh và kiêu ngạo ngu xuẩn, rất thích tin rằng, có thể sống trái ngược với mọi quy luật của thế giới.

Tựa hồ như giọt nước nói rằng "tôi khác biệt" hoặc như tảng đá bảo "Tôi không bén lửa". Thực ra con người chỉ là một bộ phận của thế giới, là một thứ vật chất dễ hỏng, như sữa, hoặc thịt gấu, như mọi thứ được phơi bày trong chốc lát ngoài phiên chợ. Con người trong khuôn khổ thể xác, chẳng phải vật gì cao cả hơn thế giới, ngược lại chỉ là một tổng hợp vật chất đang đi tới sự tự huỷ hoại. Đá hay kim loại còn sống lâu hơn con người.

Bởi vậy tất cả những gì của ta được thể hiện qua thể xác đều vô nghĩa lý. Chỉ tâm hồn ta mạnh mẽ và tiếp tục tồn tại, như đá và kim loại - vì thế, không được phép nhìn bản thân mình khác, ngoài sự trường tồn của tâm hồn.

Cái tâm hồn được biểu hiện, thông qua cái thể xác đang đi đến chỗ tự huỷ hoại đó, làm nên ý nghĩa tồn tại của thế giới. Đó là sức mạnh của tâm hồn con người - ngoài ra, những gì thấy được từ thể xác đều đáng thương và đáng nực cười.

10/ Về sự mê tín

Không được phép sống chung với những mê tín.

Những người theo phái Gnoxtic đã đem khái niệm thứ sáu, ngày mười ba, sự nháy mắt, và lời giải thích về các con số và bói toán vào thế giới của chúng ta. Những phái giáo thiên chúa ban đầu hỗn tạp, náo nhiệt ùn ùn đổ về La mã, những người Siri và Alexand, những kẻ xuyên tạc văn bản, những tín đồ sùng bái sùi bọt mép. Đây là khoảng thời gian tăm tối và hỗn loạn. Những người theo trường phái Xtô-it lúc đó đã thôi ra lệnh ở La mã, nhưng những người thiên chúa giáo còn chưa cai trị. Con người bị bỏ rơi, đối diện với thiên nhiên và bản tính của mình. Con người sợ hãi, thu mình lại, mê tín và bị bỏ bùa.

Bạn là người, bạn có niềm tin, bạn thừa biết đằng sau các hiện tượng là quy luật, là tri thức cao cả. Bạn hãy coi thường sự mê tín.

Nhưng bạn cũng nên biết rằng trí tuệ và ý thức kiêu hãnh của niềm tin không bị đe dọa, bị

ép buộc, những sức mạnh bí ẩn của thế giới luôn rình rập quanh bạn. Tai nạn, trò chơi của các con số, các quy luật của chữ số, đất, không khí, những ý đồ và kế hoạch không hiểu nổi của các tia sáng, tất cả đều vô hình.

Bởi vậy bạn có thể giữ trong lòng một chút kính cẩn và sự run sợ. Thế giới không chỉ đầy ánh sáng hoặc tối tăm, thế giới còn hỗn loạn nữa. Không chỉ có các tia sáng, khí quyển, mà có thể còn có cả ma quỷ (Gothe tin rằng có ma quỷ). Thế giới không chỉ có tri thức và hậu quả, đâu đấy trong các hiện tượng còn có cả sự màu nhiệm nữa.

Như vậy không được phép mê tín, vì điều đó không phù hợp với con người. Nhưng cũng không nên quá coi thường sự mê tín, vì đấy là nỗi kiêu ngạo không phù hợp với con người. Tốt nhất là bạn hãy đối xử với những sự mê tín một cách hơi nhạo báng, như một kẻ vừa mỉm cười vừa phàn nàn sợ hãi.

11/ Về một hệ thống mà sau này ta nhận biết

Năm tháng trôi qua, tuổi già cuối cùng cũng cho ta một cái gì đấy, để bù đắp nỗi chịu đựng những mệt mỏi của sự lảng nhục, và những đớn đau cuộc đời.

Tuổi già không những cho ta nhiều kinh nghiệm - mặc dù bản thân kinh nghiệm không đủ sức mạnh dạy dỗ: con người vẫn vấp phải những sai lầm chết người, dù biết trước hậu quả của nó.

Không! tuổi già có một lợi thế là có thể xây dựng cho mình một hệ thống từ những kinh nghiệm, nếu chúng ta không quá ngu xuẩn, hoặc trở trên, nếu chúng ta không muốn trở thành những người già bụng phê, đáng chê cười!

Giống như một lữ hành nhận ra những hành lộ ngoạn ngoạn trên núi khi đi hành hương, khi leo lên đỉnh cao nhất, có thể nhìn thấu toàn bộ cấu tạo của con đường mình đã trải, hiểu rõ từng quy luật kết cấu, tạo ra ngọn núi.

Chúng ta cũng vậy, với những năm tháng qua đi, ta cũng nhìn rõ toàn bộ hệ thống, những gì đã xảy ra trong đời ta và trong đời những người khác. Cái nhìn thấu suốt này mà chỉ sự trôi qua của thời gian mới mang lại, chính là sự đền bù lớn nhất của đời người mà ta thu được, khi nhận biết về cuộc sống và con người.

12/ Rằng: ngày nào ta cũng cần phải tiếp tục dẫn bước

Bởi bạn là khách lữ hành, nên ngày nào bạn cũng phải dẫn bước trên đường tìm kiếm một mục đích duy nhất, tìm những gì được Thượng đế giấu kín, trong tâm hồn, và của tâm hồn bạn.

Điều này không dễ dàng. Bạn thử nghĩ mà xem, có bao nhiêu thứ quyến rũ, bảo bạn hãy nghỉ ngơi, hãy dừng chân, hãy quan tâm đến những việc khác! Bao nhiêu người đàn bà xinh đẹp đứng bên đường mỉm cười vẫy mời bạn. Cơ thể và những dục vọng của bạn trả lời những mời mọc, khiến bạn những muốn tham dự vào bao khoái lạc dịu êm ấy.

Nhưng hãy biết rằng sự trống trải vô hướng sẽ nối tiếp sau những phút giây khoái lạc và kiêu ngạo. Bởi vì tâm hồn bạn cần cái khác, trong khi cơ thể bạn đang ngập ngụa với hương phấn của một cơ thể lạ, tâm hồn bạn vẫn còn nguyên sự đói khát.

Tiền bạc, huân chương, chức tước, địa vị rải đầy rẫy trên đường đi của bạn, nhưng bạn làm gì với chúng, nếu như sự chăm chú, sức lực, thời gian, cái giá của việc nhận thức thế giới, sẽ tước hết sức lực tràn trề nhất của bạn đối với việc bạn nhận ra những gì Thượng đế muốn cho bạn biết?

Bè bạn rủ rê bên đường, gọi bạn theo chúng tham dự vào những cuộc vui: bạn sẽ được lợi lộc gì trong những cuộc vui và những thách đố ấy, khi bạn thua trận bên cạnh những ván bài và những quán rượu, và giữa chừng, tâm hồn bạn không ngớt hỏi: "Tại sao anh lại cứ mất thời gian ở đây? Những thứ này đều tầm thường và trơ trẽn. Hãy tiếp tục tiến bước, bởi vì anh còn nhiều việc phải làm lắm!"

Đấy! cuộc sống đại loại sẽ nói với bạn như thế, ngày nào cũng vậy, trong phút giây nào cũng vậy -nó sẽ bảo bạn dừng lại nghỉ ngơi, thoả mãn dục vọng, vui chơi, thoả mãn khát vọng của nỗi kiêu ngạo và khao khát quyền lực. Nhưng đến khi nào những việc đó sẽ không phải là việc của bạn?

Bạn là người lữ hành nên ngày nào bạn cũng cần phải dẫn bước tiếp trên đường. Bạn không thể biết, bạn sẽ sống đến bao lâu, bạn còn thời gian hay không, để đạt được mục đích cuối cùng của mình, để nhận biết ra bản thân và thế giới của Thượng đế?

Bởi vậy bạn ơi, hãy tiếp tục dẫn bước, bằng những bước chân vội vã, cho dù nghèo khó cũng không sao. Bởi vì, bạn là người lữ hành.

13/ Về những thử thách và những kinh nghiệm

Câu hỏi đặt ra là liệu những kinh nghiệm để chống lại sự cám dỗ mạnh mẽ, bất thường và rẻ tiền của cuộc sống có đau đớn lắm không?

Cần phải trả lời là không.

Những cám dỗ này là tính hiếu danh giả dối, là những khả năng cảm tính, như tình yêu, các vai trò, công danh, các dục vọng của cơ thể, thói quen ăn uống xô bồ có hại cho sức khoẻ, các chất ma túy. Những cám dỗ về tinh thần còn nguy hiểm hơn cả những cám dỗ xác thịt như khát vọng trả thù, sự dối trá, lòng tham vô đáy. Những cám dỗ nguy hiểm này luôn luôn bướng bỉnh thử thách con người trong bất kỳ độ tuổi nào.

Kinh nghiệm đã dạy rằng, tất cả những gì đi quá mức độ cho phép, những dối trá bần thủ dẫn đến sự vỡ mộng, đến cảm giác buồn nôn, dẫn đến sự sỉ nhục và bệnh tật, đều khiến chúng ta trở thành nạn nhân của mọi cám dỗ.

Chỉ sự trung thành với bản tính của chính mình mới không dẫn ta đến thất bại, chứ không chỉ bằng những kinh nghiệm. Trong cuộc sống không có cái xấu và cái tốt tuyệt đối, nhưng nếu không tìm thấy cái phù hợp với bản thân, ta sẽ chỉ gặp toàn những cái xấu. Nghĩa là ở đây, cũng như mọi lúc khác, đừng tìm hiểu xem bản thân những cám dỗ tốt hay xấu, mà nên tự hỏi: những điều này có phù hợp với ta hay không nếu ta quyết định đi theo nó?

Những kinh nghiệm về thế giới không quan trọng bằng những nhận biết về chính bản thân mình. Có những con người non nớt thiếu kinh nghiệm, nhưng trung thành với những gì mình có, nên không bị thất bại trên đường đời. Trong khi đó, có những kẻ cáo già, nhưng không biết điều chỉnh cám dỗ cho phù hợp với đặc tính riêng của bản thân mình, nên vẫn bị vấp ngã một cách đáng xấu hổ.

14/ Về nỗi đam mê

Nếu ai tưởng rằng có thể chạy trốn khỏi những đam mê, cũng chẳng khác gì những người cứ tưởng có thể xây dựng được những lâu đài bằng cát giữa sa mạc.

Đam mê trong cuộc đời chúng ta cũng có ý nghĩa như sự uyên bác, thói quen chùng mực và việc phòng thủ có suy tính. Người hoà hợp thông minh với thiên nhiên, là một người hoàn toàn, biết thả mình cho nỗi đam mê của thể xác, của cá tính, một cách chân thành và mức độ, phù hợp với đặc điểm của cá nhân mình. Nhưng họ lại không biến thành thú vật, bởi họ biết đâu là giới hạn, khi cần phải bằng răng và móng vuốt bám vào bảo tố đang ập đến mình, trong hạn chế của lý trí.

Đừng phủ nhận cơ thể, nhưng hãy đối xử với nó một cách công bằng và chiếm ưu thế, như một người thuần thú dữ. Đừng phủ nhận dục vọng, nhưng hãy đặt ra các giới hạn. Đừng phủ nhận xúc cảm, nhưng hãy ngự trị giữa cơn nổi loạn của nó, như một thuyền trưởng giữa các thủy thủ của con tàu đang gặp bão: nghiêm khắc, cảm thông, van vãn và anh dũng.

Bạn không làm khác được, vì đấy là những gì, con người có thể làm được.

15/ Sự lãnh đạm với cái Tốt

Phần lớn nguyên nhân thật của mọi hoàn cảnh bất hạnh, nghèo đói, tuyệt vọng, nhục nhã của con người không phải do sự độc ác của con người mà thuần túy chỉ do sự lãnh đạm. Đây là "sự lãnh đạm với cái tốt" mà Kinh Thánh đã từng nói đến.

Một kẻ giết người khó có thể coi như sự đáng chú ý của con người. Sự giết người cần đến sức mạnh, cá tính, trí tưởng tượng, và những động cơ thúc đẩy. Nhưng có thể đề phòng những kẻ giết người. Có người một cách thường xuyên, có người không chống đỡ nổi, có người reo rắc sự đói nghèo, thảm họa cho hàng triệu con người, đó là người ngoan đạo và lãnh đạm, người quay đầu khi nhìn thấy những đê tiện, bất công nào đấy, người không nhắc điện thoại, nếu cần phải giúp đỡ, người thận trọng đi quanh những nỗi đói nghèo của con người rồi lặng lẽ tránh xa, cho dù chẳng cần những cố gắng quá mức, những hiến dâng ghê gớm, cũng có thể mang lại chút lòng ham sống cho người khác, hoặc giúp đỡ một kẻ nghèo khó.

Một kẻ gây chiến với thế giới vì sự chuyên quyền của mình chưa nguy hiểm bằng một kẻ lịch sự, đứng giữa một cách có tính toán, một sự trung lập hèn nhát và ích kỷ cá nhân. Đây là tội ác cơ bản. Loại người này tạo nên một thế giới mà chúng ta phải cảm ơn họ, nếu từ những kinh nghiệm thu thập được, ta sẽ từ bỏ thế giới loài người trong giờ phút hấp hối, mà không tiếc rẻ gì cho lắm.

16/ Về: tiếng gọi của thế gian

Trong đời tôi đã gặp nhiều rắc rối và phiền toái, do xung đột thường xuyên của những vai trò thế gian xa lạ, với bản tính tồn tại của tôi đáp lại tiếng gọi hấp dẫn của cuộc sống. Bởi vì con người là một sinh vật xã hội, nên những xu hướng của nó chẳng có gì đáng trách: rất đúng đắn, nếu con người đi tìm nhóm bạn hữu của mình.

Từ những buổi chuyện trò ấm cúng, thân mật, người ta làm quen với quan điểm của nhau, và nếu như phần lớn sự đồng cảm không tìm thấy được - như một giải thoát có tính chất tạm thời cho sự cô độc của cuộc sống - thì cũng bỏ công mệt nhọc để tìm đến với nhau. Con người là sinh vật xã hội, nên nhiều lúc, chính trong đám bè bạn, họ bộc lộ hết những khả năng tính cách đẹp đẽ của mình: người nào trò chuyện một cách tử tốn, công bằng, cách diễn đạt dễ chịu có suy nghĩ, thường cố gắng chấp nhận quan điểm của người khác về thế giới, về các vấn đề của số phận con người, họ thường kiên nhẫn trả lời những phản bác, không vội vã kết tội, thường lập luận đúng đắn câu trả lời của mình và không vì thói lịch sự hay sự đẹp lòng mà đi chệch khỏi sự thật mà mình đã biết. Những người như vậy thực ra đã hoàn thành nhiệm vụ đẹp nhất của con người, khi đến đám đông, làm quen với ý kiến của những người khác nhưng lại không bỏ qua ý kiến của mình.

Nhưng đại đa số con người vì thói sĩ diện, vì khát vọng trốn tránh sự buồn chán tìm đến người khác. Và rất ít khi ta tiêu khiển thời gian vào những đám người, mà sau đó ta không cảm thấy lương tâm cắn rứt, như thể ta là đồng bọn của những cuộc vui chơi vô độ. Cần phải hết sức chú ý, để khỏi rơi vào những sự mời mọc, mà chủ nhà thường hy vọng vào sự tôn danh nào đó từ những "đám khách khứa". Với đám người này, các vị khách được coi như một món hàng khan hiếm, mà chủ nhà đem bán trên thị trường của sự hiếu danh.

Tôi luôn tránh xa những buổi hội họp mang đầy tính chất giả tạo. Tôi cũng không ngại ngùng, nếu cần phải xúc phạm đến những vị chủ nhà hiếu danh, hoặc kiêu ngạo, mời đến nhà của họ.

"Mời khách" đó là cả một nghệ thuật, cần đến rất nhiều sự tế nhị, tâm hồn cao thượng, những hiểu biết về con người và hoàn cảnh. Còn nhận lời hay không đó là vấn đề của phép lịch sự, cũng như những vấn đề khác thuộc về con người.

17/ Về những kẻ hùng biện trong đám đông

Chúng ta cần cẩn thận với những kẻ khi ở đám đông, không bao giờ nói chuyện với người ngồi bên cạnh, mà chỉ thích nói cho cả đám đông nghe thấy.

Họ muốn đám đông phải nghe thấy từng từ của mình, họ keo kiệt chú ý sao cho không có

lời nói nào của mình rơi xuống gầm bàn, họ liên tục kể các mẩu chuyện, họ hùng biện cốt chỉ để khoe tài và mong mỗi đám đông say mê. Những kẻ này thường được ưa chuộng, và thường xuyên được mời, vì họ thường là linh hồn của các cuộc tiếp tân, và đôi khi mua vui cho cả đám khách khứa. Nhưng đó là những kẻ hùng biện giả dối. Những gì họ nói không quan trọng, và cũng chẳng cần thuyết phục người nghe, họ chỉ nói để thoả mãn lòng hiếu thắng. Những đám người như thế cần phải thận trọng tránh xa.

18/ Rằng: vào năm bốn mươi tuổi, con người biết tất cả

Marcus Aurelius đã từng nói, vào năm bốn mươi tuổi, trí tuệ của người đàn ông đã được chiếu sáng, đã sống qua tất cả và biết tất cả, cái đã xảy ra trước kia với con người, và cái sẽ xảy ra sau đó. Từng phần cụ thể có thể khác nhau, hoặc có sự thay đổi, nhưng những sự kiện chủ yếu - những sự kiện chủ yếu của đời sống con người - sau bốn mươi năm đều xảy ra đại loại như vậy.

Con người đã trải qua những đam mê, rút kinh nghiệm về những quy luật vĩnh cửu của tự nhiên, và biết một cách chắc chắn rằng mình sẽ chết. Caesar không thể biết nhiều hơn, Antonius cũng thế, Marcus Aurelius cũng vậy, con người sẽ không bao giờ có thể biết nhiều hơn nữa về bản thân mình và thế giới. Những cái khác chỉ là sự lặp lại.

19/ Rằng: khi một người đã biết một điều gì đấy, sẽ trở nên bình thản

Đằng sau kiến thức là sự bình thản.

Nếu bạn biết sự thật về cuộc sống, bạn sẽ trở nên điềm đạm và bình thản. Sự thanh thản này không phân nân. Không kết tội, không mè nheo, không trả thù, không đòi bồi thường, không cần lời giải thích. Tất cả đều vô hy vọng, cái thuộc về con người. Chỉ có thượng đế là hoàn toàn, chỉ có linh hồn là không tuyệt vọng. Vậy con người còn muốn điều gì khác, ngoài sự bình thản, khi quay về với thượng đế bằng những khát vọng của con người?

Con người giác ngộ là người im lặng. Họ biết rằng, không thể được giúp đỡ. Điều anh ta có thể làm được nhiều nhất là không làm hại người khác, và làm hại chính mình. Người đang sống hướng về cái chết, người đang sống giữa những con người, nghĩa là sống trong sự bất công, người ấy có thể hy vọng gì hơn?

Nhưng nếu trái tim họ đã được dạy dỗ để bình thản và ngoan ngoãn, đó sẽ là sự an ủi trong lành.

20/ Về sự thoải mái và sự cô độc

Chúng ta vô ích kêu lên:

"Không hề gì, cái ngáng chân của kẻ khác! Tất cả rồi sẽ thành cát bụi!" - nếu trong đáy sâu tâm hồn, ta không cảm thấy trách nhiệm của mình với thế giới. Tôi thường xuyên tự kết tội mình.

Thực ra từ bỏ mọi thứ: sự kiêu ngạo, những điều kiện vui chơi, hoặc từ bỏ những thoả mãn có tính vật chất cũng như có tính chất xã hội, không phải là việc quá khó. Để xa lánh con người, để chỉ cống hiến cho những nhiệm vụ, và môi trường nhỏ bé của những nhiệm vụ đó, để chỉ gánh vác sự phục vụ con người. Điều này thực hiện cũng không dễ, nhưng không phải không làm được. Người ta sẽ đánh giá xấu sự rút lui của chúng ta, vì họ coi thường và phê phán những hành vi xử sự này. Họ đặt tên nó là: **Lập dị**,

Nhưng đồng thời có thể cảm thấy một chút kính cẩn của thiên hạ trong đó.

Sự kính cẩn và chấp nhận này làm thoả mãn sự kiêu ngạo của chúng ta.

Ngoài ra ta cũng đồng thời từ bỏ được nhiều sự phiền toái, khi ta tránh xa con người.

Thế nhưng vẫn có một âm thanh thì thầm bên tai ta, rằng ta đã hành động một cách ích kỷ và bừa bãi, khi ta hoàn toàn xa lánh sự tiếp xúc với con người, và ẩn náu trong sự cô độc của

một kẻ tu hành ngạo mạn, ta trốn tránh vào sa mạc của lối sống và tác phẩm của mình.

Trước tiên - nói như những người Pháp - tất cả những kẻ tu hành biết rõ giờ tàu chạy, đều khả nghi. Nghĩa là phần đông những kẻ đi tu, có thể vì tự ái hoặc tự ti, đều biết rất rõ giờ tàu chạy cũng như con tàu nào có thể đưa họ quay trở lại với thế giới loài người! Phần lớn những kẻ "cô đơn vĩ đại" này đều toả sáng một thứ ánh sáng kiêu căng, như ánh sáng của miền Bắc cực, chỉ sáng mà không sưởi ấm và soi rõ.

Sau nữa, không ai có quyền trở thành kẻ cô đơn.

Kẻ có quyền trở thành cô đơn, trở thành kẻ xa lánh loài người, nếu, làm như vậy họ sẽ phục vụ con người được nhiều hơn. Cũng chính vì vậy, vì lý do chán đời, vì sự buồn bực, hoặc vì thái độ kiêu ngạo, con người ta không có quyền trở thành cô đơn. Chỉ trong trường hợp, vì thái độ chùng mịch và tính chất công việc, ta muốn như vậy sẽ phục vụ con người được nhiều hơn, chỉ lúc đó ta có quyền rời bỏ cộng đồng của mình.

Nhưng một công việc và một người như vậy thường là hiếm, bởi vậy ai định lựa chọn sự cô độc, xin hãy vấn hỏi lại kỹ càng lương tâm của mình.

21/ Rằng: thời gian sẽ quyết định tất cả

Khi bắt buộc phải quyết định một điều gì đó liên quan đến cuộc sống và hoàn cảnh của con người, ta đừng quên đặt quyết định đó trong sự chuyển dịch của thời gian:

Bởi vì tất cả **mọi quyết định** chỉ đúng và có hiệu lực trong một thời gian nhất định.

Hãy cứ tự quyết định, nhưng không phải bằng mọi giá!

Hãy tự quyết định, nhưng không phải hoàn toàn chắc chắn như vậy!

Hãy để trong mỗi quyết định của con người, một chút khả năng của cuộc chơi, để con người đủ thời gian và không gian thích ứng, để những ý định của con người tìm ra vị trí của nó, giữa những định luật biến đổi của vũ trụ.

Hãy đừng bằng thề thốt, bằng đinh và búa đóng chặt vĩnh viễn vào thời gian, những gì màn đêm và những buổi bình minh vẫn có thể làm biến đổi, những gì trái tim và trí óc của bạn vẫn có thể mài rũa, thay đổi, thêm bớt... cả hôm nay, ngày mai, và mãi mãi.

Hãy cho mọi quyết định thời gian và không gian của nó, để nó phù hợp với hình thức và vị trí cần có của nó.

Bạn hãy tự quyết định, nhưng đừng ép buộc!

Hãy tự quyết định, nhưng đừng bằng mọi giá!

Hãy hành động! Nhưng phải biết tin tưởng vào thời gian.

Rồi bạn sẽ thấy, ngày mai hoặc nhiều năm sau nữa, không phải do bạn quyết định mà chính là do một **không gian**, nơi mọi quyết định của con người được sáng tỏ: đó chính là **thời gian**.

22/ Về lòng kiêu ngạo

Bạn đau khổ nhiều nhất và cũng đau đớn nhất chính vì lòng kiêu ngạo?

Bạn luôn luôn muốn tự chứng minh bản thân?

Đây là sự trình bày, hoặc sự nhận biết về trí tuệ, về tinh thần hoặc một cái gì khác, một khả năng đáng nực cười và đáng khả nghi của bạn về thế giới con người chẳng?

Bạn quay cuồng trong cuộc đời, thật hài hước, như một anh hề trong rạp xiếc, khi bắt chước các tài tử thuần thú dữ, trong những hoàn cảnh nguy hiểm nhất. Tại sao bạn không bao giờ nhận ra rằng sự tán thưởng mà bạn thu được, thuần túy chỉ là sự tán thưởng chán ngắt, nhất thời và ấu trĩ?

Chỉ một khoảng khắc cô độc, tự phê phán bản thân - khi bạn chiến thắng lòng kiêu ngạo cổ

hữu - đã đem lại cho bạn, và xã hội con người, nhiều hơn hết thấy sự khoe khoang của bạn, trước những người khác. Một cử động duy nhất gạt đi sự nhục nhã còn dửng dưng cảm hơn mọi dần dưng đói khát, mong mỏi những tràng vỗ tay của nhiều kẻ.

Bạn hãy nghĩ kỹ đi về những điều này, chừng nào còn chưa muộn!

23/ Rằng: mọi cái Đẹp đều dễ vỡ

Bạn vô cùng bức bối, vì các giác quan của bạn đòi hỏi, vì một người đàn bà trẻ trung, tuyệt sắc khiến tâm hồn bạn không thể yên ổn. Rồi bạn băn khoăn; chẳng lẽ phải chia sự trẻ trung và cái tuyệt sắc này cho nhiều kẻ khác nữa? Nhưng bạn chờ đợi cái gì ở cô ta mới được chứ? Một cuộc cách mạng bị khoá chặt trong hòm, hay một sự thủy chung buồn chán? Không phải vì thế mà cô ta đẹp tuyệt trần và trẻ trung. Thử nghĩ mà xem, cái đẹp mảnh dẻ, và sự trẻ trung hữu hạn này quả là nỗi lo âu cùng những băn khoăn, đây quả là món quà độc ác nhất được tạo ra và cướp đi của tạo hoá, một cái đẹp sẽ biến mất trong từng giây từng phút, từng ngày, một cái đẹp sẽ trôi qua, tàn úa, và càng ngày càng mỏng mảnh?

Cô ta có thể nghĩ đến cái khác, dâng trái tim cho cái khác như đang nghĩ và dâng cho sắc đẹp và sự trẻ trung của mình được hay không? Cô ta có thể quan tâm đến cái khác bằng tất cả con tim, khối óc được hay không?

Chẳng khác nào bạn mong mỏi được giữ chân vĩnh viễn một khoảng khắc có giọt nắng rơi chiếu của bình minh, hoặc một tia chớp từ biển, và bạn mong mỏi những khoảng khắc ấy đừng bao giờ thay đổi!

Hãy học lấy sự khiêm tốn, hãy biết hân hoan cho cái đẹp, nhưng đừng đòi hỏi nhiều hơn cái bạn được nhận từ đó.

Còn sự ầm áp của cuộc đời, bạn hãy đi tìm từ nơi khác, sắc đẹp là ngọn lửa giá băng, bạn không thể được sưởi ấm bên cạnh sắc đẹp.

24/ Về bệnh tật, nói chung

Cần phải tiếp nhận bệnh tật, như một kẻ phạm tội nhục nhã, cúi nhận những hình phạt xứng đáng, công bằng.

Bởi vì bao giờ bệnh tật cũng bắt nguồn từ sự xung đột, giữa những tính cách, cá tính, động cơ, những nỗi say mê, sự kém cỏi, cùng những khuynh hướng tội lỗi trong con người chúng ta.

Và nếu tàu điện đâm phải bạn trên đường, lúc đó bạn cũng vẫn là người có lỗi: tại sao bạn không tỉnh táo hơn, cẩn thận hơn, xem xét dẫn đo hơn, cái vũ trụ thù nghịch này?

Tôi không định nói, bằng sự tỉnh táo hơn, cẩn thận hơn, xem xét cân nhắc dẫn đo hơn, bạn sẽ tránh được bệnh tật.

Nhưng bệnh tật là một trong những phụ tùng, và công cụ tất nhiên của cuộc sống, được tạo ra và huỷ diệt này. Nhưng phương tiện để huỷ diệt, nhiều khi lại do chính bạn lựa chọn.

Thiên nhiên là một tên đao phủ công bằng:

Nếu bạn muốn, nó có thể đưa cho bạn một cái chết từ tốn, chậm rãi, đầy thông thái và kiêu hãnh.

Còn nếu bạn không xử sự, phù hợp với những tính chất cá nhân của bạn - với điều kiện đây là những tính cách tốt đẹp, xứng đáng với con người - nó sẽ từ từ nung nóng bạn trên lửa.

Hãy suy nghĩ đến những điều đó, khi bệnh tật bắt đầu tấn công bạn.

25/ Về việc: chúng ta hãy lừa thầy thuốc

Lần nào đến bác sỹ, tôi cũng đều không thoát khỏi cảm giác rất đáng xấu hổ và khó chịu, là tôi đang lừa một con người đáng kính, một người với nghề nghiệp và kinh nghiệm đang lo lắng, cẩn thận, nhưng tuyệt vọng tìm cách chạy chữa cho tôi. Bởi vì tất cả mọi thứ ông đề nghị: các

loại thuốc tây, các loại thuốc lá lấu, nước hoặc các loại tia, thuốc bột hay thuốc nước, đều có thể chữa chạy cho thân, gan hoặc tim tôi, nhưng lại không thể chữa cho một thứ duy nhất là nguyên nhân của bệnh tật: đó là lối sống của tôi, là thứ được thừa hưởng từ tính cách, cá tính, và những khuynh hướng của tôi.

Bởi vậy, một cách lịch sự và nghiêm chỉnh, nhưng nói một cách nghiêm túc nhất, chúng ta luôn luôn lừa dối lẫn nhau, cả thầy thuốc lẫn bệnh nhân. Bởi vì lối sống không thể chữa được. Còn thay đổi lối sống cũng chỉ tạm thời. Bởi vậy thiên nhiên đành chăm sóc chúng ta một cách thông thái: đại đa số con người chỉ trả giá cho những đam mê bằng giường bệnh.

Như người Pháp thường nói: "Người khoẻ mạnh là người thỉnh thoảng bị ốm".

Đại đa số con người có thể kết thúc cuộc sống ở tuổi bốn năm, nếu thỉnh thoảng không được nghỉ ngơi trên giường bệnh.

26/ Về sự thoả thuận

Quan trọng hơn cả, là chúng ta cần thống nhất những cá tính, công việc, nhịp độ sống của chúng ta cho hoà nhịp với nhịp điệu vĩnh cửu và vĩ đại của thiên nhiên.

Sự xuất hiện của mặt trăng, sự đổi chiều của gió, cái nóng bỏng của mặt trời, những thay đổi của màn đêm, tất cả, điều tiết số phận cá nhân của chúng ta, và cả nhịp điệu sống thứ ba, hay thứ tư hàng tuần của chúng ta nữa;

Con người nghe thấy từ những miền rất xa, những quyết định, sự cảnh báo, những tiếng động sắp đặt, điều chỉnh của vũ trụ. Cùng một lúc hãy cùng sống với ngày, với mặt trăng, với nước thuỷ triều lên xuống, với cái nóng và cái lạnh; Không bao giờ chống lại chúng, mà chỉ hoà nhịp vào, với sự hoà hợp của thiên nhiên, của trật tự sản sinh và huỷ diệt vĩnh hằng.

Những kẻ vấp ngã, là những kẻ, vì một lẽ nào đấy, không nghe thấy tiếng giận giữ của thiên nhiên, từ sâu thẳm bên trong của tâm hồn.

27/ Rằng: cần phải sống với cả trái tim nữa

Nhưng cũng cần phải sống với cả trái tim nữa, nghĩa là với một nhịp điệu sống khác, thứ bí ẩn hơn, khó nhận biết và khám phá hơn là quy luật của dòng điện cuộc sống. Ai có trái tim đập đều đặn với tám mươi nhịp/ phút thì chớ cố gắng thử sống với nhịp chạy đua marathon. Cần thường xuyên lắng nghe tín hiệu mooc bí ẩn của cơ thể và tính cách của mình, đấy là lời nhắc nhở êm ái và khiêm tốn đã làm nên giá trị đích thực của cuộc đời bạn.

Kẻ nào để tham vọng, nổi đam mê, làm cùn nhụt các cảm giác của mình, kẻ ấy không nghe được những tín hiệu này. Đấy là kẻ, mà cơ thể và tâm hồn, sống chống lại nhịp điệu của vũ trụ, kẻ đó sống không xứng đáng với phương cách sống của con người, và sẽ bị trừng phạt một cách phi con người.

28/ Rằng: khi nào chúng ta có quyền thay đổi triệt để những hoàn cảnh sống.

Công việc của bạn mệt mỏi, bạn cảm thấy, ở nơi khác, giữa những người khác, với những điều kiện sống kiểu khác, có thể bạn sẽ làm việc hăng hái hơn, tốt đẹp hơn. Cộng đồng người mệt mỏi vì chung sống, gia đình, bạn bè, người thân của bạn đầy lo toan, bản năng xui khiến bạn hãy đi tìm những mối quan hệ mới. Bạn đã quá quen với từng xó xỉnh trong căn nhà riêng, và bạn hy vọng trong một căn nhà mới hiện đại hơn, tiện nghi hơn, bạn sẽ tìm được nỗi khoan khoái cho cơ thể, và sự bình yên cho tâm hồn. Vâng, đúng thế, thành phố của bạn cũng quen thuộc đến phát chán, nơi bạn sinh ra, được nuôi nấng và trở thành người đàn ông. Vâng, cả đất nước cũng thế, đấy là quê hương, bạn đã quá quen thuộc, như người thợ mỏ với những đường hầm, nơi bốn mươi, năm mươi năm lao động, không chỉ quen thuộc về bề ngang mà cả về bề dọc, với tất cả những nguy hiểm và chiều sâu của nó. Rồi bạn nghe ngóng về một đất nước xa lạ, một thế giới xa lạ, nơi những điều kiện dành cho con người có vẻ hợp lý hơn. Nỗi phân vân hành hạ, khát vọng giục giã, bản năng thì thầm, rằng bạn hãy từ bỏ chỗ làm việc, gia đình, người thân, thành phố, quê hương, và bằng những hành động quyết liệt, bạn từ bỏ tất cả,

những cái từ trước tới giờ là môi trường của bạn.

Trong giây phút thử nghiệm, bạn hãy xem xét lại những kinh nghiệm, tri thức, cá tính của mình, trong mớ kiến thức chân thật về những sự việc trên thế gian, bạn hãy kiểm tra lại khát vọng của mình. Những người mới không thể cho bạn thêm cái gì, để bạn có thể thay đổi những quan hệ liên quan đến thế gian này, bởi vì chỉ có bạn, mới cho được mình một cái gì đó cơ bản và quyết định. Giống như thế, tại nơi làm việc mới, bạn cũng vẫn là một công nhân, và với sức mạnh nào bạn gây dựng cho mình được những khả năng công việc phù hợp, điều đó hoàn toàn phụ thuộc vào bạn. Tất cả đều phụ thuộc vào bạn.

Cũng đúng như vậy, trong một thành phố mới, một đất nước xa lạ, nơi có những điều kiện sống hợp lý hơn, cùng với thời gian, bạn sẽ gặp lại đúng sự ích kỷ của con người, sự keo kiệt, kiêu ngạo và những điều xấu khác khiến bạn trở nên căm phẫn trong đất nước của bạn.

Bởi vì tính cách của con người không thay đổi, sau những tín hiệu báo có đèn, của cây chắn đường cạnh biên giới. Ngoài những điều đó ra, bạn lại còn trở thành kẻ xa lạ.

Trở thành kẻ xa lạ cũng tựa hồ như thành một kẻ tàn tật.

Một trong những định luật của con người ra lệnh cho bạn, hãy luôn luôn ở lại, trung thành với quê hương của mình không điều kiện, kể cả khi quê hương, bằng một cách độc đoán, đối xử không ra gì, đối với những đứa con của nó.

Như vậy khi nào bạn có quyền thay đổi triệt để môi trường, hoàn cảnh, cách thức sống?

Không bao giờ được phép, khi bạn hy vọng sự thay đổi này sẽ làm chấm dứt nỗi chán chường của mình, hay để thỏa mãn khát vọng, hoặc vì muốn báo thù. Hãy ở lại, nơi cuộc sống đã xác định cho bạn, hãy hoàn thành sứ mệnh của mình, và hãy chất đầy sự thật vào tâm hồn bạn. Trong một thế giới mới lạ, bạn cũng chẳng nhận được nhiều hơn, kể cả trên những hòn đảo phía nam. Nhưng nếu một ngày, nếu bạn kinh nghiệm được một điều là công việc, môi trường và những điều kiện sống không phù hợp với tính cách của bạn- lúc đó, và cũng chỉ lúc đó, bạn hãy buộc mình nghĩ đến sự thay đổi. Và bạn nên nhớ, bên trong những thay đổi, bạn vẫn tiếp tục chỉ là bạn.

29/ Về trang phục

Không cần quá để ý đến trang phục.

30/ Về những quy tắc tự nguyện

Khi đưa ra những quy tắc tự nguyện cho bản thân: *"Từ mai tôi sẽ không làm cái này, hoặc cái nọ..."* *"Tôi sẽ sống như thế này, hoặc thế nọ..."* Có lẽ cần phải cân nhắc cẩn thận hơn cả việc việc chúng ta nói gì với người khác. Bởi vì lời nói với người khác có thể rút lại được, nếu ta thấy tình thế thay đổi.

Chân lý cũng bị thay đổi. Nhưng những quy tắc tự đặt cho bản thân được hiểu như bản hợp đồng ta ký với những cá tính riêng của mình, lại là cái không thay đổi được. Thậm chí không có cách gì thay đổi.

Nếu thế giới xung quanh nhạo báng ta, khi vì một lý do lương tâm nào đó khiến ta không giữ được lời hứa, ta vẫn có thể sống sót sau sự nhạo báng này, vì thế giới ấy cũng chẳng đạo đức hơn ta bao nhiêu. Nhưng nếu ta lừa dối cả bản thân mình, tất nhiên ta vẫn tìm được cách sống sót, nhưng lương tâm ta cắn rứt, bấp bênh và đầy dao động.

31/ Về nhịp điệu sống

Cần thay đổi luôn luôn nhịp điệu sống. Cần thay đổi một cách có ý thức, và có cân nhắc, việc làm và sự nghỉ ngơi, cách thức nhìn ăn cũng như việc tăng bữa, niềm tỉnh táo cũng như sự đam mê, vâng, thậm chí cả những lo âu, và niềm vui sướng nữa...

Cần biết đứng lên, khi bàn ăn đầy thức ngon lành, khi đang ngon miệng nhất. Cần nghĩ đến

những nhiệm vụ, những nỗi lo toan bắt buộc, mang tính chất rèn luyện bản thân.

Chớ quá tự tin trong bất kỳ tình huống nào. Trong ý tưởng vô hình điều khiển cả thế giới này, có ý muốn của thượng đế. Ý tưởng vô hình ấy không thừa nhận bất kỳ sự kiêu ngạo, thái độ tự ty hoặc cảm giác thỏa mãn, lười biếng, vội vã nào.

Thế giới này luôn hình thành và biến đổi, luôn ve vút và dâng hiến một điều gì đó, ta luôn nhận và tiếp tục cho đi... một cách thế này hoặc thế khác. Chỉ không được phép sống trong "*sự chắc chắn*" Hãy luôn chờ đợi bão tố và hỏa hoạn.

Và nếu bão có nổi, hoặc hỏa hoạn xảy ra, không cần ngạc nhiên và than vãn.

Chỉ cần bình tĩnh nói: "*Đây rồi*", và tự chống đỡ hoặc giải quyết.

32/ Về: không cần phải sợ bất kỳ điều gì

Nếu bạn bảo vệ một cái Tốt, bạn còn sợ nỗi gì? Cái gì có thể xảy ra với bạn? Thiên hạ quật ngã, cắn xé, cướp bóc, hay lăng nhục bạn? Bạn bị buộc tội, bị vu cáo?

Nhưng tất cả những điều này không làm thay đổi cái Tốt mà bạn bảo vệ. Và việc bảo vệ một cái Tốt đã là một việc tốt. Những lúc ấy bạn đừng để ý đến ai, và đến bất kỳ cái gì, bạn chỉ cần quan tâm đến sự thật của cái, mà bạn bảo vệ.

Sau cùng kẻ bất lực nhất cũng phải đối diện với sự thật. Thiên hạ có thể dẫm đạp lên sự thật, nhưng không chiến thắng được nó, Có thể kết tội nhưng không bịa đặt được, Có thể lấy đi cuộc sống của bạn, nhưng không thể lấy đi sự thật của bạn.

Bạn chỉ không đơn độc, nếu bạn bảo vệ cái Tốt. Không có sự trả công và phần thưởng cho vụ án này. Nhưng sự mặc cả cũng không có nốt. Bởi vậy đừng sợ nói ra điều, mà với cả linh hồn, bạn biết đó là **Sự Thật**.

33/ Về: Chúng ta là những người tự do

Khi phải đối diện với các thế lực, bạn hãy luôn nghĩ về một điều, những người này lấy đâu ra những thế lực này? họ có thể làm gì được bạn? Họ có thể lấy đi của cải, sự tự do hay cuộc sống của bạn? Rồi sau đó thì sao?

Trăm nghìn loại vi trùng gây bệnh cũng có thể cướp mất đời sống của bạn - thứ mỏng manh và hữu hạn như cuộc đời của một con bọ.

Nhưng, cả đến một thế lực mạnh nhất cũng không đủ mạnh, để ngự trị lên linh hồn của bạn. Họ sẽ bắt lực, nếu bạn chân chính, và họ thì không. Họ chỉ có thể chống lại bạn, nếu họ thấy bạn có tội, còn họ thì chân chính. Bởi vậy, bạn đừng đợi ai bảo, bạn cần phải xử sự như thế nào. Bạn hoàn toàn tự do. Chẳng nào bạn còn chân chính, chẳng đó không ai chống lại bạn được.

34/ Về: các nhà thông thái rồi cũng phải chết.

Tất cả sách vở, những lời chỉ dẫn quan điểm và cách xử sự với Cái Chết, đều bốc mùi hèn hạ và bất lực. Tất cả đi tìm "*nghệ thuật về một Cái Chết hạnh phúc*".

Các nhà thông thái vô thần, cũng như các nhà thần học thời Trung cổ, các nhà bác học thời hiện đại, các nhà truyền giáo... đều cố gắng tuyên bố rằng, Cái Chết không có gì đáng sợ.

Được coi là một hành vi xử sự, và để bảo vệ luận điểm, một số người đưa ra sự kiêu hãnh và ngạo mạn, số khác lại tán đồng một thỏa thuận học giả và hòa bình, trong khi đó, một số khác lại chọn sự dửng dưng, hoặc thái độ mừng rỡ tiếp nhận, như thể Cái Chết là một điều gì đó tốt lành, như một chiếc vé vào cửa, sang thế giới bên kia, mà chúng ta không thể vội vã tham lam là lấy được.

Seneca đã nói như vậy, khi dạy chúng ta về sự dửng dưng, lúc ông trải rộng trước mặt ta những cái ta sẽ để lại trong cuộc sống, mới vô nghĩa, sẽ rơi rụng và không đáng quan tâm làm sao.

Nhà truyền giáo Boetius, nhà bác học Huxley, đều đánh giá cuộc sống và cái chết, như hai dạng của một quá trình biến đổi hóa học.

Tất cả các nhà thông thái, đều thử cố gắng nhìn nhận Cái Chết, sao cho xứng đáng với quan điểm có vẻ nhân bản nhất. Sự cố gắng này rất con người và cảm động. Nhưng cũng chính vì thế, thật tuyệt vọng. Hãy thử nghĩ mà xem, các nhà thông thái rồi cũng sẽ chết. Họ vô ích nói rằng: *"Cái Chết chỉ là một sự thay đổi"* - ý tưởng bác học này, cũng không xoa dịu nỗi trái tim chúng ta, và trái tim họ. Lý trí của ta hình như nhận thức được sự thật này. Nhưng trái tim chúng ta vẫn không thể bình thản.

Seneca đã chết trong run rẩy. Hãy đừng xấu hổ về nỗi sợ chết của bạn! Hãy đừng xấu hổ khi thú nhận rằng, quả thật đau đớn, phải bỏ lại sự bình yên kỳ diệu này, bỏ lại cuộc sống, vì nỗi hoang mang khó hiểu, vì sự chấm dứt, vì cái chết, vì nỗi niềm không còn gì cả này...

Đừng than vãn, nhưng hãy cứ sợ đi! Nếu linh hồn sẽ nhẹ nhõm hơn vì những nỗi thở than, thì bạn cứ việc thở than. Đừng vì cố gắng "kiêu hãnh" mà chết một cách giả dối. Hãy Chết, như bạn đã Sống: như một con người, nghĩa là vừa hơi dũng cảm vừa hơi hèn nhát.

35/ Về một nhu cầu có thật

Hãy sống nhiều, thật nhiều hơn nữa, với cỏ cây, với hoa quả. Và thật ít, với thịt đỏ và đồ mỡ! Hãy ăn nhiều cá, và bánh mì đen mỗi ngày. Trong ngày chớ bao giờ uống rượu, hoặc bất cứ loại đồ uống có cồn nào. Nếu có uống, chỉ vào buổi tối, sau bữa ăn, với rượu vang thuần túy. Không uống lúc khác và các loại rượu khác.

Nếu trong ngày bạn đã uống rượu, thì hai mươi tư giờ tiếp theo, bạn đừng đụng tới cốc rượu nữa. Hãy lắng nghe tiếng réo gọi trong huyết quản của bạn, khi bạn muốn hòa nhịp với nhịp điệu của một cơ thể khác, bằng một khát muốn chân thành. Hãy bỏ đi, trước những lời mời chào tạm bợ. Cần phải biết, khi nào, bạn thật sự muốn gì, bạn, cơ thể của bạn, nhu cầu của bạn, khát vọng của bạn. Hoặc lúc khác bạn muốn, chỉ vì sự kiêu ngạo, sự đồng bóng, hoặc vì sự đói khát của cảm giác buồn chán, hay của dục vọng. Hãy để cơ thể bạn sống theo những nhu cầu có thật và theo đặc điểm cá nhân riêng của bạn.

36/ Về kẻ thù

Sẽ có những người thờ ơ, những người bạn, những địch thủ, những kẻ vì một hệ tư tưởng, một quan niệm, một lợi ích nào đó chiến đấu chống lại bạn.

Đây là trật tự của đời sống, chỉ như vậy, đời sống mới có sự căng thẳng đáng yêu của nó: bạn bè và những kinh địch. Kẻ thờ ơ trong đám đông. Nhưng còn có cả kẻ thù nữa. Hẳn không chỉ đối địch, hẳn còn đi xa hơn nữa. Tựa hồ như sự kết thúc đã quy định cả hai đến một cơn quyết tử không có nguyên nhân, cũng chẳng mang một ý nghĩa nào. Bạn biết về hẳn, cũng hết như hẳn biết về bạn, đôi khi cuộc đời cũng như sự nghiệp của hẳn chẳng liên quan gì đến con đường của bạn. Hẳn căm thù bạn, thêm khát miếng ăn của bạn, lao vào cuộc đời bạn: bạn chưa bao giờ tranh giành với hẳn. Cả cuộc đời, bạn và hẳn lách mặt nhau, để rồi lại tìm kiếm nhau. Bạn có thể làm gì chống lại hẳn? Trước hết cần phải hiểu hẳn. Hẳn chính là gánh nặng trong cuộc đời của bạn.

Thiếu hẳn, cuộc vật lộn với đời của bạn sẽ lóng ngóng, vụng về biết bao. Bạn cần có hẳn. Bạn cần chiến thắng bản thân mình để có thể chiến thắng hẳn. Bạn cần phải nhận rõ sự thật, để luôn luôn chân thật trước hẳn. Bạn cần phải hoàn thiện hơn, bởi hẳn muốn tin và rêu rao là bạn độc ác. Thương để đã cho hẳn xuống làm kẻ đồng hành với bạn. Bạn và hẳn cùng chung một công việc, như hai kẻ đấu kiếm. Đừng gục ngã trước, hay đúng hơn tuyệt đối đừng gục ngã. Hẳn sẽ dạy bạn sống, chiến đấu và tự bảo vệ. Bạn cần biết, bạn cần đến kẻ thù của mình.

37/ Về phụ nữ nói chung

Cảm ơn những người phụ nữ. Cảm ơn em, người đã sinh nở. Cảm ơn em, người đã là vợ của tôi. Và cảm ơn em, người thứ ba, thứ mười, thứ một nghìn... người đã tặng tôi một nụ cười,

một sự dịu dàng, một cái nhìn ấm áp, trên đường phố, khi dạo chơi, người đã an ủi khi tôi cô độc, người đã vỗ về, khi tôi sợ hãi trước cái chết. Cảm ơn em, vì tóc em vàng. Cảm ơn em, vì da em trắng. Cảm ơn em, vì đôi tay đẹp. Và bởi sự ngốc nghếch cũng như ngoan ngoãn của em. Bởi em thông minh và vui vẻ. Bởi em kiên nhẫn và cao thượng. Bởi tôi được úp mặt vào mái tóc em, khi tôi thất bại và muốn trốn thoát khỏi thế giới này. Bởi hơi ấm của cơ thể em truyền cho tôi khi tôi run rẩy, và cô độc. Bởi em đã sinh hạ cho tôi một đứa con. Bởi em sẽ là người vuốt mắt cho tôi bằng những ngón tay dịu dàng. Bởi em là người cho tôi bánh mì và rượu ngọt, khi đói khát. Cho sự tuyệt mỹ từ cơ thể em. Cho sự tốt lành, như từ những con thú nhỏ. Cho vị hương thơm, như vị hương của đất cho đời. Cảm ơn em. Cảm ơn những người phụ nữ.

38/ Về: Tổ quốc và nhà nước

Ta có thể dạy cho ai đó lòng yêu nước được không? Chẳng khác nào, tôi bảo: *"Bằng roi vọt, tôi bắt anh phải yêu lấy anh."*

Tổ quốc không chỉ là đất và núi, không chỉ là những người anh hùng đã khuất, không chỉ là tiếng mẹ đẻ, là xương thịt của cha ông trong các nghĩa trang, là bánh mì và phong cảnh, Không! Tổ quốc chính là bạn, trong máu thịt, trong hình hài và linh hồn tạo ra bạn, Tổ quốc nằm trong sự sinh ra và mất đi của bạn, Cuộc đời và cái chết của bạn tạo ra tổ quốc, chẳng khác nào những giây phút tuyệt vời, đau đớn, bùng cháy, hoặc buồn tẻ, những giây phút ấy làm nên cả cuộc đời bạn. Và một giây phút của cuộc đời bạn cũng chính là một giây phút của tổ quốc.

Ta không dạy cho nhau được về lòng yêu nước, chỉ có kẻ điên mới tự phủ nhận mình. Tổ quốc của bạn là hình ảnh một cá nhân được phóng to, và vĩnh cửu, theo bề dày của lịch sử. Tổ quốc là số phận, với từng cá nhân cũng vậy. Không quan trọng, bạn *"có yêu nước hay không"*. Tổ quốc với bạn là một.

Tôi nhìn thấy và tôi kinh nghiệm rằng, bạn, với ngôn từ, với cách thức trịnh trọng, trong văn bản và trên các khán đài, có lẽ bạn cố động niềm tin cho tình yêu một nhà nước thì đúng hơn. Bởi cũng không thể chờ đợi được gì từ tổ quốc. Tổ quốc không cho bạn huân chương, chức tước, lẫn bánh mì. Tổ quốc chỉ tồn tại. Còn nhà nước có thể gắn huy chương lên gù áo, có thể ban cho nhiều bổng lộc, nếu bạn phục vụ tận tụy, nếu - với cả thế giới, bạn uốn ngực ca ngợi hết lời nhà nước ấy - kể cả khi bạn bị nghiền nát dưới bánh xe của nó.

Phần đông người ta không thể bị nghiền nát, nhưng cũng chính vì vậy ***mọi tình yêu nhà nước đều đáng nghi ngờ.***

Người nào yêu một nhà nước, kẻ ấy yêu một quyền lợi.

Người nào yêu một tổ quốc, người ấy yêu một số phận.

Hãy suy nghĩ về điều này, khi bạn hăng giọng trên khán đài và giơ tay vỗ ngực.

39/ Về sự nhục nhã và các nỗi đau đớn khác

Một người, muốn tồn tại phù hợp, với những giá trị của mình, trong sự xô đẩy của cuộc sống nghiệt ngã, cần phải biết cách hành động, không chỉ tuyên bố mình không đảng phái và yêu thích sự thật, mà còn cần phải tự hào đã chiến thắng mọi nỗi sợ hãi, biết khinh bỉ mọi âm mưu, hoặc những sự ngu xuẩn muốn hạ thấp con người.

Tôi không muốn nói đến sự lãnh đạm nông nổi, mà muốn nói về sự bình thản trí tuệ, và có cá tính của con người, trước mọi kiểu tấn công của cuộc sống.

Sự thô bỉ, sự đói rách, những kết hợp của tai nạn và thảm họa, các khả năng bị gục ngã... những thứ luôn rình mò quanh ta, để âm mưu phá vỡ những gì ta, hoặc người khác xây dựng nên, để quấy rầy sự bình an của tâm hồn, làm nhiễm độc cảm giác hài lòng nhất thời của ta với cuộc sống, để cướp đi những thứ ta có quyền được thu nhận.

Chúng ta chỉ không có quyền bình thản, khi thấy những người vô tội bị xỉ nhục và hành hạ. Những lúc ấy, hỡi Con người, đừng tỏ ra thông thái từ những đỉnh cao của tri thức, để lạnh lùng và khoanh tay đứng nhìn sự nhục nhã của con người. Trong công việc cá nhân, hãy tỏ

ra kiêu hãnh, lạnh lùng, vô cảm và ngạo mạn. Nhưng trước sự đau khổ của kẻ khác, hãy cảm thấy, hãy phần nộ, hãy hành động- đừng sợ bạn sẽ là gánh nặng cho các thế lực - hãy cầu xin, có thể bị thua thiệt, nhưng nếu cần, hãy làm tất cả để giúp đỡ được người khác.

Đứng trước việc của người khác, bạn không thể vô đảng phái, thông thái một cách lạnh lùng, cũng chẳng thể kiêu hãnh hoặc ngạo mạn. Những người vô tội bị xỉ nhục, và hành hạ, buộc bạn phải từ bỏ sự bình yên của bản thân. Chỉ lúc ấy, và đúng chỉ lúc ấy thôi, bạn **Không** có quyền cô độc và kiêu hãnh một mình.

Hãy nhớ kỹ lấy điều đó.

40/ Về: vấn đề lương tâm

Chỉ lương tâm có quyền trở thành người phê phán, thành đao phủ, hoặc người bênh vực bạn, chứ không phải ai khác!

Nếu bạn viết, bạn chỉ chịu trách nhiệm trước bản thân, chứ không phải trước ai khác. Những người khác chờ đợi từ bạn điều gì cũng được. Ai muốn trừng phạt bạn bằng cái gì cũng được, Nếu bạn không cho họ cái mà họ chờ đợi, hoặc cái mà họ muốn nghe! Nhà tù và sự ô nhục, sự bêu xấu và việc bỏ tù. Bản án bịa đặt và sự xỉ vả không thương tiếc. Cảnh nghèo khổ và sự khốn khó.

Tất cả đều không thật sự động chạm đến bạn.

Chỉ lương tâm trừng phạt được bạn, chỉ tiếng nói bí mật này bảo được bạn: "*Anh đã sai lầm*" hoặc "*Được rồi*".

Còn những thứ khác là mây, khói, hoặc chẳng là cái gì cả.

41/ Về: Không ai có thể bảo vệ được nhà văn

Đã một vài lần tôi bị săn đuổi và bị tấn công - và trong sự nghiệp của một nhà văn, sự săn đuổi bị lặp lại này là không thể tránh khỏi - tôi đã nghiệm thấy rằng, sự cứu giúp bên ngoài chưa bao giờ cứu nổi một nhà văn bị tấn công.

Kể cả quyền lực, tòa án, sự ủng hộ của các bạn đồng nghiệp, thậm chí cả sự cổ vũ tự nguyện của những kẻ thiện chí, lẫn các bậc thông thái có kinh nghiệm cũng vậy.

Nhà văn chỉ được cứu vớt bằng những tác phẩm của mình.

Chưa cần kể đến chất lượng tác phẩm, báu vật duy nhất của nhà văn, mới chỉ là **ý đồ**, thứ được thấp sáng trong cuộc đời nhà văn.

Đây là ánh sáng, là sức mạnh bí ẩn - là thứ mà một cách nào đấy - đem lại cho nhà văn sự kiên cố.

Như vậy nhà văn chỉ có thể bị thất bại, nếu người khác chứng minh được rằng, ý đồ của nhà văn là không chân thành.

Lúc đó dẫn đến sự tự vẫn của nhà văn và của tác phẩm.

Còn tất cả những điều khác đều không đáng kể: bản án, sự bảo vệ.

42/ Về: việc đọc sách

Cần phải đọc với toàn bộ sức mình. Đôi khi toàn bộ sức lực để đọc này còn phải mạnh mẽ hơn cả sức lực viết nên thứ để bạn đọc. Cần phải đọc một cách kính cẩn, đầy đam mê, hoàn toàn tập trung tư tưởng, và không khoan nhượng. Nhà văn có thể rộng rãi, nhưng bạn phải đọc một cách súc tích. Đọc tất cả những từ nối tiếp nhau trong cuốn sách, cần phải lắng nghe, nhận thấy những dấu vết dẫn đến sự cô đọng, để ý tới những tín hiệu bí mật, mà nhà văn có thể quên nhìn ra, khi mãi miết đi về phía trước với tác phẩm. Không bao giờ được phép đọc một cách hờ hững, hời hợt, như một kẻ được mời tới dự một bữa tiệc của thượng đế, mà chỉ lấy đĩa để bới thức ăn trong đĩa.

Hãy đọc một cách trang trọng, phóng khoáng.

Hãy đọc như thể đây là cuốn sách cuối cùng của bạn trước khi xuống nhà mồ.

Đọc một cách sống chết, bởi đây là phần thưởng lớn nhất của con người.

Hãy thử nghĩ mà xem, chỉ có con người **Biết Đọc**.

43/ Về: Trật tự và Sự Bảo Trợ trong vũ trụ

Tôi nghiệm rằng, cuộc sống con người được sắp xếp trước.

Và vì cuộc đời con người, là hình thức thể hiện phức tạp nhất của Tạo hóa, nên có thể, ở những chỗ khác cũng có một trật tự như thế, từ sự sơ khai, từ hình thức tồn tại đơn giản nhất, trong tính chất của những nham thạch, những con gấu trắng, lũ bò sát, hoặc những vì sao...

Tất cả thật hoàn thiện.

Mọi vật đều bày sẵn cho ta, kể cả khi, một ngón tay ta cũng không động dấy, hay thỉnh thoảng có động dấy đi nữa, mọi việc vẫn trật tự như thế. Hoặc giả đôi khi ta bất linh hồn mình chuyển động, để mọi việc đến được với ta, hoặc ta đến được với những hoàn cảnh, những con người, những ý nghĩ, những vật mà lúc nào ta cũng ở giữa chúng.

Tất cả đều hoàn thiện, tôi tin chắc như thế.

Và tôi cũng tin rằng, đằng sau trật tự này là những ý đồ, mà ta không được biết.

Bạn cứ việc đặt tên cho chúng, như bạn muốn.

Tôi gọi nó là sự **Bảo Trợ** của vũ trụ.

Đây là những quan tâm của vũ trụ, luôn để ý đến ta, một cách trực tiếp, dẫn dắt, trừng phạt ta, thu xếp những công việc của ta, đẩy ta về phía trước, bảo vệ ta trong từng khoảng khắc, xây đắp cho ta một vũ trụ, và tiếp nhận ta vào vũ trụ ấy.

Kẻ nào với thời gian trôi đi, mà không nhận thấy điều ấy, kẻ đó mù lòa và câm điếc.

Đằng sau mọi sự vật, đều có một sự Bảo Trợ: Tôi tin chắc điều ấy.

44/ Về: Sự trân trọng

Cần đánh giá một cách trân trọng những công việc của mình, cũng giống như bạn rèn cho mình sự đánh giá trân trọng việc làm của những người khác. Bạn không có quyền vội vã, coi thường, ép buộc quá mức bản thân mình. Nếu bạn muốn những người khác thừa nhận quyền con người của bạn, thì trước hết bạn phải thừa nhận quyền hạn đó của bạn, và sử dụng nó một cách phù hợp, kiên nhẫn và kiên hãnh.

Không cần đòi hỏi mình quá mức, không nhiều hơn, khác lạ hơn, so với mức độ bạn đòi hỏi từ người khác. Không thể bắt ép mình. Hãy cố gắng tỏ ra khiêm tốn, vì bạn biết đấy, sức lực sẽ kết thúc một cách thảm hại. Hãy bắt ép cả bản thân tham dự vào công việc, vào những tham vọng của con người, chứ không chỉ bắt ép người khác.

Thương hại người khác không đủ, hãy tự thương hại mình nữa. Bạn cũng là người, và điều này thật dễ quên trong cuộc chạy đua để sống.

Không chỉ người khác quên mất bạn, mà nhiều khi chính bạn cũng tự quên mất bản thân.

45/ Về: Linh hồn và Quyền lực.

Câu hỏi thông thái cháy bỏng nhất của mọi thời đại là: "*Cái gì là Quyền lực lớn nhất của con người?*" Câu trả lời bao giờ cũng đồng thanh: "*Chính là Linh hồn con người*"

Đây là sự thật duy nhất lâu đời, cái mà trí tuệ con người nhận biết, và thừa nhận vô điều kiện. Thời gian, kinh nghiệm, xúc cảm, sự suy ngẫm cũng không làm thay đổi được sự thật này. Quyền lực của chúng ta chỉ có trong linh hồn chúng ta, không thể ở đâu khác.

Và quyền lực này vô giới hạn.

Không ai xúc phạm được nó, không gì cướp đi nổi, không một kẻ bạo chúa, một hệ thống xã hội, một định luật tự nhiên nào, ngăn cản được tự do của linh hồn chúng ta.

Tự do này vô điều kiện.

So sánh Tự do này với cái tự do khác mà xã hội, quyền hành và của cải mang lại cho con người, mới thấy thứ tự do ấy có giới hạn và tạm bợ biết bao.

46/ Về những người thầy thuốc và về các xứ sở

Thời Trung cổ người ta tin rằng, các thầy thuốc reo rắc một số bệnh nào đấy ở những xứ sở khác nhau, như là nghề của họ. Nhiều thế kỷ trôi qua, người ta mới biết rằng đây là một sự nhầm lẫn.

Không phải thầy thuốc đi theo bệnh tật, mà là bệnh tật mang lại thầy thuốc. Và chúng ta cũng thấy, mỗi một xứ sở, cần một loại thầy thuốc khác nhau. Một phương pháp điều trị nổi tiếng và vô số người theo ở Pari, lại không có tác dụng ở Ý. Thứ thuốc đầy hiệu nghiệm ở Oslo, chưa chắc đã có tác dụng ở Marseille, hoặc ở Budapest.

Một vị thầy thuốc đã chữa khỏi cho vô số con bệnh ở Luân Đôn, có thể sẽ chịu bó tay khi rơi vào một nơi như Bagdad.

Con người, không chỉ tuân theo cấu tạo của cơ thể, và theo thói quen, mà còn tuân theo cả khí hậu của các xứ sở khác nhau, để ốm và bình phục

Con người, phụ thuộc vào hàng trăm nghìn thứ để ốm hoặc khỏe mạnh,

Hãy suy nghĩ cẩn thận trước khi lên tiếng trách móc thầy thuốc.

47/ Rằng: không cần phải thương hại kẻ phản bội

Trong bản án với con người, có thể tính đến chuyện tha tội bất cứ lúc nào.

Chỉ không thể tha thứ, nếu ta thấy kẻ có tội từ từ và có chủ tâm, vạch một kế hoạch phản bội. Kẻ giết người được tha tội còn nhanh hơn cả kẻ phản bội.

Kẻ giết người, lắm khi hành động theo động cơ, và phải trả giá bằng cả cuộc đời.

Kẻ giết người và nạn nhân, thường bị ràng buộc với nhau bởi một quy luật sâu xa và không giải thích nổi nào đấy. Nhưng kẻ giết người phần lớn bị dẫn đến giá treo cổ.

Còn kẻ phản bội bắt tay bạn, nhìn vào mắt bạn, gắng hỏi những kế hoạch của bạn, cùng bạn thở dài, cùng kể lể, và quan tâm đến bạn...

Đừng bao giờ tha thứ cho kẻ phản bội.

Đừng xót thương kẻ phản bội.

Kẻ nào đã một lần bội phản - cho dù là đàn ông hay đàn bà - đối với họ, không bao giờ có chuyện đính chính, giải thích, hoặc nghiên cứu lại.

Hãy loại bỏ hẳn khỏi đời bạn. Hãy theo dõi số phận hẳn một cách không cảm thông.

Hãy coi hẳn, là kẻ cuối cùng trong đời riêng, cũng như trong đám đông, không phương cứu thoát.

48/ Về: Hành trình

Không được phép hành trình một mình. Người lữ hành đơn độc là người phải thực hiện một công việc cưỡng bức. Chỉ nên đi với đám bạn bè thân hữu và tế nhị.

Một tâm hồn phụ nữ nhạy cảm và linh hoạt, một đám bạn bè quan tâm, và kiên nhẫn, sẽ nhân gấp bội ấn tượng của chuyến đi, sẽ phơi bày thêm nhiều màu sắc, giúp bạn hiểu nhiều

hơn, những gì con đường và thế giới định phôi bày với bạn

Hành trình một mình khó chịu và bơ vơ, như thể tồn tại trong một nhà tù đặc biệt rộng lớn, như thế giới vậy. Con người, thường chỉ cảm nhận thế giới xung quanh, khi ở trong đám bạn bè. Đám người quen này, mang lại ý nghĩa, cho sự biến đổi màu nhiệm, của những con đường xám xịt.

Trong những năm lang thang, tôi hay hành trình một mình, với ít ỏi hành lý, tôi luôn nôn nóng bận rộn đi tìm một cái gì đó. Văng vẩn bóng một người bạn đồng hành thông minh, người luôn bên cạnh tôi, trong ấn tượng về một thế giới nguy hiểm và bồn chồn, người nhắc nhở và để tôi nhắc nhở, người chia sẻ sự cô độc, của các quán trọ lạnh lẽo, và những thứ phiền hà khác của chốn hành trình đường sắt.

Với một đám bạn bè phù hợp, bạn có thể du hành xung quanh Trái Đất, mà như thể chỉ một giây phút thoáng qua. Còn đi một mình, bạn chỉ tiếp tục run rẩy trong thế giới này, kể cả bằng xe lửa tốc hành hay bằng máy bay đi chẳng nữa.

49/ Rằng: chẳng cái gì làm ta run sợ

Cái gì làm bạn giật mình, khi tâm hồn bạn bình tĩnh?

Quyền lực nào tra tấn nỗi bạn khi bạn không tự tra tấn mình?

Nhà tù nào xuất hiện, khi linh hồn bạn tự do?

Khi bạn đã chiến thắng lòng kiêu ngạo, dục vọng thấp kém và sự tham lam?

Cái chết là gì, nếu bạn tự nhận biết thế giới và về linh hồn bạn, cũng như bạn không đòi hỏi thêm những gì vớ vẩn và khó chịu trong cuộc đời?

Thực lòng mà nói, bạn giống như đứa trẻ bất hạnh, vì không đòi được cái này cái nọ.

Hãy nghĩ như sau: *"Ta không có quyền lực, chẳng có tài sản, thậm chí sức khỏe cũng không. Nhưng ta mạnh mẽ biết bao, giàu có biết bao, kiêu hãnh biết bao, vì mọi hoài bão của ta vươn tới bản chất thật của sự vật, vươn tới sự thật, và linh hồn ta tự do!"*

Những điều này chẳng ai cướp được của bạn,

Và cũng chẳng ai cho bạn được nhiều hơn.

50/ Về sự đề tiện và sự giúp đỡ.

Mức độ đề tiện của con người không có giới hạn, nó cháy bỏng như lửa, nó linh hoạt và giống như thật. Cách biểu hiện của nó thật bất ngờ, khiến đôi khi chúng ta ngạc nhiên, và cảm tưởng, đây mới là sức mạnh lớn nhất của con người.

Nhưng sau rồi, ta kinh nghiệm rằng, bao nhiêu lần con người bị sự đề tiện tấn công, là bấy nhiêu lần lập tức xuất hiện sự giúp đỡ. Phần lớn những ý đồ giúp đỡ thường quá mỏng manh, so với sự đề tiện, và thường rụt rè, chấp chới. Nhưng nó xuất hiện, không cần kêu gọi và yêu cầu, đôi khi rất ngượng ngùng, nhưng bạn cần phải thấy: đối đầu với cái đề tiện, ý định giúp đỡ của con người bao giờ cũng có.

Đôi khi quá muộn màng,

Đôi khi không hoàn chỉnh,

Nhưng cuối cùng, bao giờ ý định giúp đỡ ấy, cũng chiến thắng hân hoan.

Tôi đã kinh nghiệm được điều này.

51/ Về: chúng ta sống trong những kích thích của con người

Sống mệt mỏi quá?

Đúng, vào một ngày, bạn cảm thấy quá mệt mỏi, để lĩnh trách nhiệm sinh ra làm con người

trên quả đất.

Quá nhiều chống đối, quá nhiều điều không dự tính, những thù hằn, đê tiện, những vô vọng, những nghĩa vụ, quá nhiều đau khổ và sự vỡ mộng.

Nhưng bạn có nghĩ hay không, có cảm thấy hay không, chính những tuyệt vọng, những "quá nhiều" những "lắm"... đã đem cho đời bạn một ý nghĩa và một mức độ nào đấy?

Bạn không cảm thấy đấy là nhiệm vụ của bạn ư?

Một nhiệm vụ cá nhân của bạn?

Bạn không cảm thấy ư, rằng thiên nhiên, cái luôn quá đà và phung phí, đã kính cẩn trao bạn trong hình hài con người, và phân nhiệm vụ trong kích thước con người cho bạn, khi bạn tồn tại trên trái đất. Làm sao bạn khác được ngoài một mỗi?

Đấy chính là công việc của bạn: Hãy sống đi! và hãy một mỗi!

52/ Về: đồ đạc làm già nua con người

Hãy lên đường, nhưng với gói nhỏ hành lý.

Hãy lên đường, nhưng trong từng phút cần phải biết, người lữ hành không có một nơi dừng chân nào chân chính. Dừng mất thì giờ vào việc chất hàng vào bọc, dừng cấp theo người những đồ đạc thừa thãi. Vì đồ đạc chỉ làm già nua con người.

Những nghĩa vụ vụn vặt, không tâm điểm, làm con người già nua đi rõ nét nhất. Đấy là việc sẫm sờ những sự vụ vớ vẩn, cách thức long trọng hóa những quy tắc lăm cẩm hàng ngày, việc cần nhả vì một cái khuy áo bị đứt, vì một lá thư quên bỏ đúng hẹn...

Con người không chỉ già đi một cách tự nhiên, với lơ thơ mái tóc bạc, và những đường gân nổi chẳng chịt, không, con người già trước thời gian, vì cả những điều khác.

Hãy lên đường thật nhẹ nhàng, như chim bay. Như vậy bạn sẽ tiến xa hơn, và luôn trẻ trung mãi.

53/ Về: chuyện thanh toán

Vào một ngày, cần tính sổ hết thảy.

Về tất cả.

Điều ấy không thể nào tránh khỏi. Cho dù bằng cách nào, bạn đạt tới những điều này: lỗi lầm, nợ nần, hèn nhát, phạm tội...đến một ngày bạn sẽ phải tính sổ với tất cả những điều đó. Bởi vậy hãy nhấn mạnh với lương tâm mình: bởi vì bạn không hoàn toàn vô tội

Và nếu bị dẫn lên dàn hỏa thiêu, cần phải biết: tôi vừa vô tội và cũng vừa có tội. Hãy tự mình kể ra, trước khi bị bắt buộc. Các nhà thông thái cũng làm như vậy. Những người khác sẽ nể bạn hơn nếu bạn làm như thế.

Hãy dừng trì hoãn việc tính sổ. Bạn có thể hy vọng điều gì?

Bạn là con người, bởi vậy bạn mắc sai lầm.

54/ Về: Củ cà rốt

Tôi đã kinh nghiệm rằng, cà rốt còn tươi, nạo tươi, vắt chút chanh, không chỉ là món giải khát, mà còn làm dịu dây thần kinh, nhất là dây thần kinh mắt.

Tôi còn nghe nói - không dựa trên kinh nghiệm cá nhân - rằng, một thành tố của cà rốt, chất karotin, chắc chắn tăng cường sức mạnh của hệ thần kinh mắt, đôi khi ngăn chặn được quá trình mù lòa, và làm mất đi triệu chứng mờ mắt. Điều này rất có thể, nhưng không chắc chắn.

Cái chắc chắn là, món cà rốt nạo tươi, vắt chanh, có thể thay thế món sà lách trong bữa ăn,

bồi bổ cơ thể, làm tỉnh táo, có một cái gì đó lợi ích và chữa bệnh. Cái chắc chắn nữa là nó không có hại. Cũng như vậy tôi xin đề cử món táo không gọt vỏ. - nếu các mùa, mỗi ngày một quả- và, cả việc uống thả cửa nước chanh và nước cam nữa.

Tôi nhận ra rằng, những năm nào, cuối mùa đông, tôi ăn nhiều cà rốt sống, uống nhiều nước cam và nước chanh, tôi ít khi mắc phải những bệnh truyền nhiễm, hoặc cảm mạo.

55/ Về: chất liệu làm nên con người

Sau năm năm, mười năm chất liệu làm nên con người không thay đổi.

Chỉ có tính cách, những điều kiện và hệ thống chung sống thay đổi. Và, cái tạo nên con người- linh hồn và tính cách- cũng không thay đổi.

Tại Babilon, cũng những con người ấy đã từng sống, như ngày nay ở Budapest: trong tâm hồn họ cũng cảm nhận thế giới như vậy, và cũng phù hợp chính xác như vậy với thế giới. Chỉ có điều -vì thiếu những công cụ nhân tạo - họ gần gũi với những bí ẩn của vũ trụ hơn, với thời gian, với những vì sao, với những dấu hiệu của thiên nhiên hơn. Tại họ nghe tĩnh tường hơn, mắt họ - ngay cả khi thiếu kính viễn vọng - tinh nhanh hơn, nhạy cảm hơn. Chất liệu làm nên con người không thay đổi, nhưng bản thân con người -nhờ ơn những phát minh vĩ đại- đã trở nên mù lòa hơn trong nền văn minh, so với thời trước kia. Người ta đồ ỉn hơn. Người ta hiểu biết hơn, nhưng cũng vô thức hơn. Người ta tưởng rằng vũ trụ điều khiển được bằng những nút bấm.

Cả một hệ thống khổng lồ, một nền văn minh, đã lưu đầy con người khỏi cái vũ trụ bí hiểm, vĩ đại và thân thiết.

56/ Về: Cần phải tham dự vào công việc của con người

Cho dù bạn trốn đi đâu, vào công việc, trong các vai trò, hoặc các hành vi, con người cũng không để cho bạn yên. Họ tìm ra bạn, đòi hỏi bạn phải tham dự vào các phong trào, chia sẻ với họ những âu lo, những kế hoạch và những hy vọng, họ níu áo bạn, họ tấn công và ruồng bỏ bạn, nếu bạn trốn tránh khỏi những nghĩa vụ chung. Hãy bình thản- nếu bạn là nghệ sỹ, là nhà tư tưởng, là người quan sát, điều này không dễ!- rằng cần phải có quan hệ với người khác. Cần phải khóc và cười với họ,

Niềm hạnh phúc và sự thỏa mãn của bạn cũng chỉ có thể có, nếu họ cho phép bạn.

Nhưng con người- bạn nói- chỉ một vài cá nhân có tinh thần trách nhiệm, hoặc là những người thông cảm và hiểu biết, còn đám đông, giống như một đàn gia súc, những khẩu hiệu rẻ tiền nhất cũng khiến họ phấn khích, những lời buộc tội đê tiện nhất cũng khiến đám đông ưỡn căng ngực. Làm sao tôi có thể tham gia với họ, nếu tôi không muốn làm tổn hại cho linh hồn mình?

Tôi chỉ có thể trả lời với bạn rằng: hãy bảo vệ sự tự do của tâm hồn bạn, để bạn luôn đứng về phía sự thật. Khi đám đông, đòi hỏi bạn những điều mà lương tâm bạn phản đối, thì bạn hãy từ chối đề nghị ấy. Mặc cho giá phải trả, và kết quả của hành vi ấy, sẽ như thế nào.

Giới hạn của tính tập thể chính là sự thật.

Bản thân bạn, cũng có quyền hạn, và luật lệ riêng của mình, chứ không phải chỉ họ có. Quyền hạn, và luật lệ riêng này, phải là sự thật: họ có thể đánh vỡ đầu bạn, nhưng không cướp đi được quyền hạn này.

57/ Về: Lòng ghen tỵ

Tồn tại một số người không thể chạy chữa nổi bệnh keo kiệt, kiêu ngạo, và ghen tỵ, những người mà chứng lây lan, những căn bệnh này của họ, khiến không có cách nào gần và "tiêu hóa" nổi tâm hồn của họ.

Hãy thương hại những người này nhưng nên tránh xa họ.

Chẳng có hành động cao thượng nào, hành vi không vị lợi nào, cũng như xử sự quý phái và dũng cảm nào có thể tiếp cận với những con người này. Sự ghen tỵ đặc biệt hành hạ họ.

Họ nôn ra mật xanh mật vàng, họ bật ngửa dây trong những lúc ngủ mơ, họ nôn ọe như những kẻ ốm yếu, họ nhổ nước bọt, khi thấy người khác, bằng công việc, hoặc bằng sự may mắn nào đấy của số phận, đạt được những thành công trong cuộc đời.

Đây là những kẻ bệnh hoạn, mắc một thứ bệnh truyền nhiễm. Hãy tránh xa họ!

Đừng bao giờ tin rằng chứng cứ, sự chứng minh có thể chiến thắng được họ.

Chẳng khác nào, bạn muốn chứng minh cho người mắc bệnh hủi biết rằng, làm kẻ khỏe mạnh vô tội và ngây thơ làm sao. Họ chẳng bao giờ tin. Nếu bạn chỉ ra nguyên nhân gây căn bệnh của họ, họ sẽ căm thù bạn. Nếu bạn định khơi dậy tình cảm, họ sẽ giơ gậy lên.

Bởi họ sống chìm đắm trong các hứng cảm bất thần, y như trong một số phận bị lưu đầy: họ không biết những con đường thoát khác, ngoài ý nghĩ trả thù. Đừng mặc cả với họ, hãy tránh xa họ. Và chịu đựng sự tồn tại của họ trên trái đất, như sự hứng chịu một nỗi bất hạnh.

58/ Về: trật tự của những hành động

Hãy cẩn thận: đừng bao giờ vội vàng. Trong công việc, trong cuộc sống xã hội của bạn, vâng, cả trong những hoạt động hàng ngày nữa, hãy hoàn tất chúng.

Trong cùng một lúc, đừng bằng cả hai tay, muốn làm được cả hai việc.

Khi bạn đang viết thư thì đừng nghe điện thoại.

Khi bạn đang nghiện thuốc lá, thì đừng mong mình sẽ khỏi viêm khí quản.

Khi bạn đang đọc, chớ nghe nhạc.

Và đặc biệt là: hãy để tâm đến công việc, và thứ tự của nó.

Có một cách thức, hoàn thành công việc của con người, không có gì xấu hổ, nếu ta phải học cách thức ấy. Khi bạn nắm một vật gì, hãy nắm bằng cả hai tay và nắm chặt. Khi bạn buông một vật gì, hãy chủ động buông ra, và đón chịu tất cả hậu quả của việc ấy.

Nếu bạn lên tiếng về một điều gì đó, hãy giữ lấy lời, chắc chắn như một hòn đá. Nếu bạn vui sướng vì một điều gì, hãy vui sướng không cần giữ ý.

Có một chút thủ công nào đó trong cuộc sống. Cũng có một chút kỹ nghệ nào đó, trong những ngày thường. Hãy chăm chú vào từng động tác của bạn.

Phần lớn, những nguyên nhân rủi ro của con người, không phải vì số phận hẩm hiu, mà chính vì sự vụng về, lười biếng, bỏ bễ.

Hãy học lấy một nghề này, đó là cuộc sống, hãy sống bằng kỹ năng và hành động của cuộc sống.

59/ Về: Tình bạn

Không có mối quan hệ con người nào sâu sắc hơn, dễ lay chuyển hơn tình bạn.

Những người yêu nhau, đúng, ngay cả trong quan hệ giữa cha mẹ và con cái, cũng có biết bao tính ích kỷ và vụ lợi!

Chỉ có người bạn không ích kỷ, nếu không, đấy chẳng phải người bạn. Chỉ có người bạn không kiêu kỳ, bởi vì, ta đều muốn mọi cái tốt và đẹp cho bạn mình, chứ không phải cho mình. Những người yêu nhau luôn muốn một cái gì đó, người bạn không muốn thứ gì cho bản thân. Trẻ em luôn nhận được từ cha mẹ, và muốn bay vượt lên cha mẹ, người bạn không muốn nhận, chẳng thích vượt lên.

Không có phần thưởng nào bí ẩn hơn và cao quý hơn trong cuộc đời, bằng một tình bạn ít lời, thông hiểu, kiên nhẫn và sẵn sàng hiến dâng. Và điều ấy cũng không hiếm.

Montaigne trầm ngâm khi nói đến La Boetie: *"Chúng tôi đã là bạn...Bởi vì ông ấy là ông ấy, tôi là tôi..."* Đây là điều quan trọng với họ.

Còn Seneca viết cho Lucilius như sau: *"Người nào là bạn thì biết yêu, nhưng người biết yêu, chưa hẳn đã là bạn."*

Nhận định này hơn cả sự chính xác: nó đã là sự thật.

Mọi tình yêu đều đáng ngờ, nó lẫn lộn cả tính ích kỷ lẫn nỗi keo kiệt trong đó.

Chỉ nỗi cuốn hút của người bạn là không vị kỷ, trong đó không có quyền lợi, lẫn những trò chơi của cảm giác. Tình bạn là một sự phục vụ, một sự phục vụ mạnh mẽ và đứng đắn, là sự thử thách, cũng như là vai trò lớn nhất của con người.

60/ Về tình yêu

Đừng bao giờ nhìn cuộc đấu tranh lừa dối, của đàn ông và đàn bà hơn cái gì khác, ngoài một cuộc chiến tuyệt vọng, một cuộc chiến được sưởi nóng, bằng sự ích kỷ tàn bạo nhất, và nỗi kiêu ngạo không kìm hãm nổi.

Những khoảng khắc bị chinh phục, những giây phút sống êm dịu nhất, những mềm yếu nhất thời, hết thảy đều không được phép làm bạn quên - khi đối diện với một người đàn bà - rằng bạn là một đấu thủ, mà đối thủ của bạn đang muốn da thịt, và cuộc đời của chính bạn. Hãy chiến đấu thật cao thượng! nhưng hãy chiến đấu.

Nếu đôi khi bạn gặp sự cao thượng, hãy trả lại bằng sự cao thượng, nếu nhận được nỗi âu yếm hãy trả bằng sự âu yếm. Nếu bạn gặp sự đam mê, hãy trả lại bằng đam mê mọi giá.

Nhưng không bao giờ, chỉ một tích tắc, bạn cũng không được phép quên, mọi cuộc gặp gỡ của tình cảm, bao giờ cũng cháy bỏng sự ích kỷ và nỗi kiêu ngạo trần trụi. Kẻ nằm trên than hồng chính là kẻ nằm trên giường một người đàn bà. Da thịt có thể bị cháy sém, danh dự và phẩm hàm con người có thể phải cứu vớt. Hãy quan sát và hãy chiến đấu. Các đối thủ đang đứng quanh bạn, với những lông chim cắm trên tóc, mặt bôi phẩm, như những người man rợ.

61/ Về những kẻ chỉ cười trên môi

Có những loại người chỉ cười trên môi. Họ giống như những kẻ bị liệt, như kẻ bị điếc, hoặc kẻ mà cơ quan thính giác không hoạt động. Trước mặt họ, bạn pha trò, bạn nói quan điểm của mình về một hiện tượng méo mó, hoặc hài hước nào đó của cuộc sống, và bạn sừng sốt nhận ra, họ không hiểu, hoặc không nghe thấy chính xác, khía cạnh hài hước của sự việc: họ cười, nhưng chỉ cười trên môi. Trái tim và trí óc của họ không thấm được sự hài hước đó. Họ cười một cách lịch sự, cười nhe răng ra. Nhưng trái tim họ không bao giờ cười. Nhưng kẻ nhe răng trầm ngâm này, rất biết trở nên đáng sợ. Hãy đừng đùa với họ. Khi chạm vào cuộc đời, câu trả lời của họ là chỉ biết nhe răng ra.

62/ Rằng: bệnh tật là để nghỉ ngơi

Trong cuộc chạy đua với đời, người ta phần lớn chỉ nghỉ ngơi khi bị ốm.

Bệnh tật, như người Pháp thường nói, không chỉ là hành trình của người nghèo, mà còn là kỳ nghỉ hè, kỳ nghỉ đông ở Riviera, Tatra, hay Ai cập của họ. Vật lộn với cơn sốt, người ta dần dần bình tĩnh lại, những kẻ điên rồ háo danh và bất mãn - như nhà thơ Kleist - người *"quần các thành phố, như con bệnh quần những chiếc gối"* - chỉ trong giường bệnh, mới thấm thía được những mơ tưởng đích thực, những nỗi say mê tuyệt vọng.

Bệnh tật là sự nghỉ ngơi. Bởi vậy, bạn hãy đoán trước được mệnh lệnh của tạo hóa, nổi tự do bắt buộc của bệnh tật, hãy khép mình vào guồng những cơn bệnh nho nhỏ, để được nghỉ ngơi.

Thỉnh thoảng hãy nằm liệt một ngày trên giường, lúc khỏe như voi. Nếu bạn đói còn cào như chó sói, đến cái đình cũng có thể nuốt được: hãy nhịn hẳn một hai ngày. Nếu phổi bạn

không than phiền vì chất nikotin: hãy thưởng cho nó bằng ba ngày bỏ hẳn thuốc lá. Cơ thể bạn sẽ biết ơn vô cùng vì những sự quan tâm đó. Tất cả những buồn xả này, cũng xứng đáng như một chuyến đi Đông phương, hoặc một vụ mổ ruột thừa. Bạn cứ thử mà xem. Tuyệt lắm.

63/Về: cần phải biết chờ đợi

Cần phải biết chờ đợi kiên nhẫn như một thiên thần, chùng nào những gì liên quan đến bạn - đồng loại, tư tưởng, hoàn cảnh - tự đến với bạn.

Đến một bước cũng không cần vội vã, một cử động duy nhất cũng không, tóm lại là không cần bắt những sự việc ấy phải đến. Bởi vì những con người nhất định, những tư tưởng, hoàn cảnh, những gì liên quan đến cuộc đời bạn, tính cách của bạn, cuộc sống tinh thần và trí tuệ của bạn, lúc nào cũng đang trên đường đi tới với bạn.

Những cuốn sách. Những người đàn ông. Những người đàn bà. Những tình bạn. Những sự nhận biết, những sự thật. Tất cả đều liên quan đến bạn, chậm rãi, nhưng một ngày nào đó nhất định bạn sẽ phải gặp. Nhưng bạn đừng vội vã, đừng đốc thúc cuộc hành trình của chúng. Nếu bạn quá vội vã đi về phía chúng, bạn sẽ bỏ quên nhiều thứ quan trọng, và chỉ của bạn. Hãy chờ đợi, bằng cả sức lực, một cách chăm chú, bằng cả số phận và cuộc đời của bạn.

64/ Về sự chờ đợi

Nếu một người nào đó không đến chỗ đã hẹn - dù là phụ nữ, đàn ông, bạn bè hay người lạ - bạn có thể đợi thêm mười lăm phút. Sau đấy bạn hãy đi ngay. Và nếu người đó không giải thích chính đáng được lý do chậm trễ, bạn hãy đừng bao giờ gặp lại. Không cần thiết phải tự ái hay giữ mãi nỗi giận giữ trong tim, vì điều đó không xứng đáng với con người. Nhưng không được phép, cho họ thêm một cơ hội, để bắt ta phải chờ thêm lần nữa. Bởi vì sự nông nổi, thất thường cũng như sự hèn nhát, đều xúc phạm đến con người. Việc bắt người khác chờ đợi, là một xúc phạm nông nổi.

Trong tất cả mọi việc, bạn hãy chính xác từng giây. Đừng chống lại định luật chính xác của phép lịch sự, bằng cách lời sự mệt mỏi, buồn rầu, không có hứng, ra bảo chữa. Sự chính xác, không chỉ là phép lịch sự của vua chúa, mà là nghĩa vụ bắt buộc bình đẳng giữa những con người.

Người đáng kính trọng đầu tiên, là người chính xác, mà không vì quyền lợi gì. Người lễ mễ, nông nổi, không đáng tin bao giờ cũng đi muộn. Những người như thế, trong đời, cuối cùng rồi cũng đi muộn, trong buổi gặp gỡ lớn nhất của đời: gặp gỡ với chính bản thân mình.

65/ Về những kẻ cuồng tín, mù quáng

Luôn luôn, khắp nơi, bằng mọi cách, trong mọi cơ hội, đều cần phải chống lại sự cuồng tín.

Chống lại những xu hướng khiêu khích, lăm lờ, thả phanh sức mạnh muốn thay đổi lại thể giới. Chống lại chủ nghĩa cuồng tín bằng sự nhẫn nại, bằng lời giải thích, bằng sự hiểu biết, bằng những dẫn giải sự phạm. Và bằng cả sự chia sẻ nữa.

Hãy thương hại những kẻ cuồng tín. Họ chống lại bạn, nhưng lại cắn vào lưỡi và làm chính bản thân họ xây xát.

66/ Rằng: không được phép thất bại trước bản thân mình

Nếu, đã hình thành một quy tắc cuộc sống nào trong cuộc đời, chúng ta cần tuân thủ đến cùng.

Bởi vì cuộc sống của một người đã trưởng thành, gồm những quy tắc và cách sống nhất định, như một tòa nhà xây kiên cố, từ những viên gạch chắc chắn, không nên lay chuyển kết cấu của nó, bằng cách rút một viên gạch này hoặc viên gạch khác ra.

Sau bốn mươi tuổi, cuộc đời ta chứa đầy những quy tắc trật tự, mà người khác, có thể cho là yếu điểm: ta tự biết, ý nghĩa chính của những quy tắc này, là sự tự bảo vệ, chống lại mọi lộn

xôn. Thức dậy, đi nằm, giải trí, thời gian làm việc, các mối quan hệ với người khác, tất cả điều này, cùng với thời gian, đều tạo thành những quý tắc nghiêm ngặt.

Nếu chúng ta xâm phạm những quy tắc này, sẽ cảm thấy lương tâm cắn rứt. Lối sống là thứ "tự phát" - điều này không đúng.

Bạn có thể thỉnh thoảng hứng chí lên, những quyết định, niềm say mê, ý tưởng của bạn có thể tự phát, nhưng lối sống của bạn, thứ độc lập hoàn toàn, không thể tự phát và theo hứng được. Nếu những người khác không thích bạn sống theo kiểu này hoặc kiểu nọ, không như họ muốn, hoặc không như họ ra lệnh, bạn hãy đừng buồn. Bạn không sống cho những người khác.

Nhưng nếu, bạn sống trái với những quy tắc của mình, bạn sẽ buồn phiền vì sự thay đổi này của mình. Ngay trong những tội lỗi và những nhầm lẫn, hãy tuân thủ những quy tắc sống của mình. Trong mắt người khác, bạn có thể thất bại vài ba lần, nhưng trước bản thân, chúng ta không được phép trở nên mềm yếu, vì đây là một sự thất bại thảm hại nhất.

67/ Về sự anh hùng

Cử chỉ anh hùng lớn nhất, là biết ở lại với công việc mình đang làm, cho dù ai nói gì đi nữa. Và một cử chỉ còn anh hùng hơn nữa, là dám phá hủy công trình của mình, nếu bạn cảm thấy, mình không thể hoàn thành một cách mỹ mãn, như bạn đã cam kết với bản thân.

Hãy sống giữa hai ý đồ, đừng nói nhiều về chuyện ấy, hãy sống toàn tâm toàn ý, cho nhiệm vụ của bạn, và không khoan nhượng với tác phẩm của mình. Không chỉ sự sáng tạo mới cần sức mạnh, mà việc đánh giá nó cũng thế.

Hãy nghiêm khắc với tác phẩm của mình hơn bất cứ ai trên đời.

68/ Về những ngày lễ

Nếu những ngày lễ đến trong đời bạn, hãy đón chào nồng nhiệt. Bỏ quần áo xám xịt đi, chải tóc bằng chiếc lược có thấm nước. Hãy quên đi mọi thứ mà hàng ngày là nghi thức và nhiệm vụ. Ngày lễ không chỉ được đánh dấu bằng chữ đỏ trên lịch.

Bạn hãy nhìn những lễ hội xa xưa, biết bao niềm hân hoan, người ta chào đón nó với nỗi vui sướng điên cuồng làm sao. Ngày lễ là sự khác biệt. Ngày lễ là sự buông thả ngây ngất hoàn toàn. Hãy biến ngày lễ thành ngày lễ, nơi có điệu nhảy, có các nàng thiếu nữ, có thức ăn ngon, có thức uống, khiến máu sôi sục lên và khiến người ta quên hết thấy. Nhưng trước hết, hãy làm ngày lễ, chứa đựng cái gì đó của trật tự xưa, của ngày thứ bảy, của sự dứt đoạn, của sự nghỉ ngơi xả láng hoàn toàn, của sự mộ đạo và sự vô điều kiện.

Ngày lễ là ý nghĩa cao cả và là bậc thang của cuộc sống. Hãy sửa soạn cho ngày lễ, với cơ thể và với cả tâm hồn. Không chỉ trên lịch có những ngày viết bằng chữ đỏ. Cuộc sống cũng mang lại những ngày lễ kiểu khác, không nhìn thấy được. Những lúc đó bạn hãy quên hết, và để tâm đến ngày lễ.

69/ Rằng: để hiểu biết, trí tuệ không đủ

Trí tuệ không đủ, để chúng ta tự hiểu bản thân mình, và hiểu cả thế giới.

Cần thêm một cái gì khác nữa, để hiểu ra những gì cơ bản, không lừa dối nổi, một cái gì đó lớn hơn cả trí tuệ. Cần sự tha thứ, chịu sỉ nhục, cần một hoạt động may mắn nào đó của cơ thể, và bản năng trong chúng ta, cần một dạng thay thế thuận lợi nào đó của những quan sát, thậm chí cả sự hình thành hợp lý nào đó của bản đồ những vì sao, để chúng ta có thể hiểu được một cái gì đó trên trái đất.

Hãy suy nghĩ đi, khi bạn tự hào là bạn đã hiểu được điều nọ điều kia.

70/ Về hạnh phúc

Hạnh phúc tất nhiên là không có, trong chừng mực ý nghĩa, hạnh phúc có thể chấp nối, gói

ghém, gửi đi được, như nhiều người vẫn nghĩ.

Như thế chỉ cần đi vào hiệu thuốc, nơi trả sáu mươi xu là người ta bán, và sau đó ta sẽ hết đau đớn. Như thế ở một nơi nào đó tồn tại một người đàn ông sống cho một người đàn bà, hay một người đàn bà sống cho một người đàn ông, và nếu họ gặp được nhau, từ đây hết sạch sự hiểu lầm, không ích kỷ, hết giận dỗi, chỉ một niềm thỏa mãn vô biên, một nỗi vui vẻ và sức khỏe tràn đầy. Cứ như, hạnh phúc là thứ khao khát, đối với một niềm khát khao không bao giờ đạt tới.

Phần lớn con người sống bằng những kế hoạch chăm chỉ, có phương pháp, mệt nhoài đi vì siêng năng, để chuẩn bị đón hạnh phúc. Họ đề ra kế hoạch, để được hạnh phúc, họ đi và làm việc vì mục đích ấy, thu nhặt những phụ tùng của hạnh phúc, bằng nỗi chăm chỉ của con ong cái kiến, và sự thèm muốn mãnh liệt của con hổ. Rồi khi cuộc đời trôi đi, họ mới thấy chỉ đi thu nhặt phụ tùng của hạnh phúc thôi không đủ, cần phải trở nên hạnh phúc nữa, ở lưng chừng thời gian, và họ quên mất điều ấy.

71/ Về tình dục và nỗi buồn

Dưới đáy sự vật là tình dục. Có thể trong đời sống của các tinh thể cũng thế. Nhưng tất cả tính dục đều đáng buồn.

Cần nhìn công việc của thể xác, như một bản án. Chỉ có sự dịu dàng mới thuộc về con người. Nỗi đam mê thật vô nhân tính và tuyệt vọng.

Nhưng bản án, thứ kết tội tất cả những đam mê cuồng nhiệt, bản án ấy thật cứng rắn. Thế giới cuồng nhiệt, được xây dựng lên, giữa thèm muốn và sự thỏa mãn, bằng một ý chí phi nhân tính, như thể các Pharao Ai cập, bắt đám dân nghèo trần trụi xây lên những kim tự tháp.

Người mơ ước gì, tên nô lệ nghèo trần trụi kia, khi dục vọng đốt cháy tâm can người?

Hạnh phúc? Sự thỏa mãn?

Người xây lâu đài thế giới, bằng máu và tinh dịch của người, người đã hoàn thành một nhiệm vụ bắt buộc. Chỉ có sự tể nhị và dịu dàng mới khiến người ta quên đi trong giây lát, nỗi cưỡng bức nô lệ đáng buồn của tính dục độc ác.

72/ Rằng: những con tim tan nát

Chính xác như trong bài ca, được nữ danh ca hát cất lên trong quán cà phê. Bài học của những bài ca ấy luôn dừng ở chỗ, những trái tim tan nát không bao giờ gắn lại làm một. Bài học trong cuộc đời cũng thế.

Nếu một người với tất cả niềm tin, nỗi xúc cảm vô điều kiện, gần gũi một người nào đấy, nhưng người khác đã xúc phạm tình cảm của họ *"làm trái tim ta tan nát"* Từ đó về sau nỗi niềm tin tưởng và hiến dâng vô điều kiện cho người khác không bao giờ còn nữa.

Không có chất liệu nào trên trái đất nhạy cảm hơn chất liệu con người. Nỗi xúc phạm tâm hồn là điều không thể được tha thứ, cho dù sau đó cuộc đời có hiến dâng cho họ bất kỳ tình bạn hoặc tình yêu nào, con người vẫn luôn luôn ngờ vực, mọi quan hệ tiếp theo đều bị méo mó hoặc chỉ là trò chơi cho họ, suốt đời họ muốn trả thù. Con người là vậy.

Bạn hãy cẩn thận, nếu phải đối diện với một trái tim bị xúc phạm như thế: bạn không hòa giải được họ. Và cũng chẳng có sự kiên nhẫn, sự thông thái, sự cao thượng, đam mê nồng nàn nào làm những trái tim bị lừa dối ấy dịu đi được.

73/ Rằng: Việc luyện tập cơ thể không phải lúc nào cũng đúng đắn.

Tôi, ví dụ - tất nhiên là vào thời kỳ trung niên - tự nhiên thích bơi và đánh tennis. Đặc biệt tôi rất thích đánh tennis, khi quá bốn mươi tuổi, đây là một môn thể thao duy nhất nhân văn, người chống lại người, bằng tất cả sức lực, nhưng vĩnh viễn có khoảng cách giữa hai đối thủ, không động chạm đến nhau. Như Luther không bao giờ nhìn thấy Erasmus, người cả đời ông

giao chiến! Và bơi, tuyệt làm sao, nhất là bơi giữa biển cả! Bơi thật lâu, trong nước calm lặng và đặc sánh, như thể con người trở về ngôi nhà tồn tại nguyên thủy của mình!

Nhưng tôi nhận ra, việc luyện tập cơ thể lấy mất công việc của tôi. Thân thể tôi dễ chịu, nhưng tâm hồn không. Cái làm công việc và tâm hồn tôi không dễ chịu, thực ra chẳng có ích, cho thân thể tôi bao nhiêu. Bơi vậy tôi bắt đầu giảm ý thích về thứ luyện tập, trong đó có cả chút kiêu ngạo: để kéo dài tuổi trẻ và sức khỏe! việc của tôi không phải để trẻ mãi và khỏe mạnh, đúng, việc của tôi không phải là để sống, mà không ốm đau.

Những người sinh ra để làm công việc trí óc, người đó chỉ có đúng một việc, là làm công việc trí óc. Có lẽ đi dạo, là thứ thể thao thư giãn duy nhất, mà ta tự cho phép mình, giống như tù nhân, ngày ngày được dạo quanh cái sân trong trại giam một tiếng đồng hồ. Công việc là thứ tù ngục lớn nhất.

74/ Về trình độ của cá nhân

Bạn thỏa mãn và tự hào khi nghĩ rằng, bạn đã đọc và hiểu vài ba cuốn sách, kiến thức của bạn giàu thêm, thế là bạn biết một cái gì đó về thiên nhiên, về những suy tưởng tinh thần của con người chẳng? Bạn cảm thấy mình có *"trình độ"*, khác hẳn những kẻ vô học chẳng?

Hãy nghĩ mà xem, toàn bộ sách vở khóa trong nó, đồng kiến thức xa lạ vô tận, chỉ hiểu một cuốn sách duy nhất, cần phải biết thêm những gì nữa?

Hãy nghĩ đến những cái thang bằng sắt, lượn quanh thư viện của British Museum, bạn sẽ phải sống lâu đến bao lâu để hiểu được những suy tưởng, khóa trong những cuốn sách được tích lũy đó? Nhưng bạn hãy ngồi lại trong thư viện của mình, và hãy nói thật đi, có bao nhiêu cuốn sách bạn chưa đọc, trên cái giá sách của bạn, và với những cuốn đọc rồi, có bao nhiêu điều bạn chưa hiểu và chưa chú ý đến.

Không, *"trình độ"* - khi người ta hau háu nhìn vào thế giới suy tưởng của vũ trụ, chỉ là một hành vi nghèo nàn và kiêu ngạo. Tốt nhất bạn hãy nghĩ rằng, thấu hiểu, cảm nhận được duy nhất một điều gì, đấy là đã theo kịp được cái toàn bộ của cuộc sống. Và hãy nghĩ thêm rằng, người ta đã viết, đã nghĩ về bao nhiêu thứ trước bạn, mặt biển bao la của các suy tưởng từng chìm trong quá khứ, kho tàng của suy tưởng nhân loại đã dội xuống các thời kỳ mới như thể nào từ các hiện tượng, và tổng thể của chúng.

Hãy nghĩ đến những điều đó và hãy xấu hổ. Trình độ trí tuệ của bạn có hạn và non nớt. Nhưng cá tính và trình độ của trái tim bạn toàn diện và xứng đáng với con người, kể cả khi kiến thức trí tuệ của bạn bị hạn chế.

75/ Về sự lười biếng

Có hai loại lười biếng: theo chiều ngang và theo chiều dọc.

Có người chỉ lười trong những kế hoạch dài hạn, lười trong việc đưa ra những quyết định, lười xây dựng kế hoạch của đời mình, họ chờ đợi vào thời gian. Còn có một loại lười biếng khác theo chiều dọc, lúc chúng ta ỳ ra trước một khoảng khắc, không suy nghĩ, không nói, không hành động, những điều đáng lẽ cần xảy ra trong khoảng khắc đó. Ta không đưa tay ra, như ta muốn, chẳng phải vì mệt mỏi gì, để rồi sau đó ta sẽ thu được những tai họa lớn hơn, ta không bước đến cạnh telephone, không viết thư, hoặc không ghi lại những suy nghĩ, ngay lập tức, trong lúc đó. Loại lười biếng này nguy hiểm hơn.

Cuộc sống trôi đi từ những giây phút bỏ qua, và lợi là vì sự lười biếng này.

76/ Về những nhiệm vụ mệnh lệnh

Một ngày có một tiếng nói cất lên. Đúng lúc đó bạn đang bận rộn, hoặc một cái gì đó sai khiến bạn bận rộn: một loạt nhiệm vụ, những thứ mà bạn tưởng quan trọng nhất và chỉ dành cho bạn, chỉ là của bạn. Bạn đã sẵn sàng cho nhiệm vụ ấy, hào hứng hoàn thành nó.

Bỗng một tiếng nói cất lên, và bảo: *"Công việc của anh là thứ khác"*, rồi, bỗng lóe lên một

khả năng nhiệm vụ khác, mà trước đó bạn chưa hề nghĩ tới. Bạn thừa biết, nhiệm vụ này không kém phần nguy hiểm đối với mình. Nó làm chệch hướng công việc bạn đã theo, nó đòi hỏi sự cố gắng hết mình, lại có thể dẫn tới những hiểu nhầm, tranh cãi và hàng loạt hiểm nguy khác. Thế nhưng, bạn vẫn phải bỏ lại tất cả. Nhiệm vụ mới làm hại trầm trọng, những lợi ích thiết thực của bạn. Vậy mà, bạn vẫn phải bỏ tất cả sang một bên, và lãnh nhận sự nguy hiểm này, sự cố gắng này, sự hiến dâng này, chuỗi nhiệm vụ mới này, thứ nhiệm vụ thì thầm và khó hiểu này. Mệnh lệnh của tiếng nói không thể hiểu lầm được.

Ai lúc đó nghe rõ và vâng lời, có thể sẽ bị thất bại, giữa muôn vàn hiểm nguy trên, của cuộc sống, nhưng lại cứu vớt được tâm hồn. Ai điếc, thông dong, hoặc hèn nhát, tiếp tục dạo chơi xa hơn trong cuộc đời, nhưng tâm hồn bị thương, đầy bất mãn và căm giận.

Hãy lựa chọn đi, bạn của tôi.

77/ Về sự thông minh và sự thông thái

Những kẻ thông minh thường làm mệt người khác. Ngồi với họ, tôi cảm thấy như mình, đang ở trong một cuộc thi đầy nghi kỵ. Lúc nào tôi cũng phải để ý, vì họ cũng để ý đến tôi, dưới cặp lông mày nhíu lại, như ông thợ săn tìm con mồi, thử xem, liệu tôi có trả lời phù hợp với những phán đoán thông minh của họ, liệu tôi có đủ thông minh để họ, những người thông minh phải để mắt đến tôi? Không, những kẻ thông minh thật là mệt.

Và từ họ, tôi cũng chẳng biết thêm những gì cơ bản hơn. Phần lớn họ thường giải thích, cái gì tại sao không hoàn chỉnh: cuộc đời, tác phẩm của một người, mùa xuân hay mùa thu? Nhưng về chuyện: cuộc đời cũng tốt, chết là tất nhiên, con người chưa đến nỗi hoàn toàn tuyệt vọng, họ chẳng bao giờ nói đến, bởi vì họ là những người thông minh. Thông minh không phải là thông thái. Thông minh là sự sẵn sàng, là sự thoản thoắt của hệ thần kinh và tri thức.

Còn thông thái là sự thật, là nỗi tĩnh lặng, là niềm khoan dung, là tính sáng sủa và tính thống nhất. Những kẻ thông minh không bao giờ là người thông thái, họ quá lo lắng bởi nỗi say sưa thường xuyên, về sự thông minh của bản thân. Nhưng người thông thái bao giờ cũng thông minh, và nhiều hơn thế, vì họ chẳng muốn chứng minh cái gì cả. Bạn hãy tránh xa cái đám đông, gồm những kẻ thông minh, bởi vì họ chỉ làm cho bạn lo lắng, và sau cùng, bị xúc phạm.

Hãy tìm đến những người thông thái. Có thể chuyện trò với kẻ thông minh. Nhưng có thể nghe, với người thông thái.

78/ Về: sự tôi luyện và nội quy

Công việc sáng tạo tinh thần, cũng cần phương pháp tôi luyện, cần tập dượt, cần nội quy thể chất và thực hành, như với vận động viên đấu kiếm, kỵ binh, hoặc nghệ sĩ cơ bắp. Đờ dờ, dễ tiện, từ một lối sống đáng ngờ, không thể trong một giây, nhảy lên thăm vũ đài của công việc sáng tạo tinh thần, thứ hưng phấn cao cả nhất của con người.

Lối sống, hành vi đơn giản hàng ngày, cách thức ăn uống, môi trường, trật tự công việc, tất cả đều tạo ra chất lượng một bài thơ, hoặc một công trình nghiên cứu.

Bạn không thể chuyện trò với Thượng đế, từ năm giờ chiều đến sáu giờ rưỡi, nếu đêm và ban ngày bạn sống như một con heo. Lối sống tham lam, bần tiện, bần thủ, sẽ vứt rác rưởi, vào biển công việc của bạn. Cách thức suy nghĩ luôn luôn cần phải được tập dượt, để sáng tạo, còn cần cả những thứ khác nữa.

79/ Về sự sẵn sàng

Vì chúng ta sẽ chết - phần thưởng lớn nhất của đời người, mỗi ngày ta đơn giản hóa, và hiểu thấu đáo hơn điều này - nên, ta cần phải sắp xếp cuộc sống, như một kẻ sống trong tư thế sẵn sàng. Giống như Seneca, khi Nero cai trị ở thành Rô-ma, giống như những quý ông, quý bà, trong nhà tù Conciergerie, giống như tất cả những ai, sống trong cuộc cách mạng.

Bởi vì cuộc sống là một cuộc cách mạng. Đôi khi đặc biệt cách mạng, ví dụ, trong thời kỳ

chúng ta đang sống, lúc ai cũng muốn lãnh đạo. Bởi vậy chúng ta cần sẵn sàng. Ngày nào cũng cần phải lên tiếng với thế giới, trong thư, bằng cảm giác, hoặc bằng sự suy nghĩ. Sự nghi ngờ, cái luôn nổi lên trong ngày thường của chúng ta, cần phải chú ý. Câu hỏi, nếu có thể, cần trả lời bằng hết sức lực của mình, cần bền bỉ và hoàn thành những nhiệm vụ khẩn cấp. Thiên nhiên cũng sẵn sàng, tất cả các ngày, điều hành, sắp xếp và hoàn chỉnh, để sắp đặt mọi thứ vào chỗ của nó.

80/ Về: văn phòng và công chức

Chưa có thời đại nào, trong một xã hội phát triển, mà các nhà thơ, và các nhà tư tưởng tân tiến của nhân loại, lại không nguyên rửa các văn phòng và các công chức. Chỉ có bộ tộc hái lượm mới không biết đến lời than phiền này. Những nhóm người được tập hợp lại trong xã hội không thể thiếu vắng được cái đỡ cần thiết này, các văn phòng.

Cicero, cũng chửi rửa nó như Shakespeare hay Montesquieu, và bất kỳ thời đại nào cũng không thể tồn tại thiếu nó. Bởi vì, ban đầu có một khoảng không gian, một **agora**, nơi để con người túm tụm khi rời bộ lạc, để bàn về những nhiệm vụ của con người. Thành phố dựng lên quanh không gian ấy, là *polis*, nhà nước cũng được dựng lên, đâm chồi nảy lộc một cách yếu ớt và tất yếu. Quá trình này diễn đi diễn lại hàng nghìn năm, một cách đơn điệu. Các văn phòng là hậu quả của xã hội, văn phòng là hoạt động sống của thành phố. Chưa có ai tìm ra cái khác thay thế, hoặc cái khác tốt hơn.

Văn phòng luôn luôn tồi tệ và mang đến sự dọ dẫm. Bạn thử nghĩ xem, khi xếp hàng trước nơi trả tiền, để sau một hồi chờ đợi lịch sự và khúm núm, bạn trả tiền thuế, hoặc cứu vớt một cái gì đó, mà theo luật pháp cũng là của bạn. "*tốt*" không phải là mục đích của văn phòng. Mục đích của nó không phải dành cho con người, mà cho nhà nước. Các viên chức, cũng như các văn phòng, được coi là khá nhất, nếu không làm ảnh hưởng quá nhiều đến cuộc sống, không có những hành động quá đà. Nếu cuộc sống, và văn phòng mặc cả được với nhau, thì tốt nhất, mỗi bên chịu một nửa, và không làm phiền lẫn nhau. Nhưng tiếc thay, điều này chỉ có ở những xã hội, và những văn phòng rất phát triển, và đủ độ chín muồi.

81/ Về trái táo đã nạo

Sẽ rất thông thái, nếu mỗi buổi sáng, khi tỉnh dậy, trước lúc ăn sáng, với cái dạ dày đói, bạn ăn một hai trái táo đã nạo.

Táo là thứ quả bí ẩn. Không phải ngẫu nhiên nó là một trong những hình ảnh tượng trưng cổ xưa nhất của ý thức con người. Cây táo là "*cây ý thức*", quả táo là thứ quả cấm trong kinh thánh. Nên, thứ quả này gần gũi với cá nhân con người. Có lẽ nó có vai trò trong việc, con người bị đuổi ra khỏi Thiên đường, tuy chúng ta không biết chắc chắn lắm về việc này. Nhưng tôi nhận ra, trái táo đã nạo, ăn lúc tươi là một phần của sự sống hàng ngày. Nó làm ta tỉnh táo, làm êm ái dạ dày, điều chỉnh ruột. Đặc biệt, với đôi tay đã rửa sạch trước khi nạo, ta vắt thêm chút chanh. Thứ dinh dưỡng đơn sơ này không kéo dài được tuổi thọ, nhưng dạ dày và ruột của bạn, chắc chắn tiếp nhận một cách biết ơn, thứ quả tinh khiết có tính chất chữa bệnh hàng ngày.

Con người không chỉ bằng trái tim và trí óc mới là con người, mà còn với dạ dày và ruột nữa.

82/ Về sự ngu xuẩn thật sự

Bởi vì sự ngu xuẩn có nhiều kiểu.

Có những người hiểu biết, những người trong tâm hồn, chút ánh sáng le lói của tri thức bị tắt, vì họ sinh ra và được nuôi dạy, trong những hoàn cảnh bất hạnh. Có những kẻ ngu muội vì không làm chủ được thể xác của mình, những nỗi đam mê làm họ đờ đẫn, thói kiêu căng của các giác quan bóp chết ngọn lửa tâm hồn của họ. Lại có những người ngu dốt, đơn giản chỉ vì họ là nạn nhân của môi trường sống. Những người này cần thương xót họ.

Nhưng sự ngu xuẩn thật sự thường rất hiếm hoi, và vì thế rất đáng sợ và thật tuyệt vọng.

Con người là một thực thể thông minh, so với thiên nhiên. Sự ngu xuẩn thật sự, sự ngu xuẩn tằm tối và tuyệt vọng cần quan tâm một cách đặc biệt, như một sản phẩm thiên nhiên cổ xưa và hoang dã, như con bò hai đầu, như một quái thai của thiên nhiên, và - nói chính xác - không dùng vào việc gì. Sự ngu xuẩn thật sự không có cách nào giải quyết. Cái gì thiếu trong thể xác và tâm hồn những kẻ như vậy? linh hồn, hay các tế bào cụ thể? i-ốt? hooc môn giới tính? Ta không thể biết chính xác. Nhưng điều ta cần biết, là phải tránh xa những kẻ thật sự ngu xuẩn, cần lắng lặng tự bảo vệ mình trước chúng. Bạn hãy đừng có ý định chiến thắng chúng, vì chúng là những kẻ ác ý.

Những người ngốc nghếch thân thiện là những người có thiện ý, kẻ ngu xuẩn là những kẻ ác ý. Người ngốc nghếch, là những đứa con tội nghiệp của Thượng đế, kẻ ngu xuẩn là liên minh của địa ngục, chúng cần phải gánh chịu chính số phận của chúng

83/ Về nỗi buồn

Chớ xua đuổi nỗi buồn. Nó vô cơ đến; có thể bạn chợt già đi trong những khoảnh khắc, có thể bạn chợt hiểu ra một điều, bạn chia tay với một cái gì đó, trong mười lăm phút buồn rầu. Chớ xua đuổi cả vì, nỗi buồn tô điểm cuộc sống.

Không nhất thiết, bạn phải lang thang trong những khoảng không trần thế, với nỗi đau thể nhân được tạo dựng, với mái đầu ủ rũ, nghiền ngẫm sự hữu hạn tuyệt vọng của đời, và của các hiện tượng, lắng nghe đeo đuổi những bóng ma vui thú ẩn hiện. Trước tiên, những niềm vui tiêu tan nhanh chóng, có lẽ không phải là những thú vui chân chính. Bạn hãy thử nhớ lại mà xem... Sau nữa: nỗi buồn, trong khoảnh khắc bất ngờ, chợt phủ màn sương bàng bạc tuyệt diệu, che khuất thế giới trong mắt bạn, và thế là, mọi thứ đột nhiên trở nên sang trọng, mọi thứ, mọi đồ vật, và cả kỷ niệm của bạn nữa.

Nỗi buồn là một sức mạnh lớn. Bạn nhìn thấy mọi thứ từ đằng xa, như thể bạn đã đạt tới đích trong cuộc du hành. Mọi việc trở nên hiện hữu hơn, giản dị hơn và đích thực hơn trong màn sương long trọng, lóng lánh, rung rinh này. Cùng lúc bạn cảm thấy mình còn người hơn. Như thể bạn nghe thấy tiếng nhạc, nhưng vắng âm điệu. Cả thế gian cũng buồn.

Một thế gian đầy thỏa mãn sẽ dễ tiện, tầm thường, tục tĩu và không thể chịu đựng được, Thế gian sẽ đáng buồn biết bao, nếu vắng bóng những nỗi buồn!

84/ Về sức khỏe và sự thật

Khi bệnh tật bắt đầu bủa vây bạn, hãy bằng tất cả sức lực và nghị lực thống trị nó. Lúc bắt đầu. Khi bệnh tật mới mon men đến gần, đầu độc sức lực bạn, như quân thù.

Nếu lúc đó bạn hết sức cảnh giác, dùng hết sức mình, sắp xếp trật tự trong tâm hồn, trong công việc- sức khỏe chính là sự thật- có thể trong buổi vật lộn ban đầu, bạn sẽ là kẻ chống trả khỏe hơn. Cần phải khỏe mạnh, điều ấy cũng đúng như cần phải đáng kính, và chân chính.

85/ Về phụ nữ và về những con chim

Phụ nữ tự tìm thấy cho họ những chất dinh dưỡng tình yêu trên quả đất, giống như những con chim tìm thấy nắm hạt, hoặc những con cá. Lũ chim bay lượn trong khoảng không vô tận, bản năng chấp cánh cho chúng vút lên trên những mặt hồ, dòng sông, biển cả và thảo nguyên, rồi sau đấy, sau những lượn lờ ngoằn ngoèo rắc rối, chúng chợt sà phất xuống. Bản năng, tính cách của chúng lúc đó rộng mở một cách tuyệt vời. Rất ít khi chúng nhầm lẫn, chỉ thỉnh thoảng, nạn nhân của chúng mạnh hơn, khéo léo hơn, tuột khỏi mỏ của chúng, như chú cá tuột khỏi mỏ con hải âu. Khi đó lũ chim rít lên một tiếng, như lũ hải âu, rồi chúng bay ra xa hơn, lượn lờ, bao vây, một cách không mệt mỏi, và tỉnh táo.

86/ Về Chúa Giêsu và sự cô độc

Tất cả ai được chỉ định làm vai trò của Thượng đế, đều cô độc.

Giêsu từ cây thánh giá nói xuống với mẹ, như một kẻ khước từ toàn bộ sự chia xẻ của con

người. Đây là những câu nói khủng khiếp nhất của Cựu ước. Và Giêsu còn nói, người nào theo gương ta, sẽ bỏ cả gia đình, bỏ tất cả mọi người. Người được chỉ định cho một vai trò, cần đòi hỏi ít nhất, từ bản thân và những người đi theo.

Thế giới không thể thay đổi được, vẫn cần phải là người chồng tốt nhất, là người con và người cha, với bốn người con, với vợ, với chức tước và những phụ tùng tuổi già.

Vai trò luôn luôn đòi hỏi sự cô đơn toàn diện, cảnh một mình không ngoại lệ, một lối sống bất khuất, gần như vô nhân đạo. Tất cả ai đảm nhận việc của con người, đều bắt buộc phải gánh vác cả sự cô độc và sự vô nhân đạo này. Kẻ nào không đảm nhận sự gánh vác này, đây là kẻ lừa bịp, ngay cả khi bị đóng đinh lên thánh giá.

87/ Về mười phút khủng hoảng

Ở tất cả các độ tuổi, trong các giai đoạn cuộc đời, đúng thế, trong tất cả các ngày, đều có mười phút khủng hoảng

Bạn đang tạm chịu đựng: công việc, môi trường xung quanh, mơ ước, sự lo lắng, tính cách, rồi bỗng nhiên, tất cả trở nên không thể chịu đựng nổi. Sự khủng hoảng này mạnh như một tiếng nổ. Bạn gặp người xuống để làm việc, bỗng nhiên bạn nhận ra, khía cạnh kém hoàn hảo của nhiệm vụ đang làm, nhận ra sự tuyệt vọng không chịu đựng nổi của tâm vóc, và nhu cầu nhiệm vụ bạn đang hoàn thành. Bạn gặp người xuống trước cuộc đời, bỗng nhiên bạn nhìn thấy tất cả chìm nghỉm dưới nước, trong một tích tắc, bạn đã trải qua cảm giác hèn kém, dối trá và ích kỷ, những thứ, giờ đây đe dọa nhấn chìm và làm bạn ngạt thở.

Sự khủng hoảng này, những cái mười phút ấy, những khoảng khắc nguy hiểm của cuộc sống và công việc, cùng với thời gian trôi đi, sẽ quay trở lại một cách sống động hơn. Đôi khi, ngày nào nó cũng quay trở lại. Những lúc đó bạn sẽ hiểu mình bị trói buộc vào cơn khủng hoảng.

Hãy để ý tới dấu hiệu của trái tim và thời điểm của bạn. Như người bị những cơn động kinh hành hạ đều biết: cơn động kinh cũng có nhịp điệu và thời điểm của nó. Hãy tạm rời bỏ công việc, thư giãn thời khóa biểu ngày của bạn, hãy cố gắng trở nên mềm yếu và dịu dàng.

Mười phút sẽ trôi đi. Công việc và cuộc sống, chừng nào vẫn còn liên quan đến nhau, sẽ vẫn còn ở lại.

88/ Về những kẻ ăn trộm dòng điện

Tôi biết những người mà trình độ hiểu biết của họ làm tôi ngạc nhiên, đầu óc của họ sáng láng, nhưng chung sống với họ vẫn còn là điều bí ẩn. Và tôi cũng biết một kiểu người khác, những người không quá thông minh, đặc sắc cho lắm, họ không phát biểu những điều đáng ngạc nhiên, nhưng gặp gỡ họ xong, chia tay, tôi vẫn như người được nhận một cái gì đó.

Dường như ở một con người, không chỉ có trình độ hiểu biết, tâm hồn, mà còn có một thứ dòng điện nào đó chạy qua, với sức mạnh chuyển đổi dồi dào, tỏa sáng cá tính của người ấy. Lại có những kẻ nghèo nàn năng lượng, những kẻ chỉ muốn đi thu hút năng lượng, từ môi trường xung quanh họ. Đây là những kẻ ăn trộm dòng điện, những kẻ bằng một cuộn dây, ăn cắp điện từ nguồn điện của nhà hàng xóm, đưa vào nhà hoặc nơi làm việc của mình, để cho nhà hoặc nơi làm việc của họ đẹp hơn, sáng hơn.

Giao du với những kẻ như thế thật mệt. Họ nói từ đầu đến cuối, còn bạn, ngồi nghe im lặng, bạn sẽ từ giả họ khi mệt nhoài và tội nghiệp. Những kẻ đó cần phải tránh xa.

89/ Về những tai nạn

Đừng nói lời nào về những tai nạn - giống như về các phù thủy - làm gì có. Tôi không tin vào các tai nạn. Chỉ có sự lơ đãng.

Va phải tàu điện, bị mất cắp hành lý, bị bọn lưu manh ăn chặn, bôi xấu tên tuổi, đau dạ dày vì thức ăn... rồi sao nữa? tại sao bạn không cẩn trọng nhiều hơn?

Thế giới là nguy hiểm, khả năng tai nạn bập bềnh trong mọi hoàn cảnh và hành động của nó, gắn liền với cuộc sống con người. Đúng thế, có lẽ khả năng xảy ra nguy hiểm này, mang lại cho con người sự bền bỉ và nổi cẳng thẳng. Bạn hãy thử nghĩ mà xem, cuộc sống con người sẽ như thế nào nếu thiếu những khả năng xảy ra tai nạn? cuộc sống sẽ trở nên tự tin một cách vênh váo, sẽ nông cạn và trần trụi biết bao nhiêu! Không, khả năng xảy ra tai nạn rập rờn trong từng khoảng khắc của bạn, đồ vật, hoàn cảnh, đồng loại, các chất hóa học...: tất cả đều chống lại bạn. Bởi vậy, hãy cẩn thận.

Đừng đề phòng một cách hời hợt, phải chú ý một cách nghiêm túc, rõ ràng, chăm chú, xứng đáng với tư thế con người của bạn. Luôn luôn cần phải nhớ, không phải thế giới tự tạo ra những âm mưu chống lại bạn, khi tai nạn xảy ra, mà chỉ vì bạn đã yếu mềm, hèn kém, lười biếng và nhỏ nhen. Không có *"tai nạn chiếc tàu điện"*, chỉ có bạn, chiếc tàu điện và trật tự thế giới.

90/ Về những kẻ ba hoa

Bắt buộc phải ba hoa, đối với nhiều người, đồng nghĩa với quy luật cuộc sống. Họ ba hoa, chừng nào họ còn sống. Họ ba hoa cho đến khi nào còn sống, họ không suy nghĩ, mà họ ba hoa, như vậy họ cảm thấy mình tồn tại.

Nhưng trong thực tế, không đúng như vậy. Ai ba hoa, người ấy không suy nghĩ. Người biết suy nghĩ, khi có thể, họ im lặng, khi không thể im lặng được nữa, họ sẽ nói, hoặc viết. Nhưng những điều này họ chỉ làm khi bắt buộc phải làm.

Không, đối với kẻ ba hoa, những luận thuyết dài dòng, chớp cánh cho những nhận thức lung củng, những khát vọng trì trệ, những quan sát ngu ngốc, những nhận định hời hợt, đấy chỉ là nhận định của các giác quan, theo bản năng. Có thể họ sẽ vỡ tung, nếu không ba hoa. Họ không tiêu hóa được thế giới, họ lập tức nhổ ra, nôn ra đúng như cách họ ăn sống nuốt tươi thế giới. Chả có mệnh lệnh, sự đe dọa nào khóa mồm họ được. Họ ba hoa đến mức, thế giới biến thành thứ không thể chịu đựng được: các khái niệm biến mất, cả thế giới chỉ còn lại đầy từ ngữ.

91/ Về sự im lặng và về những người im lặng

Nhưng bạn cũng không có quyền luôn luôn im lặng, đặc biệt khi lũ ba hoa đã cất tiếng, trước sau rồi bạn cũng cần lên tiếng.

Tất nhiên không có gì hấp dẫn hơn, dễ dàng hơn, nếu luôn luôn, và trong mọi hoàn cảnh, được im lặng giữa những con người, chỉ cần lên tiếng qua tác phẩm. Một tác phẩm của bạn, có thể là một cuốn sách, một đôi giày được khâu nghiêm chỉnh, hay chỉ bằng chính sự hiện diện cân bằng và kiên nhẫn của bạn. Điều này tuyệt diệu nhất, nhưng cuộc sống không đưa lại một giải pháp dễ dàng như vậy.

Bạn cần im lặng, nhưng không phải như một kẻ im lặng vì bắt buộc, hoặc vì kiêu ngạo, hoặc vì bị khinh bỉ. Bạn không có quyền, vì bạn là con người, đồng loại của bạn có quyền đặt câu hỏi và chờ câu trả lời. Không, bạn cần phải im lặng như một người đang giữ gìn một điều gì. Và cũng chỉ có những người im lặng một cách có trách nhiệm, khi luôn luôn gìn giữ một cái gì đấy: một bí mật, một thứ bậc, một ý thức tự tin hiểu biết.

Đôi khi bạn vẫn cần phải nói, cần vứt đi tấm áo choàng sẫm của sự im lặng, cần bước ra đấu trường với cơ thể trần trụi, trong tay là thứ vũ khí xứng đáng nhất với mọi cuộc đấu kiếm của con người, đấy là với sự thật. Nếu kẻ nào định phủ nhận sự thật, bạn không có quyền tiếp tục im lặng.

92/ Về những khu rừng mênh mông và về những cây thông

Trong các khu rừng có một cái gì đấy khiến ta rung động, nhất là trong các rừng thông.

Không chỉ vì sự im lặng triền miên, những bóng râm dày đặc, dáng đứng thẳng cao quý và thành kính của chúng. Cái làm rung động chính là nghị lực sống của khu rừng mênh mông, biểu hiện sức mạnh của thế giới. Hãy thử nghĩ mà xem, hàng nghìn cây thông cao năm mươi mét dựng nên một cảnh tượng gì về sức mạnh và khát vọng! Thiên nhiên ấp ủ gì trong những mầm hạt, những cái nhị đực, nhị cái, trong những thử nghiệm, trong nắng, trong mưa, trong gió gào, để dựng lên cả một quang cảnh thông hùng vĩ như thế!

Sự tồn tại này mới cam lặng, đầy chủ ý làm sao, sự tồn tại không mong muốn gì, chỉ hiện hữu, trưởng thành và tồn tại qua hàng thế kỷ, chỉ tự thể hiện mình, cảm nhận, hòa đồng với thế giới, và cùng lúc, không chống lại ai và bất kỳ cái gì, chỉ cho một nơi ở và sự sống, cho hàng triệu sinh vật sống khác. Năm mươi nghìn héc ta rừng thông, là một cộng đồng vĩ đại và thông thái làm sao! Giống như tổ tiên cổ xưa, những ngọn thông đứng gác cho cuộc sống, những cõi rể vĩ đại của nó cần cho cả đất và trời.

Những khi có thể, bạn hãy đi vào rừng.

93/ Rằng: thiên nhiên thật cao quý nhưng buồn tẻ

Những khi bạn lang thang vào những cánh rừng mênh mông, hoặc tới những thảo nguyên bình lặng, hoặc ra biển, tâm hồn bạn hân hoan nỗi niềm cao cả vô tận, nhưng bạn ơi, hãy đừng tự lừa mình: bạn thừa biết, trong đáy lòng bạn chỉ quan tâm đến con người, chứ không phải gì khác.

Một quán cà phê chật cứng người là người, cũng hấp dẫn như biển Atlantich - hay sa mạc Szahara, hoặc những cánh rừng thông Kárpát. Đúng thế, chỉ có độc nhất một con người, nhưng khi cá tính và những bí ẩn của họ được lộ ra, còn hấp dẫn hơn cả ngọn núi Mont Blanc. Bạn hãy thưởng thức nỗi vô tận của thiên nhiên, cố gắng hòa mình với nó, nhưng cũng đừng xấu hổ tự thú nhận rằng, công trình cao quý nhất của thiên nhiên, cũng nhanh chóng đánh mất phần quyến rũ của nó, nếu không liên quan đến số phận con người.

Phong cảnh lãng mạn hữu tình nhất của thiên nhiên hoang dã chẳng mấy chốc cũng trở nên buồn tẻ, nếu con người không bước lên cái sân khấu hoang vu vô tận ấy. Quan điểm của họ, nỗi quan tâm của họ là thứ duy nhất không bao giờ có thể chán. Công việc của bạn, ấn tượng của bạn, vai trò của bạn, số phận của bạn trên trái đất chính là con người, chứ không phải đỉnh Mont Blanc. Thế giới chỉ là màu sắc và vật tô điểm, để bạn lơ đãng ngắm nhìn, trái tim và nhận thức run rẩy của bạn, chỉ chăm chú dõi theo nỗi tự sự của người anh hùng đáng ngờ này. Còn những thứ khác, trước-sau, sẽ trở thành chán ngắt.

94/ Về âm nhạc

Tolxtoi đã đúng khi cho rằng âm nhạc là kẻ quyến rũ có sức bao vây lớn nhất, nguy hiểm nhất.

Ý thức hẹp lại dần, khi ta nghe nhạc. Âm nhạc là thứ chống lại ý thức. Âm nhạc không muốn hiểu, như trí tuệ, mà muốn ta chìm đắm, ưu phiền, hạ vũ khí, bị quyến rũ. Nó chạm đến những bí mật và nỗi đau trong ta, nó trải ra những điều ta cẩn thận dấu kín bằng mọi giá - giống như nước lũ mùa xuân tràn qua - đào xới những miền, những khu vực đã được chọn lựa, điều chỉnh, dạy dỗ, nhắc nhở, rèn luyện của ý thức. Nơi nào âm nhạc tràn qua, nơi ấy những định luật của ý thức hết hiệu lực. Trong ngất ngây mà âm nhạc mang tới, có những đợt sóng cảm xúc bệnh hoạn của nỗi hủy hoại đầy dục tính, với khao khát cái chết. Âm nhạc biết tấn công.

Con người, nếu đặt cuộc sống của mình vào nhận thức, kỷ luật và thực tiễn, hãy tự bảo vệ mình trước âm nhạc, hãy bịt tai lại. Không có âm nhạc cuộc sống sẽ nghèo nàn đi rất nhiều, nhưng con người hơn, cứng rắn hơn, buồn bã hơn và có ý nghĩa hơn.

95/ Về sự may mắn

Hérodotosz, kẻ rất sung sướng được ba hoa, về người Hy Lạp, người Batur, người Méd, người Lidia, về số phận của các lãnh tụ, và dân chúng thời cổ đại, ông cho một lời khuyên, cần tự nguyện, cần có ý thức chống những may mắn.

Những dân tộc thời cổ đại, người Ba Tư, người Babion, những tôn giáo lâu đời, đều cẩn thận đề phòng các ngôi sao, chiếu vào những người may mắn. Ý muốn của thượng đế, chính là số phận không chịu nổi sự may mắn lâu dài, Hérodotosz đã kinh nghiệm được điều này, trong những cuộc hành hương. Và những câu châm ngôn, ngụ ngôn, những mê tín lâu đời đều dạy như vậy. Nhà của bạn không phải của bạn, vàng bạc, đàn bà, con trẻ, sức khỏe, vinh quang, tất cả đều chỉ là may mắn, trong một trò chơi may rủi. Tất cả chỉ là của bạn trong một khoảng khắc, con súc sắc sẽ lật mặt khác. Thượng đế đã muốn như vậy.

Bởi vậy không có gì vui lòng hơn câu chuyện về Polükratesz, với chiếc nhẫn, con cá và người đánh cá. Con người cảm nhận được số phận, muốn chạy trốn khỏi số phận, bởi các dưng hiển. Nhưng đồ dưng hiển cũng không cứu được: thượng đế trơ lì. May mắn mỉm cười một cách tàn ác với bạn, nếu bạn run rẩy quay đi, nó sẽ vội vã theo sau bạn, để số phận đánh gục và cướp bạn đi.

Vậy cái gì là của bạn, cái gì mà các thượng đế sẽ không lấy được của bạn? Chỉ có công việc. Công việc là thứ không đợi phần thưởng, vinh quang, người thừa kế. Nó chỉ đến với bạn, nếu bạn không xa rời, không để tâm đến cả số phận của nó.

Chỉ có sự mệt mỏi, mồ hôi, sự dưng hiển là của bạn. Những thứ khác, đều mờ ảo như sương buổi sớm, và mỏng manh như những cánh bướm.

96/ Về những người bạn đồng hành

Trên tàu hỏa hoặc dưới khoang tàu thủy, con người bỗng nhiên cảm thấy, họ bước ra khỏi những quy luật thường ngày, họ bắt đầu tán gẫu, một cách gần gũi và thân mật hơn, họ chờ một sự màu nhiệm, họ liếc mắt khuyến khích và mong đợi với những bạn đồng hành.

Hãy cẩn thận, đừng làm họ phật ý. Hãy mỉm cười và ít lời, để đáp lại sự tiếp cận của họ - khi, một cách lơ đãng và vụng về, nhưng trên tất cả vẫn là nỗi hy vọng cảm động rất con người, lúc họ quay lại bạn, với những câu hỏi, chẳng hạn: "*Ông nghĩ thế nào, liệu nửa đêm ở Varad có còn phụ khuân vác không?*". Đừng từ chối họ, bởi vì trong trạng thái tinh thần, khi tàu hỏa hoặc tàu thủy đang chấp cánh cho họ bay về phía những màu nhiệm - tất cả mọi thay đổi, đều là sự chờ đợi màu nhiệm, là những xúc động nhạy cảm.

Hãy mỉm cười, gạt gù, rồi quay lại với cuốn sách của bạn hoặc quay ra ngắm cảnh. Đừng làm cho họ cảm thấy sự màu nhiệm là không có. Tất nhiên cũng không cần lừa phỉnh họ bằng những nhiệm màu. Bạn chỉ cần nói, có thể vẫn còn phụ khuân vác, vào lúc nửa đêm, ở Varad. Không cần thêm một từ nào nữa.

97/ Về sự đa cảm

Con người ta phần lớn, nhận được những vết thương chết người trong cuộc chiến tình dục. Nỗi kiêu ngạo của họ không chịu nổi gánh nặng của lòng yêu thương, cũng như của sự ghẻ lạnh, họ khổ sở vì cô độc, cũng y như vì có lừa dối, họ chạy trốn vào những chuồng heo, hoặc đóng vai kẻ bị xúc phạm, khao khát trả thù.

Chúng ta chỉ có thể có quyền lực đối với cảm xúc, nếu chúng ta học được đức khiêm tốn kịp thời. Không có những "*cách giải quyết cảm xúc*" lâu bền, đến tình bạn còn không lâu bền nữa là, không có gì lâu bền cả, những thứ thuộc về con người. Trong suốt cuộc đời không có những "*kế hoạch năm năm*" cho cảm xúc, chỉ có những hoàn cảnh, những hoàn cảnh luôn luôn không hoàn thiện. Những "*tình cảm lớn*" thường hung hăng nhất, và bất thường. Cần phải chịu đựng sự nổi loạn đôi khi của các cảm giác, giống như chịu sự thử thách lớn của cuộc đời. Cần nhận ra rằng không có cách giải quyết, chỉ có lòng kiên nhẫn.

Nếu có một người nào đẩy đủ mạnh để biến những xúc cảm nhất thời này, thành những ý đồ cao cả, làm tan chảy xúc cảm vào công việc, biến nỗi kiêu ngạo bốc hơi trong nỗi nhẫn nhục: người đó đã hành động một cách thông thái. Nhưng đây cũng là một nhiệm vụ khó nhất trong đời.

98/ Rằng: có ai đợi ở đâu đó, nhưng điều ấy không quan trọng

Có ai đợi ở đâu đó, thời gian thì trôi qua, buổi trưa hoặc buổi chiều, còn bạn thì vẫn chưa hoàn thành xong công việc của bạn. Bạn muốn làm nhanh lên ư? Bạn vội vã, bạn hồ hững nghĩ đến công việc của mình, thứ duy nhất có ý nghĩa của đời bạn, chỉ vì có những ai đang đợi ở đâu đó. Cứ để cho họ đợi. Không có ai và không có gì quan trọng, chỉ có mỗi công việc của bạn. Thời gian cũng không quan trọng - đừng có chờ đợi để thời gian sẽ làm phiền công việc của bạn.

Những quãng trong ngày không quan trọng, cũng như ai, với mục đích gì, đợi bạn ở đâu đó. Và tất nhiên cũng không quan trọng nốt, nếu vì sức khỏe bạn làm một cái gì đó, nếu giữa chừng bạn rời bỏ phòng làm việc, dao chơi một chút trong trời ẩm, hoặc tới thăm một bể bơi nước khoáng, để làm cơ thể bạn phần chấn lên. Tình nhân của bạn cũng không quan trọng nốt, người có quyền lực và ảnh hưởng đến bạn, người sẽ bỏ lỡ tình bạn, nếu bắt họ phải chờ đợi.

Không có gì và không ai quan trọng, bởi vì trước sau rồi bạn cũng chết, và cho đến lúc ấy bạn cần hoàn thành công việc của mình. Hãy chỉ nghĩ đến công việc, chứ không phải đến kim đồng hồ và tờ lịch.

99/ Về sự nhanh nhẹn tốt đẹp

Vì không chỉ có sự nhanh nhẹn tốt đẹp.

Còn một loại nhanh đẩu đoảng khác, một sự sốt sắng quá đà, khiến một số người cứ nhảy ra khỏi vị trí của họ không bao giờ chán, hoặc trong công việc, hoặc giữa các mối quan hệ, để làm một việc tốt đẹp gì đó - quệt nước mắt một cách vội vã, giải quyết một trường hợp tử vong, hay khủng hoảng gia đình, bằng điện thoại, bằng những cái xiết tay, thổ lộ sự cảm thông với một bậc phụ huynh đang để tang con Thông thường họ thích can thiệp, một cách sốt sắng và vô ý, trên những đau khổ của kẻ khác. Với những người bị ung thư, họ bảo cần ăn nhiều dưa hấu, với kẻ đang bị phá sản, họ đưa ra lời khuyên, kiểu gì cũng nên đi xem bộ phim mới nhất của Chaplin.

Những kẻ nhanh đẩu đoảng này buôn bán những món hàng chia sẻ và giúp đỡ kém phẩm chất, và nhiều khi không kém phần nguy hiểm. Họ cho những người đau khổ đường khoai tây. Hãy đừng chấp nhận sự sốt sắng của họ, hãy nhổ đi thứ đường khoai tây rẻ tiền mà họ mời mọc.

100/ Về nhu cầu

Và hãy nuôi dạy, cảm giác nhu cầu không van nài của tâm hồn bạn. Đây là điều quan trọng nhất.

Thế giới của đám đông chỉ tham lam, nhưng không có nhu cầu. Bạn hãy là người mực thước và có nhu cầu. Thế giới ngày càng giống một loại cửa hàng kiểu Woolworths, nơi với sáu đồng có thể mua tất cả, hàng kém phẩm chất, thứ có thể thỏa mãn được nhu cầu hàng ngày, của đám đông thích hưởng thụ nhanh chóng, rẻ tiền và mat hạng. Nỗi nguy hiểm của sự thỏa mãn đám đông này có thể thấy trên khắp các lĩnh vực của đời sống và hoạt động tinh thần.

Một nền văn hóa không chỉ bị tiêu diệt, khi tại các quảng trường ở Athen và thành Rô-ma, xuất hiện đầy những tên đao phủ, với vũ khí trong tay, mà còn bị tiêu diệt khi cũng với lũ đao phủ ấy, trong khuôn khổ văn hóa, điều hành, trao đổi, mua bán hàng hóa không cần nhu cầu. Bạn hãy chọn lựa. Không chọn lựa một cách đồng đánh và khó tính, mà lựa chọn một cách nghiêm khắc và không khoan nhượng. Nhu cầu về đạo đức và trí tuệ không bao giờ đủ đối với bạn.

Không được nói đủ với những điều sau: cái này cao quý, cái này là nội dung, cái này là giá

trị, cái này vút đi. Đây là việc của bạn, nếu bạn là con người, và nếu bạn muốn giữ vững được danh hiệu này.

101/ Về bệnh đau đầu

Nếu cơn đau đầu hành hạ chúng ta nhiều ngày, cứ dai dẳng quay lại, hãy đi tìm một bác sỹ mắt đáng tin cậy, yêu cầu khám, rồi sau đó đi tìm một bác sỹ nội khoa.

Thông thường, chất nikotin hay gây ra những cơn đau đầu bình thường hàng ngày, sau đó vì thời tiết, vì áp suất khí quyển, vì sự thay đổi nhiệt độ của khí hậu nóng-lạnh, ít hơn một chút, vì chế độ ăn uống, ít hơn chút nữa vì rối loạn tuần hoàn máu. Nhưng sự bức bối, hèn nhát, hoặc lo sợ cho nhiệm vụ và hoàn cảnh cũng có thể gây đau đầu.

Tôi có lời khuyên cho những cơn đau đầu như sau: hãy uống một chén cafe nóng bỏng và đậm, kéo rèm cửa sổ kín gian phòng, nằm trong giường, uống một hoặc hai viên algocratine, làm nóng cái hộp sọ nhức nhối của chúng ta, bằng cái gối điện nóng bỏng, và nằm yên như vậy khoảng một-hai tiếng. Phương pháp này không thể nhầm lẫn được, chắc chắn sẽ chữa khỏi những cơn đau đầu thông thường, hoặc đau đầu do thời tiết. Trong trường hợp những cơn đau đầu kiểu khác, chúng ta cần tìm ngay đến bác sỹ mắt, và bác sỹ nội khoa.

102/ Về những nỗi đau lớn và về cách xử sự

Nếu bạn gặp phải một nỗi đau tâm hồn lớn, trước hết hãy nghĩ ngay, đây là điều tất nhiên, vì bạn là con người.

Bạn đã hình dung ra những gì? Bạn là con người, nghĩa là những người thân của bạn sẽ mất, bạn bè sẽ bỏ bạn ra đi, và tất cả, những gì bạn thu góp và yêu quý, sẽ bay đi, như bụi trong cơn gió bão. Đây không phải phép màu nhiệm, mà là lẽ thường của tạo hóa, đơn giản và tất yếu. Phép màu nhiệm có lẽ nằm ở chỗ, không phải ngày nào ta cũng gặp phải những nỗi đau lớn. Bạn là người, vì vậy bạn cần đau khổ, nhưng nỗi đau khổ của bạn không vĩnh viễn, bởi vì bạn là người.

Cách xử sự của bạn khi chịu tang, và giữa những nỗi đau, sẽ xác định sự thật đó. Đừng bao giờ phơi bày nỗi đau đón trước thiên hạ. Đừng trở nên ngạo mạn và kiêu hãnh. Đừng chối bỏ bản thân mình trước nỗi đau, nhưng nên biết rằng, nỗi đau và niềm bất hạnh cũng là sự thất bại.

Con người đã suy nghĩ như vậy: *"Một người của nó đã chết, người rất quan trọng đối với nó, người nó yêu quý, như vậy, nó cũng thất bại."* Bạn hãy cảm nhận nỗi đau, nhưng đừng để người khác nghe tiếng rên xiết. Khi bạn rên xiết, khi nước mắt bạn ứa ra, trong những phút giây ấy bạn đã bị đánh lừa.

Nỗi đau chân thật cam lạng. Tiếng than khóc và nước mắt là sự giảm bớt nỗi đau. Bởi vậy đừng tự đánh lừa mình, đừng báo tin vui với thiên hạ. Hãy im lặng. Hãy cẩn trọng cả với nét mặt và mọi cử động của mình. Sau rốt, khi còn lại một mình với nỗi đau, bạn hãy nói thế này: *"Hỡi nỗi đau, xin mời cứ việc. Nhưng dù có đau đến thể nào tôi cũng biết mọi việc sẽ đâu vào đấy, bởi vì tôi là con người."*

103/ Về sức tưởng tượng

Theo người Pháp, người có trí tưởng tượng là người nhận biết được hiện thực. Khả năng này thật hiếm hoi.

Con người thông thường tin rằng trí tưởng tượng, là niềm mơ ước về một cái gì thần tiên, chưa bao giờ xuất hiện. Nhưng cái thần tiên chưa có trên đời này không tay, chân, giống như con chim thần thoại đầu đại bàng, chân sư tử trong chuyện cổ tích, thứ không liên quan gì đến hiện thực, thứ ấu trĩ và chán ngắt.

Sức tưởng tượng chân chính từ hiện thực xây dựng nên cái mới, cái tuyệt vời, cái đáng kinh ngạc. **Nhận ra hiện thực** là một công trình đáng kinh ngạc và giàu trí tưởng tượng nhất, như

thể từ những lớp mây, thổi phù lên những thành quách của giấc mơ. Bạn hãy học cách nhận ra một con người có đầy đủ chân tay, và cần phải biết rằng điều đó đáng kinh ngạc, và tuyệt vời hơn tất cả những nhân vật có cánh thần thoại.

104/ Về sự thích nghi

Trong công việc, trong trật tự sống, cách sống hàng ngày của chúng ta, như thể để cá tính, trí tuệ, khả năng của chúng ta phù hợp với thế giới bên ngoài, đều chứa đựng một quy luật nội hàm nào đấy, thứ mà chúng ta không khỏi bị trừng phạt nếu muốn tránh nó đi.

Bạn hãy đừng làm khác, những cái mà cá tính, khả năng và trạng thái công việc đã xác định trước cho bạn. Bạn hãy đừng tỏ ra hạnh phúc, nghỉ ngơi, điều hành một cách khác, trái với cá tính và hệ thần kinh của bạn đã ra lệnh cho bạn. Hãy thích nghi với quy luật này, thứ không khoan nhượng khi tạo ra vị trí, công việc và hành vi của bạn đối với cuộc đời. Bạn cần phải lãnh nhận và mang theo suốt đời: niềm vui, nỗi buồn, trách nhiệm, nhiệm vụ, sự thất bại và cả cái chết nữa.

Hãy thích nghi với bản thân mình, với quy luật cứng rắn và không thể hiểu nổi của đời bạn, thứ đã chỉ ra chính xác thứ tự những hành động của bạn, ý nghĩa và mức độ cảm xúc của bạn nữa. Đừng cố gắng tỏ ra khéo léo hơn, hiểu biết hơn, hạnh phúc hơn, nhiều khả năng hơn, hoặc bất hạnh và tuyệt vọng hơn như bạn vốn có. Quy luật này đã khắc bằng chữ lửa lên vòm tòa nhà của đời bạn. Hãy đọc những dòng chữ này hàng ngày, và trong từng khoảnh khắc.

105/ Về sự cầu kỳ hoa mỹ và sự mơ mộng

Trong hành vi ứng xử với thiên hạ và với cuộc đời của bạn, hãy vắng bóng niềm cảm hứng cao độ và xúc cảm tràn trề.

Nhưng với công việc, cùng với sự sáng tạo, lại cần thêm cả những thứ khác nữa: cần sự mơ mộng, niềm cảm hứng vô biên, và cả sự cầu kỳ hoa mỹ, thậm chí cả biến xúc cảm mệnh mông. Một sáng tạo lớn không thể chỉ tính được với cái đầu lạnh lùng, trên giấy và với cây compa. Cũng như sáng tạo không thể mặc cả, trẻ con không thể tạo ra trên giấy và bằng bút chì theo đơn đặt hàng. Cần tình cảm, nỗi đam mê, sự hiến dâng và cả giông bão nữa cho tác phẩm.

Cách dạy dỗ theo thiên chúa giáo để lại nhiều trí tưởng tượng và tình cảm trong tâm hồn con người, một tâm hồn kiểu ấy có thể khó chống trả nổi thử thách trần trụi của cuộc đời, nhưng lại linh hoạt trong sáng tạo. Kiểu dạy dỗ theo đạo tin lành hướng tới lý trí, chấp nhận, và những điều này có vẻ hợp lý với cuộc sống hàng ngày hơn. Tất nhiên, bản thân thuyết định mệnh chỉ tạo ra những cuộc đời cứng rắn, mà hiếm những tác phẩm lớn. Bởi vậy hãy kiên cường, khi thứ hai và thứ ba cần phải chôn cất những người tình, hay chống lại những kẻ thù trơ tráo, hãy cứng cỏi và thản nhiên. Và hãy cố gắng mơ màng, và đừng sợ sự cầu kỳ, khi bạn sáng tạo.

106/ Về các con vật

Đừng xấu hổ nếu bạn yêu các con vật. Đừng ngưng ngưng, nếu một con chó gần với tâm hồn bạn hơn nhiều người mà bạn quen biết.

Các nhà truyền giáo giả dối và thô kệch, những con người vô sỉ khi lên tiếng quở trách rằng: *"Sao lại tiêu phí tình cảm con người cho một con chó! Đồ ích kỷ, lạnh lùng!"* - Hãy đừng để ý đến họ. Hãy yêu quý hết lòng chú chó con của bạn, chú bạn nhỏ có đôi mắt long lanh, và không biết mệt mỏi, kẻ không đòi hỏi tí gì vì tình bạn, ngoài miếng thịt khiêm tốn, và những cái vuốt ve. Đừng tin rằng sự chiều chuộng và ích kỷ bắt con vật yêu ta được. Chúng là người anh em của chúng ta, cũng được làm ra từ một lò như con người, chúng có trí tuệ, đôi khi rắc rối hơn và lịch thiệp hơn đại đa số con người. Nhiều kẻ giễu cợt sự âu yếm và tình yêu thương các con vật, bạn hãy cứ dạo chơi với con chó nhỏ của bạn. Bạn đang có bầu bạn xứng đáng, thượng đế biết điều này.

107/ Về những tác phẩm ưu tú

Nếu có thể, bạn hãy đọc mỗi ngày, một trong những tác phẩm chứa đựng đầy châu báu của trí tuệ con người, kể cả một vài phút thôi cũng được!

Hãy đừng để một ngày của bạn trôi qua, mà bạn không giở xem vài trang của Seneca, Tolxtoi, Cervantex, Aristot, Kinh Thánh, Rilke hay Marcus Aurelius. Mỗi ngày bạn hãy nghe một vài đoạn nhạc, nếu không làm khác được, hãy nghe Bach, Beethoven, Gluck, hoặc Mozart. Hãy đừng để một ngày của bạn trôi qua, mà bạn không chiêm ngưỡng một tác phẩm của Brueghel, hay Durer, hay một tác phẩm hội họa nào của Michelangelo. Những kiệt tác này mới dễ kiếm làm sao, và cũng dễ dàng làm sao dành ra nửa tiếng đồng hồ để tiêu hóa chúng! Và tâm hồn tràn ngập niềm hạnh phúc vô biên của bạn cũng dần dị làm sao! Bạn thật giàu có, cho dù bạn khốn khó đến mấy. Trí tuệ hoàn mỹ của con người cũng là của bạn. Hãy tận dụng nó, hàng ngày, khi con người còn hơi thở.

108/ Về lòng kiên nhẫn

Đây là một khả năng của con người, thứ chúng ta khó sử dụng nhất.

Là một đặc tính, luôn bị cưỡng lại bởi một dạng bản năng thầm kín nhất của ta, bởi chúng ta sẽ chết, bởi thời gian của ta là hữu hạn, bởi ngôi sao hộ mệnh của chúng ta sẽ tắt. Đây là trách nhiệm đau đớn nhất, với bản thân ta, với số phận của ta, trong đầy đủ ý nghĩa sâu kín nhất, đối với công việc của chúng ta. Không một sáng tạo nào, thể chất nào của linh hồn con người còn đọng lại được, nếu thiếu lòng kiên nhẫn.

Bởi sáng tạo chưa bao giờ là một màn ảo thuật, một phép biến hóa, một ván bài. Không chỉ cần trí tuệ: lòng kiên nhẫn - bản thân tác phẩm, chính là lòng kiên nhẫn, nỗi kiên nhẫn của phép tiến hóa, là sự diệu kỳ của tiết chế và sung mãn.

Học cách kiên nhẫn, trong cuộc đời và trong công việc, chính là học hỏi bí ẩn của Tạo hóa. Bạn hãy học thuộc lòng bài học này, hỡi kẻ vội vã, kẻ sẽ rời bỏ thế gian.

109/Về sự lựa chọn và lòng chung thủy

Hãy cân nhắc, trước khi bạn cầm lên tay và bắt đầu đọc một cuốn sách - ít nhất bạn hãy cân nhắc như thể chìa một bàn tay đáng tin cậy cho một người.

Bởi vì bạn sẽ dành cho cuốn sách nỗi quan tâm của tâm hồn bạn trong một khoảng thời gian. Khoảng thời gian này rất nhiều, bởi cuộc sống thì ngắn, và tâm hồn của bạn chỉ là của bạn. Khi đã quyết định và bắt đầu đọc, hãy đọc chậm rãi, hết sức tập trung và kiên nhẫn, như thể bạn tranh luận với một lập luận thỏa đáng. Và nếu như một cuốn sách trái ngược với thị hiếu và lòng tin tưởng của bạn, hoặc cách diễn đạt của nó buồn tẻ, rắc rối, bạn cũng hãy đọc cho hết.

Chính vì: cuộc đời thì ngắn, và sách thì nhiều, như những giọt nước trong biển cả, bởi vậy hãy lựa chọn kỹ càng trước khi lật trang. Hãy đọc một cách hợp lý và trung thành, nhưng hãy lựa chọn một cách kỹ càng, bởi vì bạn đã dành một khoảng thời gian sống và suy nghĩ cho cuốn sách bạn đọc. Còn nếu đã bắt đầu đọc, hãy trung thành với cuốn sách, kể cả khi nó chống lại bạn, chống lại cả tâm hồn và trí tuệ của bạn. Sách cũng có thể là đối thủ của mình, cần phải chiến đấu đến cùng với nó. Nhưng chỉ nên chiến đấu với đối thủ xứng đáng, không bao giờ nên đánh nhau với những kẻ - như một nhà thơ đã nói - giữa chừng bỏ dở.

110/ Về quyền lực của trí tuệ

Cho dù có gì xảy ra trên thế gian, đừng bao giờ quên một sự thật, nhà nước và các thể lực chính trị, không thể sống nổi, nếu thiếu những nhà thông thái, và thiếu quyền lực của trí tuệ.

Không thể thiếu được, kể cả khi, bản năng ngự trị trong cuộc sống cộng đồng tạm thời, hoặc khi các cận thần của các hoàng đế truất ngôi. Họ không thể làm gì, chống lại quyền lực của trí tuệ. Thử nghĩ mà xem, làm thế nào, trở thành một vương quốc thế giới từ sự dạy dỗ của Aristot? Ông đã lập nên vương quốc Macedon hùng mạnh, như Pie Đại đế.

Bạn hãy đừng nghi ngờ khi cần chứng minh sức mạnh của trí tuệ, đối với các nền chính trị và quyền lực nhà nước. Nhà nước thiếu sự dẫn dắt của trí tuệ chỉ là một đội quân tồi, sức mạnh chính trị của một nhà nước như vậy, chẳng mấy chốc các nhân tố tạo dựng sẽ bị tan theo gió. Chỉ có sức mạnh tập hợp của trí tuệ, mới cho cộng đồng con người một hình thức. Nhà nước có thể giết một nhà triết học, nhưng nhà nước tồn tại và duy trì, không thể thiếu họ.

111/ Về nỗi nguy hiểm của cuộc sống

Trong những trường hợp nguy hiểm của cuộc sống, ta cần phải nghĩ, thực ra thời gian của ta đã hết, kể cả khi bàn tay của số phận đã với đến ta sớm, hoặc muộn hơn mười năm, bởi vì nỗi căng thẳng lớn lao, những khoảng khắc sáng tạo, làm nên nội dung sống, chứ không phải thời khắc được tính theo lịch.

Bạn đã sống, khi bằng tất cả sức lực, thể hiện được phán quyết của thượng đế, đấy là nội dung cuộc đời bạn, bạn đã hoàn thành một cách nhiệt tình và tận tâm, trách nhiệm của bạn. Khoảng khắc đó chính là thời gian của cuộc đời. Tất cả những thứ khác chỉ là công cuộc chuẩn bị, là sự chờ đợi. Và thiên nhiên rất hợp lý: những ai cần cho tác phẩm, không được ra đi trước thời gian.

Còn những ai vi phạm hợp đồng này, hợp đồng mà thế gian đã buộc họ vào với tác phẩm, họ sẽ chẳng bao giờ được để ý tới nữa. Bởi vậy nỗi nguy hiểm của cuộc sống chính là, bạn đã sống đúng hay chưa, bạn đã sống một cách dũng cảm, và hoàn thành trách nhiệm hay chưa? Còn cái khác chỉ là chuyện riêng tư, những chuyện mà thực ra trong tận đáy trái tim, bạn cũng không quan tâm.

112/ Về việc tắm rửa

Khi có thể - nhưng không phải cách lấy trộm thời gian làm việc và lén lút vội vã - bạn hãy đến một bể bơi nước khoáng nào đấy, tuần một hai lần.

Tắm rửa là một thói quen lâu đời của con người, không chỉ làm cơ thể, mà cả tâm hồn bạn sạch sẽ, sáng khoái. Hãy tắm một cách chậm rãi, theo quy luật tự nhiên của cơ thể, chăm chú và nhàn rãi. Nước khoáng sẽ ngấm vào cơ thể bạn, làm sáng khoái tâm hồn, xoa dịu những sợi dây thần kinh mệt mỏi vì công việc, và vì chuyện thế gian của bạn. Những bể tắm nước khoáng như một dạng tu viện, nơi bạn có thể thả thế xác và tâm hồn cho sự nghỉ ngơi tĩnh táo và hợp lý. Nước có chất sắt, kẽm, thông qua da, sẽ xoa dịu cơ quan nội tiết và hệ thần kinh của ta, còn màn nước nóng ẩm ướt của bể bơi, sẽ kéo ta ra khỏi những hình ảnh trần trụi của thế gian. Bởi vậy, bạn hỡi, hãy tắm rửa một cách đều đặn, và có phương pháp, như người La mã cổ xưa.

Không cần để ý đến chuyện người Spatac coi thường thói quen của bạn. Hãy nghĩ mà xem, xứ Spatac không hề cho thế giới một nhà tư tưởng độc lập nào, và sau cùng họ đã bị tiêu diệt.

Hãy tắm rửa một cách thanh thoi. Hãy tắm rửa có phương pháp, hãy chú ý thay đổi nước nóng, nước ấm, rồi sang bể bơi nước lạnh và vòi hoa sen. Hãy ngâm nga dài dài trong nước nóng, rồi chịu đựng, thấm ướt cái đầu mình trong nước lạnh, hãy thả cơ thể và tâm hồn vào sự yên bình ấm áp của nước, hãy suy tư và nghỉ ngơi tĩnh lặng như nước. Trong vòng ôm của các thiên thần cũng chẳng thể nghỉ ngơi tốt hơn trong một bể bơi nước khoáng chữa bệnh. Nhưng bạn đừng ngồi lâu trong phòng tắm hơi hơn hai ba phút. Và nhớ cho người dọn dẹp ở đó ít tiền thù lao. Bạn đừng quên rằng, bạn sẽ chết, nhưng cho đến tận lúc ấy, bạn vẫn còn nợ với thân thể của mình. Nên, cần đi tắm ở bể bơi nước khoáng, tuần hai lần, nhiều nhất là ba lần.

113/ Rằng: cái gì đáng và không đáng làm.

Không đáng nhắc bút, một giọt mực cũng không phí phạm, mười lăm phút đồng hồ trong đời cũng không bỏ, cho những dòng chữ nếu bạn viết xong, đám đông và những kẻ ngu dốt đọc xong đều reo lên: "Ô! Đúng rồi! chúng tôi cũng nghĩ như thế!..."

Cái để thế gian gắn huân chương lên ngực bạn, một xưởng văn chương nào đó trả nhiều tiền cho bạn, để bạn xây nhà đẹp, để rồi chắt đầy vào đó những đồ đạc đắt tiền và hiếm có! Vì

cái mà họ thích - đám đông thích - là sự xuyên tạc từ họ, và sự phản bội, từ bạn. Sự khen thưởng là làn khói vàng bạc, là trò chơi của trẻ con. Tiền nhiều mà bạn nhận được vì làm vui lòng thế gian, nhà đẹp mà bạn mua bằng tiền đó, đều chỉ là sương mù, tan trong khoảng khắc. Bạn hãy dừng để ý đến bất kỳ điều gì, hãy chỉ quan tâm đến một giọng nói mà thiên thần gửi đến, khi cổ vũ công việc của bạn.

114/ Về sự tấn công theo chiều ngang và chiều dọc

Chắc chắn không phải ngẫu nhiên, vũ khí có hiệu quả nhất của thể chiến thứ hai là máy bay, thứ vũ khí tấn công theo chiều dọc. Bởi vì toàn bộ những cuộc chiến tranh từ trước tới nay của nhân loại đều diễn ra theo chiều ngang.

Cuộc khủng hoảng đã báo trước cuộc chiến thế giới, được mệnh danh là "*sự đột phá thẳng đứng của dân chúng*" - thế giới không tiến lên theo chiều ngang, thông qua những địa bàn tiến bộ, mà từ bên trong sự tiến bộ, theo chiều thẳng đứng, tấn công một hình thức sống. Tất nhiên, sự tấn công này, bước đột phá thẳng đứng này, khi biến thành chiến tranh, đã tìm ra thứ vũ khí phù hợp với tính chất của nó, và có tác dụng theo chiều dọc, đấy là bom và máy bay. Những kiểu cách phụ tùng và những sự đổi hướng luôn luôn đi theo hướng phát triển lớn của nhân loại.

115/ Về chất nikotin

Nikotin là một trong những quà tặng lớn nhất, và cũng là ngón đòn giáng mạnh nhất của thời hiện đại: quý đã tìm ra nó, để chống lại nỗi buồn chán, và con người không làm sao chống chọi lại nỗi, chừng nào nỗi buồn chán vẫn còn trên trái đất.

Đây là thuốc độc mạnh của máu, và làm cho óc ngu dần. Đã bao nhiêu bạn tôi hút nhiều thuốc lá trong một ngày để cố làm việc, hôm sau tôi trở nên dần độn một nửa và không làm việc nổi. Ngoài ra, nó còn mang lại nỗi hồi hộp, làm ta toát mồ hôi, tim đập mạnh và mang nhiều sự rắc rối nguy hiểm đến cho cuộc sống của ta. Không thể làm gì nổi để chống lại nó.

Khói thuốc lá như thứ mang phủ sương đầy ưu ái bao trùm thế gian, khoảng khắc mê mẩn thường này là niềm hạnh phúc và niềm quên lãng cay đắng, ai có thể cứng cỏi đến nỗi từ bỏ được nó, hoặc như một nhu cầu thiết yếu từ bỏ nó trong giây phút? Bởi vì đến một ngày... tim, thị giác, ruột, tất cả đều nổi dậy chống lại nó... Ngày đó ta nuốt ực nỗi cay đắng, lập tức tăng cân, trở nên khỏe mạnh, béo tốt và không hạnh phúc nữa.

Nhưng bao giờ đến chừng đó! Như thể ngày lại ngày ta bú đầu vú mẹ đắng cay của tổ tiên, vừa độc ác vừa hạnh phúc làm sao! Hình như đời sống cần trò chơi và cả thuốc độc nữa, khác đi chỉ còn lại sức khỏe và sự rèn luyện, không phải đời sống nữa.

116/ Về: điều tôi rút ra được giữa lúc báo động

Khi tránh máy bay tôi học được rằng, cảm giác sợ hãi trong mười lăm phút đầu của tiếng bom nổ gào rú gần đấy đã làm tôi giật mình, thực ra là thứ xúc cảm hèn kém, so với con người, không đáng để ta truyền lại cho tâm hồn và hệ thần kinh của ta. Bởi vậy tôi tự nhủ mình - với ý nghĩa đích thực duy nhất của mọi hành động, cũng như mọi tư duy của chúng ta - không được phép sợ hãi bất kỳ điều gì, bởi vì người sợ hãi trong giây phút nguy hiểm, đã vô ích mà đọc, và suy nghĩ, trong hòa bình của cuộc sống, vô ích rút ra những kinh nghiệm, về giá trị của đời sống nhân loại và sự tất yếu của cái chết.

Người nào sợ, kẻ ấy đang đánh lừa: họ tự đánh lừa mình cả đời, bởi vì đã không chuẩn bị chết thực sự, bằng tâm hồn mạnh mẽ. Bởi vậy tôi tự dạy mình, rằng từ đây trở đi tôi không sợ nữa, những thứ có thể đe dọa tôi từ con người và từ thiên nhiên. Tôi chỉ sợ khi mắc lỗi với bản thân, tôi sợ lời nói của lương tâm, với những hành động tiếp theo.

117/ Về sự tầm thường của con người

Đám đông, như một sức mạnh xã hội, trong thời đại của tôi, cuốn phăng đi tất cả, khiến

không có hang động nào, hành vi nào, quan điểm nào còn lại là nơi ta trú ngụ.

Tất nhiên thật vô lý và ngu ngốc nếu kẻ nào bị xúc phạm vì thực trạng đám đông, và chạy trốn vào một kiểu hành vi làm ra vẻ cá biệt, khó tính, cầu kỳ. Đám đông đang ở đây, như mưa, như gió, như đất. Cần phải suy nghĩ về họ. Nhưng Aristot đã nói: *"Đám đông phơi bày toàn bộ tâm hồn nô lệ, và sống một cách bầy đàn"*. Câu nói này đã hai nghìn năm trăm năm tuổi, nhưng vẫn có giá trị đến ngày hôm nay.

Sự tầm thường của con người, trong thời đại chúng ta hiện nay đã tới mức tuyệt vọng, không phương pháp giáo dục hữu hiện nào chống lại được. Phần xa của đám đông, không còn tính người, trong ý nghĩa, con người được thiên chúa giáo và thời cổ đại truyền thống giáo dục.

Không thể tranh luận được với họ, tựa hồ như bạn tranh luận với người say hoặc kẻ điên, những kẻ chỉ biết lấp bấp trả lời bằng những định kiến. Không thể tác động đến tình cảm của họ, họ cảm nhận khác con người từ trước tới nay. Sự cảm thông, nỗi chia sẻ đã bị méo mó trong tâm hồn họ, chỉ còn ngụy tri lại sự keo bần, khát máu trong hệ thần kinh của họ, còn lại nỗi thèm khát hưởng thụ không giới hạn đáng buồn của họ. Sự tầm thường của con người đã không còn giới hạn.

Thêm một lý do nữa, để những con người có hình hài con người, hãy kiên trì và bền bỉ, giữ đúng vị trí của mình, hãy suy nghĩ và cảm nhận xứng đáng với con người.

118/ Về sự thỏa mãn

Chỉ có một điều kiện, một sự thỏa mãn duy nhất trong cuộc sống: hoàn thành một cách thắm lặng, dần dỉ nhưng hoàn hảo công việc của bạn, thứ đã được cá tính và khả năng của bạn nhắm đến, không chạy trốn vào công việc này với một *"vai trò"* kiêu ngạo, cảm nhận được sự tự tin, rằng công việc của bạn quan trọng, và có ích cho con người.

Thế là đủ, cái cuộc sống có thể cho bạn.

119/ Về cái tẩu thuốc lọc khói

Sau tuổi bốn mươi, tôi khuyên bạn dùng tẩu có lọc khói để hút thuốc lá.

Những chiếc tẩu có lọc khói bằng mút tẩm nước khoáng, có thể chỉ thẩm thấu được ít ỏi chất nikotin và giấy cuốn thuốc lá bị cháy, nhưng vẫn rất có tác dụng. Nó không chống được độc hại của nikotin, nhưng giảm bớt những cơn ho buổi sáng, hoặc bệnh đờm rãi. Xin mời hãy dùng thử.

120/ Rằng: không cần phải quan tâm lắm đến phụ nữ

Tôi không bao giờ hiểu nổi những người đàn ông khao khát và thất tình vì một người đàn bà. Họ nói: *"Em đang làm gì? Em yêu người khác?"* hoặc : *"Tại sao em không ở bên cạnh anh?"* hoặc: *"Em sẽ là của anh đến bao giờ?"*

Những cảm xúc thật sự bị kịch này xa lạ với tôi, hoặc ít nhất là bây giờ, tất nhiên tôi không thể nói, thời trai trẻ, tôi đã không trải qua những khủng hoảng tệ hại kiểu này. Nhưng quả thật bây giờ, tôi không thể hiểu nổi, tại sao có người lại tự tử vì sự không chung thủy hoặc xa lánh của một người đàn bà.

Trong giai đoạn trưởng thành, sau tuổi dậy thì, tôi đã sống với phụ nữ, như với một người bạn thân ái và cần thiết, những người giữa lắm nhiệm vụ nặng nề của đời sống, đôi lúc đồng minh với tôi, cùng gánh vác số phận rất nặng nề của con người. Ngoài ra tôi tuyệt nhiên không chờ đợi sự chung thủy nơi họ, cũng như thái độ ân cần hơn, hoặc những hiến dâng.

Tôi sung sướng bởi sự dịu dàng của họ, bởi sức quyến rũ ngây ngất đầy rung cảm trong thân hình của họ, bởi sự nhạy cảm trí tuệ của họ, bởi những hành động vô thức nhưng đôi khi rất dũng cảm của họ, tôi bỏ qua sự khéo léo cần mẫn và tử mỹ của họ, như - bằng sự ngu ngốc trẻ thơ - họ muốn giữ lại mọi xúc cảm của con người. Nhưng khi họ ra khỏi phòng tôi hoặc cuộc đời tôi, tôi không nghĩ đến họ nữa. Cá tính của tôi là như vậy, và tôi tin là điều này xứng

đáng với tư cách một người đàn ông. Cũng như tôi biết ơn với số phận đã cho tôi cá tính này.

121/ Về cách thức chiến đấu và trận tuyến

Trong thời đại của chúng ta, khi mà không chỉ theo chiều ngang, mà theo chiều dọc, cũng xảy ra mọi thứ, còn người sẽ hành động phù hợp, nếu học cách sống thận trọng, như người lính trên trận tuyến.

Người thông minh, không vật vãn, nhưng lường trước mọi cử động, quan tâm tới môi trường, hoàn cảnh, hành động trong cả trường hợp chống trả nhỏ bé nhất, không tấn công trước, nhưng khi tấn công thì dũng cảm và hành động bình tĩnh, đồng nghĩa với sự dũng cảm. Trở thành người lính, trên trận tuyến đung độ là một nhiệm vụ nguy hiểm, nhưng làm một công dân trong giai đoạn tấn công toàn diện, theo chiều dọc của cuộc sống cũng không kém phần nguy hiểm. Và chúng ta sống trong giai đoạn ấy.

Bởi vậy hãy quan tâm đến từng cử chỉ của chúng ta, ngày cũng như đêm, trong mọi hoàn cảnh cho phép, để trong cuộc sống còn, dành cho kẻ chiến đấu, ta không làm phí phạm sức lực của ta. Ta phải chiến đấu ngày cũng như đêm. Công việc, sự giải trí, sách vở, những khái niệm về cuộc sống của chúng ta, những kiến thức và kinh nghiệm, tất cả đều là vũ khí trong cuộc chiến này.

Như vậy cần tìm ra vị trí của mình trong cái công sự chống bom sơ sài và nguy hiểm, để ý đến từng động tác của quân địch, từ góc của mình, nhưng đừng phung phí sức lực, năng lượng, cũng như thuốc súng trước thời cơ. Và giữa chừng, nếu lúc đó trời đầy sao, còn quân địch ngủ, ta sẽ ngắm sao.

122/ Về tội lỗi và ý thức phạm tội

Cần phải học im lặng, đó là điều khó nhất. Con người luôn nói nhiều hơn một từ. Họ im lặng không đủ. Bởi vậy mọi lời nói đều tuyệt vọng. Những từ đã được viết ra hoặc ghi lại cũng tuyệt vọng làm sao!

Bạn hãy nhìn cả thế gian: nhiều nhiều từ ngữ đã viết ra, những lời khuyên, những thí nghiệm thuyết phục dùng vào việc gì? Chẳng có tác dụng gì. Bạn có thể hy vọng gì, khi bạn nói điều gì đó với một người? Bạn chẳng hy vọng được gì hết.

Bởi vậy, bạn hỡi, hãy im lặng, luôn luôn im lặng nhiều hơn, im lặng trước sau như một, còn hơn là nói, hãy đừng muốn chiến thắng người khác một cách có kỹ xảo, bởi vì điều đó là tuyệt vọng. Sự thật chỉ có giá trị giáo dục nếu chính bạn thân bạn tìm ra - và bạn cũng đừng muốn phô trương, là bạn biết điều gì đấy. Tôi nhắc lại thêm một lần, hãy im lặng. Trong hòa bình và trong chiến tranh, hãy im lặng. Và nếu bạn nói, hãy xúc miệng sau đó.

Khi bạn nói không đúng, lương tâm bạn cắn rứt, hãy đừng xua đuổi lương tâm, hãy đối diện với nó, một cách cứng cỏi, và hãy nói: *"Tôi lại nói mất rồi, một cách không đúng, quá đà, đầy ác ý hoặc kiêu ngạo. Điều này đã xảy ra, tôi không thể sửa chữa lại được nữa, nhưng trong tương lai tôi sẽ cứng rắn hơn và sẽ im lặng."*

Bạn hãy im lặng, vì thượng đế cũng im lặng, vì thượng đế biết tại sao? Người thông minh nhất là người im lặng.

123/ Rằng: không thể trông cậy được vào ai

Bạn hãy nhớ, bằng cả trái tim và trí óc của mình, trong những giây phút khủng hoảng, không thể trông cậy được vào ai.

Không họ hàng, bạn bè, người thân nào bạn hiểu hết. Trong giây phút như thế tất cả mọi người đều vứt cái mặt nạ, phơi bày sự ích kỷ sống sợ, và bạn còn lại một mình, khi bạn cần nhất có một ai bên cạnh, người bằng lời an ủi, bằng một ánh mắt khích lệ giúp đỡ bạn. Bạn cũng chẳng đòi hỏi gì nhiều hơn, nhưng ngay chỉ có thế, bạn cũng không nhận được, trong cơn nguy hiểm.

Hãy sống một cách chan hòa và kiên nhẫn giữa những con người, nhưng đừng trông chờ vào sự giúp đỡ của ai. Hãy rèn luyện mình trở nên cô độc và mạnh mẽ. Bạn cần biết rằng, không bao giờ, không ai có thể giúp đỡ. Đừng than thở vì thế. Bạn là người, bạn không thể chờ đợi gì hơn từ con người, đấy là điều tất nhiên.

124/ Về các nhà văn và thế giới

Nhà văn đừng hy vọng gì ở thế giới.

Tất cả, những gì thế giới có thể cho - tiền, của cải, sự thừa nhận, phần thưởng, huân chương - có thể tác động ngược trở lại công việc, cân bằng tâm hồn, sức nặng đạo đức của tác phẩm.

Nhà văn chớ mong trở thành uy tín xã hội, anh sẽ đánh mất sức nặng đạo đức của tác phẩm đúng bằng mức độ anh được đề cao. Nhà văn không được phép trở thành bất kỳ dạng danh nghĩa, chức tước gì, chức tước duy nhất là tên của anh. Và của cải duy nhất của anh trên thế gian là tác phẩm. Nhà văn hãy đừng thu vén tiền của, động sản cũng như bất động sản, hãy tổ chức cuộc sống sao cho, trong công việc, anh là người tự do, đến mức không cần viết đến một dòng, nếu anh không muốn.

Nhà văn chỉ nên nhận tiền thù lao với lòng tin lớn nhất, rằng tác phẩm được viết ra không có sự mặc cả, vắng bóng những quan điểm thời thượng của xã hội, tác phẩm sẽ được coi là những giá trị chống lại những thứ đó. Không cần quan tâm xem tác phẩm "*có được thích*" hay không, cũng như không cần thiết thắc mắc, tác phẩm sẽ ra sao, sau cái chết của mình.

Nhà văn hãy giữ cho mình nghèo khó. Nếu thỉnh thoảng, thiên hạ rải vàng bằng xeng, sau lưng nhà văn, hãy đủ sức quay lưng lại với thành công. Nếu họ háo hức cài huân chương lên ngực nhà văn, hãy lấy tay đẩy những kẻ tham lam ấy ra. Nhà văn đừng bao giờ làm chính trị, hãy luôn luôn kết án, bao giờ cũng kết án mình đầu tiên, và nghiêm khắc nhất. Nếu làm khác, anh không có quyền tự nhận mình là nhà văn.

125/ Về chất liệu con người

Chất liệu con người rất độc, chỉ có thể tiêu hóa được bằng sự cẩn trọng và phòng ngừa lớn nhất. Chất liệu con người, là thứ nằm trong tâm hồn con người, thứ làm nên chất liệu tâm hồn chúng ta, không sờ thấy được, nhưng vẫn hiện hữu, là thứ khiến ta không phải cây, không phải động vật mà là con người.

Thứ chất liệu này giống như thuốc độc. Thứ chất liệu này có hại. Con người không phải tác phẩm lành tính của tạo hóa, mà nguy hiểm như chất độc suyanic, hoặc như cá mập. Con người chỉ không dùng chất độc của tâm hồn, để đầu độc đồng loại khi không có cách nào, hoặc thí nghiệm ấy khó khăn, hoặc có hại đến bản thân họ. Nhưng nếu có cơ hội - kể cả khi không có quyền lợi, mục đích, lợi lộc- họ lập tức reo rắc chất độc lên thế gian. Chất liệu con người độc đến nỗi, chỉ trong những lượng nhỏ mới tránh khỏi nguy hiểm chết người mà thôi.

Chỉ bằng trí tuệ mới có thể trung hòa được một phần nào đấy, bằng nhận thức về tri thức và nỗi tuyệt vọng. Bởi vì con người là tuyệt vọng, không thể dạy dỗ họ đến những nhiệm vụ chân chính, không thể trung hòa được chất độc cổ xưa trong tâm hồn họ. Con người là nỗi nguy hiểm cho thế giới.

126/ Về những tác phẩm ưu tú và thần tiên

Để một tác phẩm của con người trở nên ưu tú, có thể làm những người khác say sưa, ngây ngất, vô thời gian, ngoài tài năng, đề tài, sự hoàn thành hoàn hảo, còn cần một cái gì khác nữa.

Trong những tác phẩm ưu tú còn một chất liệu thần tiên nào đấy, tỏa ánh sáng tuyệt vời bao trùm tất cả, một cách dịu dàng âu yếm, như ánh sáng bắc cực chiếu sáng trong đêm hè, vô hình nhưng rạng rỡ, bởi vì có thể nhìn thấy và đọc được với ánh sáng ấy.

Tác phẩm ưu tú phải hiện thực, chính xác, thông minh, có mục đích, cân bằng, được xử lý cẩn thận, trung thành - ngoài ra còn cần một cái gì khác nữa. Cần phải có chút thần tiên trong

đó. Bên cạnh ý thức chủ động, còn cần nổi say sưa, ngây ngất. Hãy xây dựng tác phẩm theo quy tắc kỹ sư, nhưng trong đó hãy có cả sự lộn xộn, bộn bề, một thìa nhỏ cafe chút ánh sáng Ngân hà, khiến tác phẩm lấp lánh như ánh sao.

Không có chút thần tiên này chỉ có những tác phẩm "*đồ sộ*" hoặc "*hoàn chỉnh*" mà thôi. Một tác phẩm ưu tú thật sự đôi khi không hoàn hảo. Chỉ tỏa sáng, chứa đựng "*chút giấc mơ*" bên trong, chút ánh sáng của trăng sao, của thần tiên.

Đây là phần nhiệm vụ mà người nghệ sỹ không thể sáng tạo trong tác phẩm được nữa, là nhát quét bút cuối cùng, là chất thần tiên mà thượng đế sáng tạo cho.

127/ Về Thượng đế

Tôi chưa bao giờ tưởng tượng ra được Thượng đế, có thể vì đây không phải là con người và trần tục mà đây là thượng đế.

Con người khi tưởng tượng và tạo ra hình tượng Thượng đế trong ảnh và trên tượng khắc, thường tạo ra hình ảnh một ông già cổ xưa có chòm râu, một kiểu thủ lĩnh bộ lạc ngày xưa, nhiều tóc, trong chiếc áo peplum, với chòm râu rậm như một linh mục Do thái, hay một thanh tra tiểu học Pháp. Người Hy Lạp và La mã đã vẽ thần Zớt và Jupite như vậy, cũng như vậy với người thiên chúa giáo vẽ Đức cha. Những bức vẽ này luôn mang đến một cảm giác bối rối, ngượng ngùng. Một Thượng đế có hình dáng con người, có chòm râu xoắn tít, và có cả mũi nữa, chắc chắn thỉnh thoảng cũng xì mũi, làm tôi không thể cảm thấy là Thượng đế thật.

Giữa những bức vẽ về Cha-Con-Thánh thần chỉ có sự tưởng tượng về Thánh thần là xứng đáng với Thượng đế hơn cả. Thượng đế sáng tạo và điều chỉnh thế giới, chắc chắn thế giới giống như Người - nhưng Thượng đế không thể là con người, vì nếu vậy cũng cần phải cạo râu. Điều ngu ngốc này bao giờ cũng làm ta bực mình.

Thượng đế của tôi không có râu, cũng chẳng mặc áo peplum. Người ở sau tất cả các sự vật, như Sức mạnh và Tri thức. Thượng đế đối với tôi chính là Ý muốn, cái có thể truyền cho thế gian. Ý muốn này có chủ đích. Bởi vậy tôi có thể chuyện trò với Người, không cần những sự tưởng tượng giả dối, như thế với bản thân Tri thức.

128/ Rằng: con người không thể lường trước được

Bởi vì, với con người, hoàn toàn không thể lường trước được.

Vô ích bạn quen một người ba mươi năm, bạn không thể tiên đoán, anh ta sẽ xử sự ra sao khi thành công cũng như lúc thất bại. Bạn vô ích nhận biết về cá tính, những thói quen hàng ngày, tri thức, tình cảm, phản xạ của một người - con người luôn luôn vẫn tuyệt vời và bí hiểm, kể cả khi hơi ngu ngốc nữa.

Đôi khi con người gặp khó khăn, hiểm họa, đáp lại bằng tiếng reo vui hoặc nỗi hoan hỉ, với thành công đôi khi lại buồn rầu, chán chường. Có lúc con người trở nên giận dữ vô cùng vì những hoàn cảnh không hiểu nổi, ví dụ họ chịu đựng được những cái tang, chịu đựng được sự sỉ nhục, những bất hạnh về vật chất, thể xác, hay đạo đức, nhưng trong giây lát lại có thể giết người, hay rên rỉ than vãn chỉ vì tàu điện đến muộn, hay giày chật bó chân họ.

Những người cân bằng, điều độ, phản ứng một cách đặc biệt khác hẳn với cuộc đời, như thể sự tồn tại của họ chạm phải những vết thương bí ẩn. Có những người không chịu nổi tiếng chuông điện thoại, người xin được uống rượu khi bị dẫn ra pháp trường. Súc vật, sỏi đá, cây cỏ, có quy luật hơn con người, bảo tố và động đất còn đáng tin tưởng hơn con người.

Con người là một sự màu nhiệm.

129/ Về nhịp điệu và sự thay đổi

Không chỉ nên thay đổi hoàn cảnh sống một cách có chủ ý, mà cả trật tự sống nữa.

Đôi khi chỉ một, hai chuyến đi vớ vẩn, chuyển chỗ xa gần vài km, cũng làm ta nhở rảnh khỏi sự

bất lực quanh quẩn, như thể không chịu nổi của đời sống. Thỉnh thoảng chỉ cần du ngoạn đến Esztergom, là đầu óc đã đổi khác, ta đã nhìn rõ hơn mọi nhiệm vụ của mình.

Du ngoạn thay đổi tư tưởng, người Pháp đã nói thế. Một căn phòng kiểu khác dành cho giấc mộng của ta, những gương mặt xa lạ, những bữa ăn thay đổi, tất cả dẫn dắt ta vào một cuộc du hành bình yên và sáng khoái.

Nhịp sống hàng ngày của ta cũng cần thay đổi như vậy. Không cưỡng bức, không hồ đồ hấp tấp, mà có chủ ý. Một cách vô thức, ta cảm thấy mình cứ mòn đi trong một kiểu sống. Người nào khăng khăng dậy từ gà gáy, hãy sắp xếp thể nào nhịp điệu của giấc ngủ và việc thức giấc, để có thể ngủ đến trưa. Người nào phải đi ngủ sớm, và cảm thấy mình đang đi vào ngõ cụt, hãy đi nằm sau nửa đêm. Người nào từ trước tới giờ chỉ hoàn thành những công việc quan trọng vào buổi sáng, hãy cố gắng chuyển nhịp điệu làm việc sang buổi chiều. Kẻ nào mệt vào buổi tối, hãy nghỉ ngơi ban ngày và làm việc ban đêm. Người nào sau bữa trưa thích chợp mắt, hãy ngủ chùng nửa tiếng trước bữa trưa.

Hãy đừng cứng nhắc trong các hoàn cảnh của cuộc sống, hãy đừng chỉ xỏ dép và để râu, hãy luôn luôn để ý rằng, những sức mạnh của tạo hóa luôn bắt gặp, trong tư thế sẵn sàng và tư thế chờ đợi! Điều này không cần gì nhiều hơn. Đây là nghệ thuật tổng hợp của thánh giác, trái tim, sự tập trung, bản năng và ý thức. Là một trong những bí mật của cuộc sống.

130/ Về sự tế nhị và nhẹ nhàng

Bởi vì có một cái khác, nhiều hơn và giá trị hơn tri thức, nhận thức. Đúng thế, đáng kính trọng hơn cả sự tốt đẹp. Có một dạng tế nhị, là mức độ tiến hóa cao cấp của con người.

Đây là một dạng âu yếm, nhẹ nhàng, không nhìn thấy, không màu sắc, không mùi vị, nhưng vẫn không thể thiếu được, như nước đun sôi ở những vùng bị nhiễm dịch, thứ mà thiếu nó hoặc người ta chết hoặc bị mắc bệnh. Sự tế nhị và nhẹ nhàng, như một điệu nhạc huyền diệu luôn khiến con người tự đề ý: cái gì quá nhiều hoặc quá ít, trong những công việc thuộc về con người, cái gì được phép hoặc quá đà, cái gì làm đau hoặc tốt hơn cho người khác, để ta sẽ tạo ra kẻ thù nếu ta chỉ trao quà và kẻ đó không biết lấy gì mà đền đáp?

Đây là sự tế nhị, không chỉ bằng những từ ngữ thích hợp, và đúng chỗ, mà còn là sự im lặng dịu dàng nữa. Có ít người nhận biết điều này. Người nào đức độ, cùng một lúc cao cả, người không gây ra những nỗi đau bằng tình bạn, bằng sự ân cần của họ, không tạo gánh nặng bằng sự gần gũi, không nói thừa một lời, so với khả năng tiếp nhận của người khác, dường như họ trở thành những cơ quan thích giác tinh tế, đoán nhận được điều gì sẽ làm đau người khác?

Và họ biết nói về những thứ khác. Họ nghe rõ những gì nguy hiểm giữa những con người, như thể những đôi tai điện tử nhạy bén với những con chim băng máy thù địch, không thể nhìn thấy giữa những đám mây trên không trung. Sự tế nhị và nhẹ nhàng, cảm nhận trên cả các giác quan của con người. Đúng thế, những khả năng này vượt trên cả con người.

131/ Về việc làm khách

Đi làm khách là một trong những tình cảnh nô lệ tinh tế nhất và mệt mỏi nhất.

Bởi chủ nhà vô ích nói những câu sau: *"Ở nhà tôi, khách muốn làm gì thì làm! Dậy, nằm, như họ muốn! Ăn cái gì họ thích! Chẳng cần phải quan tâm đến chủ nhà!..."* Tất nhiên là khách khứa và chủ nhà chả làm việc gì khác, ngoài việc từ sáng đến tối chăm nom lẫn nhau, nghe ngóng yêu cầu và cung cách sinh hoạt của nhau sao cho hòa hợp. Chủ nhà mới tự do làm sao, khi khách khứa ra về. Với quyền lực hải hùng của một dạng trật tự, ngăn nắp, họ tác động đến khách, kể từ sáng đến tối tỏ ra tự do muốn làm gì thì làm, nhưng thực ra chả làm gì, ngoài việc cố gắng thích nghi với chủ nhà.

Thật là một sự thô bạo góm giếc khi mời khách đến thăm cả ngày, thậm chí cả ngày cả đêm hoặc nhiều ngày ở ngoại ô. Thật là một mưu sát chống lại thị hiếu, thói quen, thời gian, hứng thú, công việc và trật tự sống của một người tự do. *"Đừng mang gì nhá, chỉ cần áo ngủ và bàn chải đánh răng thôi!"* Chủ nhà nói. Và thế là họ cướp mất một hoặc hai ngày trong đời bạn,

tức đoạt tự do hành động, và không hiếm khi, cả tự do suy nghĩ của bạn nữa.

Trở thành khách là một sự nô lệ. Một nỗi thô bạo và ích kỷ tâm hồn, khi mời một ai đấy đến làm khách. Việc nhận lời mời ăn tối, cũng đã đủ là một nghĩa vụ nặng nề, chán ngắt và mệt mỏi. Tốt nhất nên hẹn gặp bạn bè tại quán ăn, buổi tối 9 giờ, đến mười một giờ chia tay, sau khi ai trả tiền suất ăn của người ấy. Còn những cách khác, đều là nỗi mưu sát và ích kỷ.

132/ Về kế hoạch công việc và nỗi lo lắng.

Tất nhiên, không hại gì nếu bạn lên một kế hoạch công việc nhất định. Bạn chỉ đừng làm ra vẻ tạo kế hoạch công việc. Trong ngày, từ việc chờ đợi, từ những gì nghiền ngẫm được, từ khuynh hướng, từ trật tự sống hàng ngày, cũng như từ phút xuất thần của các khoảng khắc, kế hoạch công việc hình thành.

Bạn đừng nghe theo các sáng kiến. Sáng kiến lóe lên, từ những khả năng sẵn có, bạn có thể xây dựng một cái gì đó có hình dáng, tựa như một tác phẩm chân chính. Nhưng sáng kiến chỉ đọng lại, kể cả khi bạn chuẩn bị kỹ lưỡng.

Công việc thật sự, là một thứ rất riêng tư và có tính chất định mệnh. Cần phải đợi, chùng khi nó chín muồi và xảy đến, để bạn viết ra như thế, hoặc hành động, như đó việc của bạn. Những lúc ấy hãy trở nên kiên trì và nhất quán, với bản thân và công việc của bạn.

Tất cả những công việc sáng tạo, đều có điều kiện là trạng thái của tâm hồn và hệ thần kinh, cái mà Gớt gọi là Schauder (sởn gai ốc). Nếu trạng thái sởn gai ốc này, bạn không gặp trong lúc làm việc, lúc đó, bạn chỉ sáng tạo ra một thứ phù hợp và theo công thức. Thiếu vắng Schauder, không có sáng tạo.

133/ Về vai trò và bộ phận

Bạn có một vai trò, thứ chỉ là của bạn, Đây là hợp đồng bạn đã ký với với Thượng đế.

Nhưng bạn cũng là một bộ phận của cơ cấu thế giới, không có ý nghĩa nhiều hơn một cái đinh ốc, hoặc một sợi dây, là một chi tiết phụ tùng của một quá trình phụ đã định sẵn, trong một guồng máy phức tạp vô tận.

Bạn hãy đừng bao giờ quên vai trò của bạn, một thứ riêng tư và chỉ là của bạn, nhưng cũng đừng bao giờ quên, bạn không có ý nghĩa nhiều hơn, một cái đinh ốc hoặc một sợi dây trong cái **Tổng thể**.

134/ Về ngày thường và ngày lễ

Bạn hãy xem, làm thế nào để từ tất cả các ngày, từ những ngày bình thường nhất, tẻ nhạt nhất cũng có thể biến chúng thành ngày lễ, dù chỉ trong vài khoảng khắc!

Bằng một lời nói thân thiện. Bằng những hành động quan tâm. Bằng những cử chỉ lịch thiệp. Với một ngày lễ của con người, không cần nhiều. Mỗi ngày bạn chỉ cần tích góp một chút ý tưởng màu nhiệm, bạn tự thưởng cho mình mười lăm phút đồng hồ, cảm giác sung sướng được đọc một cuốn sách hay ho, bằng sự thỏa mãn phân tích ra một khái niệm mơ hồ, tìm ra sự an ủi hoặc khám phá ra một cái gì đó mới, từ môi trường xung quanh bạn.

Cuộc sống sẽ giàu có hơn, long trọng hơn và con người hơn, nếu mỗi ngày thường, bạn sống với cái cực kỳ vài ba phút, với chất người, với sự thân thiện và lịch lãm, nghĩa là với những ngày lễ.

135/ Rằng: Sự hiểu biết cần nhiều dũng cảm

Bạn cần phải biết, không vô cớ con người khẳng khẳng bám lấy cái tầm thường, sự hỗn loạn, những mê tín, những ảo tưởng, tóm lại là bám lấy sự vô học.

Bởi vì sự hiểu biết cũng chính là việc phanh phui và chấp nhận sự thật.

Chấp nhận sự thật bao giờ cũng rất khó khăn. Bởi vậy sự hiểu biết, tức là việc nhận biết ra

hiện thực và sự thật, đòi hỏi một lòng dũng cảm cực kỳ. Con người nhận biết ra sự thật bằng tất cả trái tim, số phận, sự tồn tại của mình. Con người chỉ có thể hiểu biết một cách tuyệt đối như sự sống-cái chết.

Đa số con người sẵn sàng tin tưởng vào một giải thích, bao phủ lên một sự thật khó chịu, nghĩa là tin vào sự vô học, hơn là tin vào sự thật trần trụi, đơn giản, ngắn gọn, là sự hiểu biết. Trong thâm tâm, con người thừa biết, tất cả, những gì đúng và xứng đáng với con người, tức là hiện thực, đều hình thành từ máu, từ mồ hôi và những đam mê. Nhưng họ sẵn lòng thì thoả, với cặp mắt sụp xuống, rằng những đứa trẻ sơ sinh do cò tha đến. Như vậy dễ nghe hơn và dễ chấp nhận hơn. Nhưng sự hiểu biết, không phải do con cò mang đến.

136/ Về sự thử thách

Sự thử thách xuất hiện và ngổ lờ với bạn, khi bạn nhận được những lời hứa về tình bạn, về nỗi đam mê, về lòng tin cậy, sự hợp tác.

Bạn cần biết rằng: chất liệu làm nên những lời hứa hẹn đó là thứ sẽ hỏng, vì nó thuộc về chất liệu con người. Cái hôm nay là lời thề, mai sẽ là sự phiền nhiễu, cái hôm nay là khát vọng và đam mê, mai sẽ là sự vô nghĩa và kỷ niệm méo mó, cái hôm nay là sự trung thành, mai sẽ là trách nhiệm buồn bã.

Sự thử thách mỉm cười, hứa hẹn và hy vọng một cách vô dụng. Khát vọng sống vô dụng trong trái tim bạn đến cuối đời, khát vọng được hoàn toàn tin cậy chia xẻ nỗi cô đơn của cuộc đời với một ai đấy. Bạn không có cách giải quyết nào hữu hiệu về điều này, vì bạn là con người.

Hãy luôn nhớ, bạn ơi.

137/ Về cái cực kỳ

Trước khi bạn nhận xét về cái cực kỳ, hãy vớt cái hàng ngày vào cối và xay một lúc.

Bạn gặp một người đàn bà đẹp tuyệt trần, người mà sắc đẹp làm bạn mê mẩn và mù quáng? Bạn hãy theo dõi một thời gian, sắc đẹp ấy trong ánh sáng của cuộc sống ngày thường, rồi bạn sẽ thấy tất cả mọi cái đẹp đều tuyệt vọng và đáng buồn, không xứng đáng để ta phải bận tâm một cách đặc biệt.

Trí tuệ cực kỳ của một người làm bạn choáng váng? Hãy kiểm tra lại những lời nói của anh ta, trong cuộc sống hàng ngày, rồi bạn sẽ hiểu, sự thông thái không phải cái cực kỳ và không nắm bắt được, mà chính là những điều rất đơn giản và tự nhiên.

Bạn đã gặp một người có quyền lực cực kỳ? Bạn hãy thử nghĩ xem, cái quyền lực ấy mới mong manh làm sao, thứ hai, hoặc thứ ba một kẻ giết thuê, hoặc một xu hướng chính trị, hay ngay chính những con vi trùng một bệnh truyền nhiễm nào đấy, có thể kết liễu đời anh ta!

Bạn gặp một kẻ cực kỳ tốt bụng? Thế thì hãy chiêm ngưỡng đi và cứ trở thành kẻ mộ đạo. Nhưng điều này chẳng ở lại lâu với bạn.

138/ Về gánh nặng thử thách của hiện thực

Bạn hãy viết, hãy diễn tả những câu chữ của bạn, sao cho nó chịu đựng được, gánh nặng thử thách của hiện thực.

Có lẽ, đây là bí mật của văn chương và cuộc sống.

Bởi vì từ ngữ đứng vô dụng trong không gian văn chương, nếu trong không gian của cuộc sống, nó không chịu nổi sức nặng của không gian hiện thực.

139/ Rằng: Đôi khi cần phải thư giãn trong cuộc đời

Như một thủy thủ với con tàu đang gặp giông bão, bỗng nhìn thấy những dây buồm đang căng ra, những cánh buồm căng hết cỡ như sắp rách toạc, các cuộn dây rào rào kêu răng rắc, con tàu chao đảo gặp ghềnh giữa những đợt sóng gào thét và cuốn phăng, người thủy thủ gắng

hơi sức tàn cuối cùng, lao đến những cột dây và những cánh buồm để hạ chùng chúng xuống.

Bạn cũng cần phải như vậy, trong những khoảnh khắc nguy hiểm và bão tố của đời, khi bạn không thể chịu nổi những căng thẳng khủng khiếp, cần phải thư giãn ngay trong mọi phương diện, nếu bạn không muốn đổ vỡ và mất đi tất cả.

Những lúc đó hãy gạt mọi thứ sang một bên: công việc, những liên hệ con người, trật tự sống, hãy phó mặc bạn cho số phận và giông tố. Trong mọi cuộc đời và trong các đoạn đời đều xuất hiện những cơn bão tố như thế, khi mọi thứ, trước đó là dây buộc vững chãi, đã không chịu nổi căng thẳng giông tố, của những xuất phát đam mê. Hãy thư giãn và chờ đợi.

Vào buổi bình minh, giông bão sẽ tanh.

140/ Về những mồm đá Tarpej

Chưa chắc những người Sparta, từ đỉnh núi Tarpej, ném xuống những đứa trẻ có cơ thể yếu đuối, lại không ném theo cả những linh hồn mạnh mẽ.

Tôi luôn luôn yêu quý những đứa trẻ còm cõi yếu đuối, không chỉ vì tôi cảm thấy sự dịu dàng bẩm sinh từ những sinh linh xanh xao, bé nhỏ không được chở che, mà còn vì chúng có một cái gì đó hấp dẫn và đáng kính cẩn. Chưa chắc sức mạnh của nhân loại do những kẻ có thân hình lực lưỡng, các lực sỹ hoàn hảo thể hiện. Tôi tin rằng, những người ốm yếu còi cọc, cũng có sứ mệnh trên thế gian, và không ít. Tất nhiên, tôi không nói cần nhân giống sự còm cõi, tôi chỉ nói, hãy tin tưởng vào đời sống, với những con người, hãy tin những người ốm yếu cũng có thể có sứ mệnh trên thế gian. Biết đâu cuộc sống nhắm tới cho họ những nhiệm vụ, mà kẻ lực sỹ không gánh chịu nổi.

Như vậy đỉnh núi Tarpej quyết không phải là giải pháp. Cuộc sống biết một cách chắc chắn như người Sparta, ai cần giữ lại để làm việc và ai cần vứt bỏ.

141/ Về những kẻ nói dối

Kẻ nói dối luôn nói rất nhanh, dứt đoạn và không mạch lạc. Cần phải hết sức chú ý, vì sự dối trá luôn tô điểm những chi tiết phụ của nó bằng những chi tiết như thật. Họ tả quần áo của người họ chưa hề gặp một cách tỷ mỉ, và nói dối rằng họ vừa gặp người đó đúng như thế. Họ nói dối không chút ngập ngừng, như một học trò giỏi đang trả bài.

Những kẻ nói dối, thường không có trí tưởng tượng thật sự. Phần lớn họ nói dối không chủ đích, họ không biết, hiện thực đơn giản nhất cũng hấp dẫn bội phần, so với những gì họ dối quanh.

142/ Về nhiệm vụ và những khoảnh khắc

Bạn hãy cẩn thận, đừng để mất đi những khoảng khắc của chính bạn, đấy là khoảng thời gian được đánh dấu trước một cách an bài, cho tác phẩm sáng tạo của bạn.

Tiện nghi, sự bận bịu, sự hèn nhát, nỗi lười biếng, đôi khi làm nhỡ, việc hoàn thành nhiều nhiệm vụ của bạn, cho dù trong sâu thẳm con tim, bạn biết rằng, thời gian sẽ cuốn đi những gì bạn muốn nói, một phút bạn cũng không được phép buông lời, bởi vì kẻ khác sẽ nói hộ bạn, và sẽ không nói, như bạn tin rằng cần phải nói, một cách tốt đẹp và chân thực.

Trong khoa học, trong nghệ thuật, trong văn học, trong cuộc sống hàng ngày, đầy rẫy những khoảnh khắc gấp gáp, khi một chân lý đã chín muồi và cần phải nói ra. Nếu bạn cảm thấy số phận dành cho mình nhiệm vụ nói ra điều đó, bạn hãy đừng trì hoãn, như một nghệ sỹ tồi quên mất câu cuối của đoạn diễn.

Bạn không chỉ có tác phẩm, mà còn có cả thời gian. Thời gian chứa đựng những khoảnh khắc của bạn, mà bạn không được phép quên đi.

143/ Về sự cô độc

Nếu tôi soi vào tận đáy trái tim mình, và kiểm nghiệm lại tất cả những gì tôi kinh nghiệm, trong những hoàn cảnh chung đụng với con người, tôi cần phải thốt lên, tất cả những chung đụng, liên quan đến con người, đều tuyệt vọng.

Người nào muốn sống xứng đáng và hoàn thành công việc cá nhân của mình, công việc mà số phận đã định đoạt, người đó nên hoàn toàn sống một mình. Tất cả các loại tình cảm mềm yếu của con người, trong thực tế, sẽ biến thành sự ích kỷ, bạn sẽ thông thái hơn, nếu bạn lựa chọn sống một mình, cho dù điều này đôi khi rất đau đớn và khó khăn. Không đàn bà, không bạn bè, không quan hệ con người nào sau một thời gian, lại không làm bạn đau khổ. Bạn hãy cô độc và lịch sự, bởi vì con người là tuyệt vọng.

Một nhà buôn giày, hay một nhân viên an ninh giữ nhà băng, và nói chung là với đại đa số con người, tôi không thể khuyên họ nên sống một mình. Đại đa số con người sinh ra để sống trong cộng đồng, trong gia đình và giữa bạn bè, để ngày càng sinh sản tiếp, đông hơn đến tận cùng. Đây là quy luật và tất yếu.

Nhưng đối với người sáng tạo tinh thần, nhiệm vụ chân chính của họ không phải là gia đình, cũng không phải việc xây đắp tình bạn hữu, mà là tác phẩm, thứ cần một bầu khí quyền hoàn toàn trong sạch. Nơi có đông người hít thở, nơi đó không khí hỗn loạn, ngột ngạt, và ô nhiễm.

Bởi vậy bạn ơi, hãy ở lại một mình, nếu bạn có công việc, một mình trong công việc, và trong cuộc đời.

144/ Về trái tim

Chừng nào bạn còn tin tưởng, ở một nơi nào đó, có một trái tim đang đập vì bạn, bạn hãy tha thứ cho con người.

Một trái tim con người không ích kỷ đập vì bạn, thế là đủ, để bạn tha thứ cho tất cả những con tim ích kỷ và kệt cớm mà bạn biết, cũng đủ để bạn tha thứ cho toàn thể thế gian.

Không cần nhiều để ta khỏi rơi vào biển tuyệt vọng, một con người là đủ. Chẳng có lý nào, bạn lại chưa gặp một con người như thế. Chỉ vì bạn đang giận dữ, hoặc nóng vội và tham lam, và bạn đã đi qua. Bởi vì bạn là con người, và bởi vì trái tim con người là như thế.

145/ Về tình cảm cộng đồng

Ít có khái niệm nào mà tôi biết lại được nhắc đến một cách đầy dũng khí và vô lý như khái niệm *"tình cảm cộng đồng"*.

Những người cho phép mình, không cần phải bổ thí hai mươi fillér cho người hành khất, từ môi những người ấy bay lên khẩu hiệu tình cảm cộng đồng, vì hạnh phúc của nhân loại. Họ diễn thuyết trên các thùng gỗ lớn, hoặc trên diễn đàn của các cuộc họp của dân chúng.

Với khẩu hiệu này các nhà văn có tiếng, viết kín trang nhất các loại báo, sự hoạt động của các nhà văn này, thể hiện ngay quyền lợi của nguyên lý cộng đồng: họ chiếm được nhà cửa hay của cải bằng cái giá đối ngược lại nguyên lý.

Chỉ những người không nhắc đến tình cảm cộng đồng, là những người dành hết công sức, thời gian và cuộc đời cho cộng đồng: nhân dân bao giờ cũng im lặng. Như vậy có thể thấy, nhân dân, chính là cộng đồng, không có tình cảm cộng đồng. Họ chỉ sống, vì nhau và vì tất cả, không cần khẩu hiệu.

146/ Về mặc cảm nghề nghiệp

Trong mức độ, con người, bằng sự nhẫn nhục phục vụ, đã từ bỏ lòng tự tin cá nhân, để mặc cảm nghề nghiệp tăng lên.

Trong thời đại của tôi, đại đa số con người chịu đựng không một lời than vãn khi nhà nước, văn phòng, các loại cơ quan, đều đàn cướp của họ quyền cá nhân, được an bài từ Thượng đế.

Họ chịu đựng, để trật tự không hỗn, xô lá, và cứng nhắc của nền văn minh ra lệnh, cần phải sống thế nào, ăn mặc ra sao, giải trí và cảm hứng thế nào, thậm chí việc khi nào và cách nào bước ra đường cũng được quy định sẵn.

Họ cam chịu một mệnh lệnh, để suy nghĩ và lên tiếng. Họ cam chịu, để một không gian lợi ích quyền lực, nổi phồng lên một cách nhân tạo, thứ được mệnh danh là đảng phái, là văn phòng, là nguyên lý, để can thiệp vào tất cả các lĩnh vực đời sống của họ, để chiến thắng và điều chỉnh cá tính và lối suy nghĩ của họ. Không một lời, không một phản ứng, họ chịu đựng tất cả. Tất cả mọi người đều bị biến dạng cái cá nhân, họ chịu đựng ngoan ngoãn.

Những cũng vẫn con người đã bị thuần hóa, biến dạng, bị tước hết quyền cá nhân ấy, sẽ lập tức rên rỉ, nếu ai đó dám phê phán nghề nghiệp của họ. Bạn có thể nói thoải mái về thợ làm đồ đồng, họ sẽ nhún nhục chịu đựng, nhưng nếu bạn nói đến Nghề làm đồ đồng, họ sẽ lập tức kêu ầm lên phản đối, như thể họ là toàn bộ người làm đồ đồng trên thế gian. Tình cảnh cũng như thế đối với nhân viên văn phòng, các nhà văn, các bác sỹ. Một ông bác sỹ rằng sẽ câm lặng chịu đựng, nếu người ta nói thẳng vào mặt ông ta là đồ ngốc, nhưng ngay lập tức sẽ kiện lên đến Hiệp hội Bác sỹ Răng hàm mặt, nếu ai đó dám chứng minh công khai, các bác sỹ Răng là những người không hoàn hảo, không chịu nổi trên thế gian.

Người ta cho cái cá nhân vào túi, và nhe hàm răng nghề nghiệp ra. Tôi đã phải trải qua điều này.

147/ Về ý tưởng và ấn tượng

Bạn hãy chú ý, để ý tưởng không bao giờ lôi cuốn, và đừng bắt buộc phải sáng tạo khi chưa chín muồi.

Bởi vì ý tưởng chẳng là cái gì cả. Một con chó cũng có những ý tưởng. Sổ ghi chép của một kẻ tài tử đầy rẫy những ý tưởng văn học, xã hội, chính trị. "*Ý tưởng tuyệt vời*" chỉ lóe lên, vì bạn đã đọc, đã nghe, hoặc kinh nghiệm được một điều gì đấy, vì tác phẩm nào đó của tạo hóa chạm vào lớp tế bào của tâm hồn bạn, - thế là bạn vội gọt bút chì, và đẽo gọt tác phẩm từ ý tưởng, bạn vội vã biến nó thành sáng tạo, thứ chẳng là gì hơn, ngoài ý tưởng!

Hãy cẩn thận, tác phẩm thật sự cần được nuôi dưỡng hàng năm, và cả các ý tưởng cũng thế. Nếu từ ý tưởng không làm nên ấn tượng, bạn hãy vứt nó đi, cho dù ý tưởng ấy thông minh, quyến rũ và hấp dẫn đến mấy. Ấn tượng tự nó ghi lại nó, còn ý tưởng do bạn ghi lại. Như vậy không được.

148/ Về lòng yêu thương

Có thể cho và nhận được lòng yêu thương. Chỉ có một điều duy nhất không thể được: cưỡng ép yêu thương. Và điều này đại đa số những người nghèo và bất hạnh đều không biết, những người đói khát yêu thương.

Rõ ràng, hoặc, con người yêu, hoặc được yêu: dòng điện xoay chiều này do thiên nhiên tạo ra một cách nhất quán. Là hình thức toàn vẹn nhất và may mắn nhất của sự hòa hợp, khi một người không cần một sự bức bối đặc biệt nào cũng chịu đựng, để một người khác yêu mình.

Nhưng thiên nhiên rộng lượng: không bao giờ làm kẻ ta mong chờ tình yêu, lại phải yêu ta, nhưng thiên nhiên cho ta cách, để ta có thể yêu vô bờ bến, kẻ không yêu ta. Thiên nhiên chỉ không cho phép ta cưỡng bức tình yêu thương của kẻ khác, bằng van xin, kết tội, tấn công hoặc khẩn cầu. Cả nỗi âu yếm lẫn đam mê, đều có thể cưỡng bức được, nhưng tình yêu thương là quyền tự quyết.

149/ Về thế giới và sự méo mó

Bạn muốn hướng mình đến những hành động phi thường. Bạn quyết định phát ngôn những điều bạn hấp thụ. Bạn muốn phơi bày cho cả thế giới biết, những tin tưởng thầm kín sâu sắc nhất của mình. Bạn đến với con người và quyết định - cuối cùng sẽ nói ra sự thật. Bạn chấp nhận tranh đấu, vứt bỏ cửa cái, nhà cửa, đất nước. Đúng thế, bạn đã quyết định, với bất kỳ hậu

quả nào, bạn cũng thách thức với thế giới và nói lên sự thật.

Tất cả những điều này đều rất tốt đẹp. Đây là công việc của con người trên trái đất, là nhiệm vụ chân chính của họ. Nhưng bạn không bao giờ được quên rằng: thế giới đồng thời cũng là một chiếc gương méo mó nữa.

Giống như những cái gương trong nhà gương, mà nhìn vào đó người cao biến thành anh lùn, kẻ béo tốt thành người còm cõi như kẻ đói ăn. Bạn không tính đến chuyện, cũng nảy sinh một người nào đó trên thế gian, người mà từng lời nói hành động của bạn họ đều hiểu, và sẽ giải thích y như bạn suy nghĩ. Luôn luôn chỉ có bạn biết rõ thực ra bạn muốn gì, còn thế gian luôn luôn chỉ hiểu và thấy từ ý tưởng của bạn, những gì mà chiếc gương méo mó phản chiếu lại.

Bởi vậy hãy đừng bao giờ kêu lên: *"Trời ơi, họ chẳng hiểu gì cả! Sao họ độc ác đến thế!"*

Bạn hãy luôn luôn nói rằng: *"Tôi muốn điều này, nhưng thế gian lại hiểu như thế này thế nọ."* Bởi vì đây là sự thật.

150/ Về cách mạng và về người cách mạng

Khi thế kỷ còn trẻ, tôi cũng còn trẻ, và vì chúng tôi đều còn trẻ, tất nhiên cả hai chúng tôi đều là những người cách mạng.

Rồi thời gian trôi đi, thế kỷ cũng thế, đứa con của nó cũng vậy, cả hai đều bước vào tuổi trung niên, và cả hai đều hoài ước được già đi một cách thông thái. Tôi đã bắt đầu thích chỉ xỏ dép, và mặc áo khoác ở nhà, đã bắt đầu thích vứt bỏ những khẩu hiệu của cách mạng, bởi thời gian đã đủ để chín muồi trong trái tim và khối óc của tôi tất cả các khẩu hiệu.

Giờ tôi đã biết tự do, bình đẳng và bác ái, không phải là những sự kiện hoàn hảo trong thực tế, như khi còn trẻ, tôi đã tin vào nó giống một nhà cách mạng. Giờ tôi đã muốn bàn về chuyện: gìn giữ đáng giá, khó khăn hơn rất nhiều, so với việc vứt bỏ cái cũ và xây dựng cái mới. Giờ tôi đã muốn hòa giải với con người, muốn xây dựng trật tự và cuốn lại toàn bộ những lá cờ. Nhưng thời gian đã không cho phép tôi làm những việc ấy.

Và tôi cần phải biết rằng, tôi vẫn đành phải ở lại, làm người cách mạng một cách tuyệt vọng, bởi vì thế hệ tiếp nối sau tôi, do một bí ẩn nào đấy, tuyệt đối không phải là những người cách mạng. Không có người để tôi trao lại lá cờ, theo đúng quy luật của thiên nhiên và xã hội. Tôi đành phải ở lại làm người phản đối và dựng chướng ngại vật, bởi tôi sống trong thời đại, mà những người trẻ tuổi của nó, sẵn sàng hứng nhận tất cả những hạn chế, mà thế kỷ và tôi, khi còn trẻ, chúng tôi đã không dám nhận.

Tôi đành vẫn làm người cách mạng với răng khuyết và tóc bạc, vẫn khẳng khẳng nhắc đi nhắc lại những từ ngữ: tự do, bình đẳng, bác ái, những từ mà hình như tôi cũng không mấy tin tưởng nữa. Tôi đành ở lại làm người *sans-culotte* (những người trong cách mạng Pháp đối từ quần lưng cung đình sang mặc quần dài) trong cái tuổi già nua này, cho dù thật là tuyệt, nếu cuối cùng chỉ cần khoác áo mặc ở nhà!

151/ Về những chuyến du ngoạn và những căn phòng khách sạn

Nếu bạn đi du lịch, chớ biến căn phòng khách sạn thành nhà mình. Có những người lên đường, mang, xách, một cách tuyệt vọng, những khao khát và các phụ tùng của nó, sao cho giống như đang sống ở nhà.

Họ mong muốn được mang theo, những chim hoàng yến, ghế xích, anbum gia đình, để trong phòng của một quán trọ lạ lẫm, để không thiếu những vật dụng gia đình hàng ngày. Những người này ồn ào và như trẻ con, suốt đời cần đến nhũ mẫu và cái nôi.

Người từng trải, khi đi du lịch, hy vọng vào những ấn tượng sống động của những ngày tự do tạm thời, một dạng bất ngờ kỳ lạ nào đó, một sự ngạc nhiên của hiện thực, và không có nhu cầu biến căn phòng khách sạn thành nhà mình, để chăm bẵm và hưởng thụ.

Còn những người hiểu biết về trái tim, về thế giới và sự tất yếu của những công việc thuộc về con người, họ ở nhà cũng như ở trong phòng của khách sạn, không chất đầy khoảng không gian mà cuộc đời mình sẽ trôi qua, bằng những vật dụng thừa thãi của cảm tính, hoặc của sự kiêu ngạo. Những người như vậy, sống ở nhà mình, cũng như trong nhà trọ, bởi vì một cuộc sống cần những gì? Một cái giường, một cái bàn, một cái ghế.

Vì bạn là người lữ hành, nhà ở của bạn cũng chính là phòng trọ. Bạn hãy luôn nhớ đến điều ấy, khi ngả người nghỉ ngơi, trong căn nhà của bạn cũng như ở nơi xa lạ, trong giường. Nhớ rằng sáng hôm sau bạn sẽ lại đi tiếp, trả nhà cho Chủ. Bởi vậy, không bao giờ, không ở đâu cần đến cả chim sơn tước lẫn ghế xích đu.

152/ Về sự lười nhác

Bạn hãy tránh xa các loại thuốc xổ ruột. Nếu cơn đau đầu hoặc đau dạ dày hành hạ, hãy làm quen với chúng, và uống - rất hãn hữu thôi - một cốc nước đắng nóng. Trong các dược phẩm của thần, có một ý tưởng áp đảo nào đó, tác dụng một cách nhân tạo, vào trật tự sống của tự nhiên. Ăn sau sự biếng của ruột, nhiều khi là một sự keo kiệt nào đó, một sự bần tiện quần lên, một ham muốn lạnh lùng nào đó. Ăn sau đó cũng là một lối sống lười biếng.

Đằng sau sự biếng nhác của ruột, là sự biếng nhác của cuộc sống và con người, một cách toàn bộ và hoàn toàn. Nếu bản thân bạn biếng nhác, làm sao bạn hy vọng, hệ thống tiêu hóa của bạn nhanh nhẹn? Đằng sau các kiểu bệnh tật, là sự rệu rã của cá tính con người. Bạn hãy thỏa hiệp với cá tính của mình, hệ tiêu hóa cũng sẽ chung sống hòa bình với bạn.

153/ Về những kỷ niệm và về sự kỳ diệu

Tôi, không bao giờ hiểu nổi, tại sao kỷ niệm đẹp nhất đời tôi là một khoảnh khắc, khi - tôi khoảng mười tuổi - một buổi chiều mùa đông, bước vào căn phòng trống, tối om của mẹ, trên bậc cửa tôi đứng nhìn ánh sáng xanh biếc của tuyết, từ mái nhà đối diện, phản chiếu xuống mặt tủ vecni bóng loáng, và cái lò sưởi bằng gạch men. Giây phút kỳ diệu ấy, tôi không thể nào quên được. Ánh sáng xanh biếc của tuyết, trong căn phòng tối om là một hiện thực đáng kinh ngạc, mang lại một cảm giác hạnh phúc, trước đây và sau này, không bao giờ có nữa. Toàn bộ sự tuyệt vời của bí ẩn, của truyện cổ tích, của những giấc mơ, của cổ tích Andecxen đầy mê hoặc, trước đó tôi chưa hề biết, và sau này, trong suốt cuộc đời, tôi cũng không bao giờ gặp lại, không bao giờ và không ở nơi nào khác. Cái gì đã xảy ra lúc đó trong trái tim tôi, trong hệ thần kinh của tôi, hoặc trên thế gian? Tôi không thể giải thích nổi.

Cái tuyệt vời không giải thích được. Và một kỷ niệm như thế, run rẩy trong tâm hồn, đầy chất thần tiên, đầy ánh sáng xanh biếc, như tuyết trên mái nhà đối diện với phòng ngủ của mẹ tôi.

154/ Về sự tàn ác và những người Bizanci

Những kẻ cai trị Bizanci (La mã) luôn đi theo cách cai trị của những kẻ tàn ác, vô nhân đạo.

Có một dạng quy luật, tiếp nối từ hệ thống đặc thù của con người, của lịch sử, của tính cách con người cho rằng: tiếp sau những bước tiên phong, những chinh phục trần trụi và những thời kỳ quá độ lộn xộn, sẽ là một trật tự nhân tạo, cầu kỳ, hư hỏng, với đầy rẫy những nghi lễ nô lệ, với thuốc độc, với những lời hô và những diễn văn suông, với nổi lịch sự ngọt thờ cùng niềm khúm núm đáng nghi, và với nổi tàn bạo của những lời tâng bốc.

Con người là như vậy: chỗ thì tàn bạo, chỗ thì như người Bizanci. Và thỉnh thoảng, rất hãn hữu, có một thời kỳ, nổi lên một nhân vật kiệt xuất nào đấy, muốn trị vì bằng những ý tưởng giáo dục. Đây là người, biết cân bằng sự nghiêm khắc của luật pháp công minh, với những luật lệ hợp lý không văn bản, và cảm hóa được dân chúng. Nhưng những thời kỳ như thế hiếm hoi và đã trôi qua từ lâu.

155/ Về những gì mà con người muốn

Con người tất nhiên bao giờ cũng muốn nhà văn, nhà diễn thuyết nói theo lợi ích của họ.

Nhà văn không thể thỏa mãn được nhu cầu ấy, vì quyền lợi của con người thường méo mó, sai lệch, và mâu thuẫn lẫn nhau. Nhưng cũng cùng lúc ấy, khi con người tham lam và sốt ruột đòi hỏi nhà văn hãy từ bỏ tất cả từ vị trí, từ tên tuổi của họ, cái là lợi ích của họ, đồng thời chờ đợi nhà văn hãy trở nên độc đáo và không vị lợi.

Bởi vậy bạn nên biết: không bao giờ được làm theo ý họ. Nếu bạn phục vụ lợi ích của họ, bạn sẽ tự đánh mất mình, nếu bạn độc đáo, bạn sẽ đánh mất sự chiều chuộng của đám đông, nếu bạn nói sự thật, họ không kiểm tra, phê bình những điều bạn nói, mà họ tìm kiếm những thiếu sót trong tác phẩm của bạn, họ lập luận rằng có điều này, điều nọ bạn chưa nói, và họ đặt câu hỏi, tại sao bạn không nói?

Không thể bắt thợ mũ phải khâu giày, một thợ giày không ai bắt anh ta khâu mũ: nhưng với nhà văn ai cũng bắt bẻ mọi điều, y hệt nhau và rất nôn nóng.

Bởi vậy bạn hãy, chớ nghe theo ai, chỉ nên nghe tiếng nói tâm hồn mình, cùng các Thiên thần mà thôi.

156/ Về những ngọn lửa và cái áo chống lửa

Bởi vì khi bạn nói sự thật - một sự thật đơn giản - bạn cần phải biết, ngay lập tức, xung quanh bạn, những ngọn lửa sẽ thổi bùng lên: nổi đam mê, sự nghi vấn, biển lửa của nổi tức giận bị xúc phạm.

Ai nói sự thật, người ấy phải hành trình qua một biển lửa, và tốt nhất là nên mặc một kiểu áo khoác chống lửa, vì nếu không sẽ bị bén lửa ngay tức thì. Chiếc áo chống lửa này không thể khác, ngoài sự lãnh đạm và bình tĩnh không cầu xin, sự bình tĩnh của mệnh lệnh và sự phục vụ: bạn không thể làm khác, bạn cần phải hành động như thế, kể cả khi bị thiêu cháy.

Nhà văn luôn luôn đứng trên dàn lửa. Đôi khi bị thiêu đốt bằng ngọn lửa nhỏ, đôi khi bằng những tấp lửa lớn. Giống như các thầy tu khổ hạnh, với niềm tin sắt đá và thân thể tôi rèn, bước qua đồng lửa bằng đôi chân trần, không vội vã, không rung động, như vậy nhà văn cũng không được bảo vệ khỏi những vết bỏng cấp ba, ngoài niềm tin và sự kiên định, những thứ hết sức tĩnh táo, không cầu khẩn, đối với chính bản thân nhà văn và với những người khác nữa.

Bạn hãy khoác áo chống lửa lên người, và hãy nói lên sự thật, hãy bước qua những ngọn lửa.

157/ Về sự tuyệt vời

Bạn không tin vào sự tuyệt vời, bạn chối bỏ nó? Bạn hãy xem, tôi không khuất phục bạn, bởi vì những bằng chứng thuyết phục nhất của sự tuyệt vời chính là tính chất tuyệt vời đó.

Không thể chứng minh được, giống như một thực thể sống, không thể chụp ảnh, đoán trước và dự tính theo các định luật toán học. Những hình thức thể hiện của cái tuyệt vời, không dễ dàng lĩnh cảm: nó không đi bằng hai chân, không chụp lại, không có những dữ liệu nơi sinh hoặc giấy khai sinh.

Sự tuyệt vời, hoàn toàn dẫn dị, nó bày tỏ, đôi khi, rất lâu sau đó ta mới hiểu, cái gì là cái tuyệt vời, nó đã can thiệp vào đời sống của ta ra sao, và cái gì là cái tuyệt vời, cũng như thượng đẳng trong sự can thiệp ấy. Tôi không thể chỉ ra bản chất của cái tuyệt vời, hoặc chứng minh nó. Nhưng bạn hãy thử nghĩ mà xem, thật tuyệt vời và không nắm bắt được những gì trong thực tế bạn cảm thấy hàng ngày và tất yếu: bản thân sự tồn tại của nó đã quá tuyệt vời rồi!

Bạn được sinh ra, bạn sống và một ngày kia, bạn sẽ chết! Tất cả những điều này bạn cho là "tất yếu"? Thế thì bạn đúng là thông minh và ngẩng ngẩng.

Ngay hiện thực cũng đã là cái tuyệt vời, không nắm bắt được, tất cả những chi tiết và chất liệu tự nhiên của nó cũng đã thượng đẳng! Bởi vậy cái tuyệt vời cần gì phải khó hiểu hơn cái hiện thực rõ ràng là rắc rối này? Tâm hồn của thế giới là cái tuyệt vời, nó bày tỏ trong mọi lĩnh

vực. Bởi vậy tôi là đệ tử của nó: bởi vì tâm hồn của thế giới ở trong tôi, trong những ngày thường của tôi, nó bày tỏ cả trong số phận đau buồn và sẽ biến mất của tôi.

158/ Về sự thử thách

Đã bao nhiêu lần bạn không mấy tự tin trong công việc của bạn; sự mệt mỏi, nỗi ngao ngán, những cảm giác mất phương hướng mới thường xuyên đến thăm bạn làm sao! Việc tự kết tội, rằng đây chỉ là một nỗi hờn hĩnh, cảm giác mơ hồ, rằng tốt nhất buông xuôi tất cả, chỉ cần hoàn thành những gì cần thiết nhất, để tồn tại, để đọc và sống, sống và biến mất yên bình, không dấu vết!

Bạn cần biết, đây là nỗi thử thách lớn nhất, mà cuộc đời dành cho bạn. Những lúc đó hãy mạnh mẽ, như những người anh hùng thực thụ, đứng trước nhiệm vụ không thể trốn tránh. Bạn cần biết, thực ra bạn có quyền trên mọi lĩnh vực, không cần chạy trốn trước công việc, đây là thứ định mệnh đã an bài sẵn cho bạn.

159/ Về sự sợ hãi

Không cần nhiều thời gian lắm, để, không những tên bạn và bản thân bạn bị quên lãng hoàn toàn trên thế gian này, để, không những kỷ niệm về tác phẩm của bạn, ngập chìm trong bụi lãng quên, mà ngay cả chất liệu tác phẩm của bạn, cũng tan ra mây khói, giấy và bìa sách biến vào hư vô, tấm ảnh mà bạn vẽ, không tìm thấy đâu trên thế giới này, những bức tượng cẩm thạch, những sáng tạo của bạn sẽ trở về với cát bụi.

Tất cả, chắc chắn sẽ tiếp diễn như thế, trên đồng hồ thời gian, trong phút chốc sẽ trôi qua, những thứ có ý nghĩa với bạn, tất cả sẽ mất đi không dấu vết và toàn diện.

Vậy bạn sợ cái gì trong cuộc đời cơ chứ? Cái gì quan trọng, nguy hiểm hoặc đáng tiếc đến mức bạn phải lùi bước trước sự thật? Tôi không hiểu.

160/ Về các nạn nhân và những kẻ khùng bố

Bạn hãy thường xuyên và hãy nhớ, những người đến với bạn, cùng một lúc vừa vô tội vừa có tội. Những quy luật ngự trị trong tim họ, cũng như trong trái tim bạn, cũng như trong mọi ngóc ngách của thế gian, và cũng đều sẽ chết, như bạn vậy.

Sự tàn bạo và sự tốt lành của con người cùng là một kiểu dòng điện và phụ tùng, của nhịp sống thế gian. Với một kẻ độc ác nhất - kể cả kẻ xông vào đời tôi - tôi không thể không coi, họ như một trong những công cụ của toàn bộ đời sống. Họ phá cuộc đời tôi, nhưng đồng thời họ cũng là nạn nhân. Tôi có thể căm thù họ ở điểm nào?

161/ Về bản chất

Hãy cẩn thận, đừng để trong cuộc sống và trong công việc, cái tầm thường, những khả năng giải quyết vụn vặt, dễ dãi, quyến rũ bạn.

Luôn luôn xuất hiện một cơ hội nào đấy, để giải tỏa những xung đột căng thẳng cần thiết, mời chào những con đường phụ, hoặc hiến dâng những khả năng dễ dãi. Bạn hãy nói về bản chất, hãy viết những cái bản chất, hãy hành động một cách cơ bản.

Điều này luôn khó khăn hơn, cần nhiều sức lực hơn - cùng lúc ấy, khi bạn hiến dâng cho tác phẩm hoặc cho hoàn cảnh của mình, những sức mạnh bản chất của bạn, bạn biết, như vậy đơn giản hơn rất nhiều, đúng thế, đây là giải pháp duy nhất hoàn thiện.

Cái vật vãnh, lối giải quyết nửa vời, cái tầm thường, cách nói vòng vo, trệch trọng tâm, một tác phẩm nhân tạo bóng gió, thực ra đòi hỏi nhiều căng thẳng ác độc, và mất thời gian, hơn cái cơ bản, cái đơn giản và hoàn thiện. Khi bạn chọn con đường ở giữa, bạn đang lãng phí. Cái cơ bản thường rẻ hơn, có ích hơn, có hiệu quả hơn.

Hãy sống một cách lợi ích nhất, hãy sáng tạo một cách tiết kiệm, đừng phí sức của bạn vào những việc khác, mà chỉ nên hướng vào cái cơ bản.

162/ Về mật ong và những động tác thở

Bạn không cần trở thành nhà tu hành khổ hạnh, sống theo những định luật joga: nhưng tôi cho rằng người thức dậy vào buổi ban mai, bên cửa sổ, hít vào thở ra thật sâu, là người đã hành động đúng. Hít đầy phổi làn không khí trong lành buổi sáng, giữ sạch khỏi phổi khói thuốc lá, và không khí tắc nghẽn của căn phòng. Cần phải cho phổi một cái gì đó. Cơ thể sẽ rất biết ơn, dịu xuống.

Tôi rút ra kinh nghiệm, mật ong cũng rất hữu ích: trong bữa sáng ít nhẹ nhõm của bạn, hãy dùng vài thìa mật ong. Trong mật ong có một sức mạnh thiên nhiên gì đó, mà cơ thể tiếp nhận một cách biết ơn.

163/ Về người có bản lĩnh

Người có bản lĩnh, là người phụng sự cả cuộc đời cho việc tuyên bố và thực hành sự thật, một sự thật đã nhận thức, và sẵn sàng chịu mọi hậu quả của nó, tất nhiên, một cách khiêm tốn và lịch lãm. Khi họ tuyên bố sự thật cũng vậy.

Đặc tính nhận ra tức thì của người có bản lĩnh, là họ không sợ bất kỳ cái gì, trừ lương tâm, cùng lúc, không gì xúc phạm được họ.

Bởi vì kẻ tự ái, là kẻ không dũng cảm và cũng chẳng có bản lĩnh. Kẻ sợ và tự ái, là kẻ không chịu đựng nổi đến cùng, sự thật với tất cả hậu quả của nó, trong cuộc đời. Kẻ nào tự ái, kẻ đó hay gây sự. Người có bản lĩnh không bao giờ gây sự, đúng thế, mà cũng chẳng tranh luận. Họ nói ra bản thân sự thật, ngồi yên tại chỗ của mình, chờ đợi đến phút cuối cùng và sẵn sàng gánh chịu mọi tiếp diễn của sự thật, và của sự hiểu lầm nôn nóng của thế gian. Còn những kẻ khác chỉ bẻm mép.

Nếu bạn có đẳng cấp của mình, không được phép sợ sệt. Chỉ những kẻ khốn khổ khốn nạn mới hay tự ái, những kẻ mà với họ, ý kiến của thế gian quan trọng hơn sự thật

164/ Rằng: không thể làm được gì với những kẻ độc ác

Sự độc ác là gì? Là một hiện tượng cực kỳ phức tạp.

Đằng sau sự tàn bạo là những vết thương thời thơ ấu - tất nhiên, cả những thứ khác, là cá tính, là tổng hợp của đặc điểm cơ thể và tâm hồn, là những tấm gương xấu.

Nền giáo dục hàng nghìn năm, không đủ sức thanh toán những xu hướng tàn ác. Con vật, thú dữ không bao giờ tàn ác, trừ một mình con mèo. Sự độc ác được tưới tẩm từ nỗi bất mãn, từ sự vô học. Kẻ có xu hướng độc ác, trong cuốn sách của đời mình, không làm quen khái niệm "*nợ*" và "*đòi*": hấn chỉ đòi. Tôi không tin, bằng sự thánh thiện, sự tha thứ và dạy dỗ, có thể giải quyết được những mưu đồ tàn bạo và ác độc, trong những con người như thế.

Kẻ nào sinh ra độc ác, những kẻ mà sự vỡ mộng, kinh nghiệm, xu hướng độc ác trong cuộc sống, không hướng họ đến lòng kiên trì và sự tha thứ, chỉ hướng họ đến sự độc ác, những kẻ đó đánh mất tất cả các khái niệm đạo đức. Thông minh nhất là tránh xa những kẻ đó, trong chừng mực có thể. Thật tiếc cho họ, bởi vì họ, đại đa số, có một người mẹ tàn ác, ích kỷ và ngu xuẩn, hoặc một người cha độc ác, ẩn nấp sau hậu trường tuổi ấu thơ.

165/ Rằng: cần phải cháy lên

Như trong đồng lửa, cần phải cháy lên.

Giống như một người biết *vì cái gì* mình bị thiêu, và không thể, cũng như không muốn làm gì để chống lại. Không chỉ cần nhận ra sự thật, chỉ nói lên sự thật, hoặc viết về sự thật, cần phải cháy lên, cần phải vút vào ngọn lửa chất liệu cuộc sống, chất liệu cơ thể, khiến cùng một lúc tất cả đều cháy sém từ trong ra ngoài.

Tất cả những ai muốn sự thật, đều cần phải đứng trên một đồng lửa như thế. Hai kẻ ném họ lên: một là đao phủ và hai là các nạn nhân.

Không có sự thỏa hiệp. Tất cả mọi thử nghiệm, kinh nghiệm, sự đề phòng đều vô ích. Không gì cứu vãn nổi, cuối cùng vẫn cứ phải cháy lên, nếu bạn muốn, vẫn còn một cái gì đó, trong ý nghĩa cuộc đời bạn, rơi rớt lại trên thế gian này.

166/ Về tài năng và sự ngu dốt

Hãy vô cùng cẩn thận với những kẻ, mà thiên nhiên cho họ tài năng, nhưng lại không cho họ tri thức với tài năng ấy. Những kẻ này là đối thủ lợi hại nhất trong các lĩnh vực, và nói chung, trong sự chung sống của loài người.

Bởi vì, với người ít tài năng nhưng hiểu biết, có thể cùng hợp tác, nhưng với kẻ tài năng, nhưng lại ngu xuẩn, hết đường chung sức. Một kẻ có đặc tính như vậy, một kẻ thất bại như vậy, lúc nào cũng nghi ngờ, sợ người khác biết một cái gì đó, sự nghi ngờ này có cơ sở. Bởi vì rồi cuối cùng người ta cũng biết đây là kẻ ngu dốt, sự khiếm khuyết đáng buồn này, phản ánh trở lại trong nghệ thuật và trong tài năng.

Giống một người đàn bà tuyệt đẹp, người biết cười một cách mê hồn và yếu điệu một cách đầy hứa hẹn, nhưng không bao giờ quyến rũ, khi, trong lúc chuyện trò, bộc lộ sự ngu dốt như bóng tối của mình.

Có cái đẹp vô tri thức và có cả tài năng vô tri thức. Đây là những hiện vật méo mó. Có biết bao kẻ như nhân vật Komives Kelemen: những cái họ xây lên ban ngày, ban đêm họ dỡ bỏ. Đặc biệt, họ đầy lòng nghi ngờ.

Một con người hiểu biết, tài năng không có gì đặc biệt, có ích nhiều hơn cho thế gian, hơn hẳn một kẻ tài năng, nhưng thiếu tri thức. Cuối cùng họ sẽ trở thành những nhà tiên tri, tôi đã kinh nghiệm như vậy.

167/ Về: Nghệ thuật như một định mệnh

Bởi vì tài năng vẫn ít ỏi. Tri thức vẫn ít ỏi. Sự giáo dục cũng vẫn ít ỏi, cho một kẻ, muốn thành người nghệ sỹ. Cần một định mệnh, thứ không thể hiểu sai chệch, thứ không có sức mạnh hoặc ý đồ nào của con người, làm biến chất.

Trên các lĩnh vực có nhiều kẻ tài năng, những kẻ, trong giây phút may mắn, với nỗ lực, với mài miết, với nghiêm khắc tìm tòi, có thể tạo ra cái có ích, đôi khi độc đáo và tuyệt vời. Đây là nền văn học thế giới, là ngành hội họa và âm nhạc.

Nhưng những kẻ đó không sáng tạo, họ chỉ hoàn thành, vì họ không có định mệnh.

Chẳng may họ lỡ nhầm bước sang quỹ đạo của khoa học tự nhiên, hoặc y học, họ vẫn tạo ra những sản phẩm tài năng và có ích.

Nhưng người nghệ sỹ, người chắc chắn là nghệ sỹ, không thể "*lầm lẫn*" bước chân vào bất cứ lĩnh vực nào, không thể có bất kỳ sức mạnh lịch sử, hay hoàn cảnh nào, xui khiến họ đi chệch nhiệm vụ: họ không thể trở thành ai khác ngoài, chỉ thành nhà văn, nhà họa sỹ hoặc nhà soạn nhạc.

Người nào là nghệ sỹ, kẻ ấy có định mệnh. Đây là điều cần biết lớn nhất.

168/ Về cái hàng ngày và ảo giác

Chúng ta cần phải giáo dục quan niệm và cách suy nghĩ của chúng ta sao cho, trong ngày thường, trong môi trường quen thuộc, trong mỗi ngày sống, ta đều có thể nhận ra cái độc đáo, cái tuyệt vời cũng như những ảo vọng.

Bởi vì, cái tuyệt vời không là những khoảng khắc rung chuyển trời đất, khi bầu trời nứt ra, tiếng kèn lanh lảnh vang lên, sương khói mù mịt, những ngôi mộ mở ra, và trong hỗn mê, vang lên giọng nói của Thượng đế.

Không, cái tuyệt vời thường âm lặng.

Bạn đi từ phòng này sang phòng khác, nhìn thấy một cái gì đó, một diễn tả của nét mặt con người, một vật được chuyển dời, cùng lúc, mở ra trước mặt bạn, mối quan hệ và ý nghĩa thật sự của các vật thể trên thế giới. Bạn nghe thấy một giọng nói, trước đây chưa bao giờ nghe, sau những từ ngữ ơ thờ, là bí ẩn của con người, đấy, cái tuyệt vời chỉ có thể.

Không cần đui mù với thực tại, với cái hàng ngày, với những gì, lúc nào bạn cũng thấy. Khả năng này đã bị thui chột trong phần lớn con người, giống như trong nền văn minh, có những giác quan con người bị giảm chức năng, ví dụ như khứu giác.

Bạn hãy quan sát, hãy đánh hơi cái tuyệt vời, chỗ nào có nó. Nó luôn luôn ở gần bạn. Phần lớn ở gần tay với của bạn đến nỗi, cả đời, bạn cũng không hề nghĩ đến chuyện, giờ tay chạm vào nó.

169/ Rằng: thông minh nhất là hãy một mình

Bởi vì bạn đừng có trông cậy vào một ai.

Ngay với công việc của mình, bạn còn không chung thủy, nữa là trông chờ vào một ai đó. Bạn đã không hoàn thành trọn vẹn, vô điều kiện với công việc sống - chết của mình, thứ mà số phận đã ủy nhiệm cho bạn, nữa là bạn chờ đợi ai đó giúp đỡ. Không ai là người, có thể giúp đỡ bạn.

Các tác phẩm, những con người, các dân tộc, ngay trong những giây phút cuối cùng, không ai bảo vệ được, chỉ có bản thân các tác phẩm, những con người, các dân tộc, tự bảo vệ lấy mình. Cũng vẫn cái sức mạnh làm nên tác phẩm, tạo dựng nên cuộc sống, sẽ biết tự bảo vệ.

Bởi vậy thông minh nhất là hãy một mình. Ai thực sự tính trước đến sự đơn độc, người mà trong tâm hồn, sự đơn độc không rên xiết, kẻ ấy có sức mạnh.

Không được phép ủy mị và ảo tưởng. Sau cùng, bạn cũng sẽ chết. Vậy bạn còn sợ gì nữa? Bạn còn hy vọng gì? Nếu bạn chung thủy với công việc của mình, cái chết không chống được bạn, chừng nào bạn không gọi nó, giữa lúc đang làm việc.

Biết điều này, bạn hơi, hãy dừng cảm một mình.

170/ Rằng: nhóm lửa cũng khó

Tôi đã để ý, nhóm lửa lên cũng khó.

Trong lò sưởi, với vỏ bào, giấy báo và những mẫu gỗ, để nhóm lên ngọn lửa cháy âm ỉ, trong cái lò lạnh ngắt, cần sự khéo léo và thực hành. Bạn tưởng đấy là một công việc đơn giản, tầm thường mà người hầu nào cũng làm được. Nhưng bạn hãy thử xem, chính bạn! người thông thái, với đôi tay đã thực hành, bạn sẽ kinh nghiệm, công việc này mới khó khăn làm sao, cần làm sao bao kiến thức và thực hành!

Tôi không nhóm được lửa trong lò sưởi, dù cố gắng đến đâu. Có nhiều thứ tôi không biết: ví dụ chơi dương cầm, với trình độ đủ để chơi nhạc buồn trong quán bar, vậy mà tôi vẫn dám kiêu hãnh bàn luận về âm nhạc! Tôi không biết lái tàu hỏa. Không biết khâu một cái khuy áo đứt.

Thế mà những kiến thức nho nhỏ này tạo dựng lên thế giới. Bạn hãy học cách kính trọng những cử động, và sự khéo léo của con người.

171/ Về những kẻ không dám cả phản bội

Hãy tránh họ đi, chừng nào có thể.

Bởi vì họ còn xấu hơn cả kẻ phản bội. Kẻ phản bội không cứu cánh: giá treo cổ dành cho họ. Nhưng kẻ, bằng ý đồ tự bảo vệ bản thân một cách chu đáo, cứ vo ve bên cạnh bạn, và bên cạnh sự việc, không có lòng dũng cảm và cả đạo đức, để ngồi lại một mình, không đủ cả dũng khí, để thừa nhận những hậu quả của việc làm, của sự phản bội cũng như sự trả thù, kẻ đó là đồ đệ tiện nhất. Kẻ phản bội ít nhất còn hành động: còn phản bội. Hành động của họ kèm theo hậu quả:

vừa là kẻ phản bội, vừa là nạn nhân. Sự phản bội là hành động đê tiện, nhưng cuối cùng vẫn chỉ là hành động.

Còn kẻ dẫn đo cân nhắc, kẻ tạo bộ mặt lương thiện quanh những sự vụ chung, kẻ không đủ can đảm như một người hùng, chọn cô đơn hoàn toàn, không đủ dũng cảm, để đứng lên bảo vệ, hoặc tố cáo sự việc, những kẻ thấy ai, cũng là đồng minh của mình, nhưng trong thực tế chưa bao giờ dám như một con người, như kẻ dũng cảm, dám thừa nhận sự việc, cùng với tất cả hậu quả của nó. Đó là những kẻ, đến phản bội cũng không dám, hèn kém trong việc trả thù, và không đủ sinh khí với chính bản thân mình, là những kẻ đáng gờm nhất.

Bạn có thể khinh thường kẻ phản bội. Nhưng với những con người hèn kém này, bạn đừng khinh bỉ, cũng chẳng cần xua đuổi, hãy coi chúng như không tồn tại.

172/ Về sự hiểu nhầm

Trên quả đất có hai tỷ và vài trăm triệu người sống, người ta cho là như vậy.

Bạn cần biết: Có hai tỷ và vài trăm triệu khả năng để những lời nói và hành động của bạn bị hiểu lầm. Có bao nhiêu người sống trên trái đất, có bấy nhiêu khả năng và trường hợp bị hiểu lầm.

Điều này thật phi thường và đáng sợ trong đời sống con người, đây là định mệnh trong mọi phát ngôn và hành động của con người.

Bạn nói: "*trắng*" hoặc "*đen*". Nhưng trên thế giới cả trắng và đen đều tồn tại, đúng không? Và đen trong mắt kẻ trắng, khác đen trong mắt kẻ đen. Tất cả, phản ánh một cách khác nhau, trong tâm hồn con người, trong thế gian vô tận này. Mỗi một từ được nói ra, được viết ra, đều vang lên khác nhau trong hai tỷ và vài trăm triệu tâm hồn.

Bạn cần biết điều này, để không bao giờ được phép ngạc nhiên, bởi tiếng vọng mà con người trả lời nhau. Cuộc sống con người là vòng tròn những chuỗi hiểu lầm vĩnh cửu. Tổng hợp của những hiểu lầm này, là cái tuyệt vời đầy màu sắc, đầy phức tạp, thật đáng sợ và phi thường, cái mang tên: con người.

173/ Về sự thay đổi và về hy vọng

Cuộc sống - đôi khi bạn cảm thấy - thật không thể chịu đựng được.

Bạn sống trong khoảng khắc thay đổi của số phận và của thời đại, khi tất cả rạn nứt và biến đổi, truyền thống, những quy luật đạo đức, những lối sống xa lạ. Tưởng như không phải bạn trú ngụ trong ngôi nhà, mà trong rừng rậm, của thời tiền sử, nơi lúc nào đất cũng rung chuyển và giông bão kéo đến ào ạt.

Rồi bạn bắt đầu hy vọng sự thay đổi. Bạn tin tưởng, sẽ có ngày những cơn cảm xúc, những làn khói cay đắng lưu trữ, sẽ biến thành tro bụi trong các trái tim. Ánh sáng mặt trời sẽ lại rạng rỡ trên khắp trái đất. Biển sẽ lại xanh, hoa trái đậm hương nảy lộc. Sự thay đổi sẽ mang lại nỗi yên tĩnh.

Sự thay đổi tất nhiên sẽ đến mai sau, nếu, những cơn cảm xúc sẽ đến lúc lắng xuống. Nhưng có một sự việc không thay đổi bao giờ: đó là bản tính con người.

Chẳng đạo đức, nguyên lý, phép màu nhiệm nào, thật sự làm thay đổi tận cội rễ, bản tính con người. Người đem đến và sống trong sự thay đổi, sẽ lại biến thành con người, nghĩa là lại bất công, nóng vội, tàn ác, keo kiệt và dâm dăng.

Sự thay đổi của những sự việc thuộc về con người sẽ đến, nhưng bản thân con người không thay đổi. Từ trước tới nay mọi thí nghiệm về điều này đều thất bại.

Đôi khi, một cá tính cực kỳ mạnh mẽ và độc đáo, trong khoảng thời gian ngắn, bốn mươi, năm mươi tuổi, bỗng thực hành nổi, những đòi hỏi đạo đức, giáo dục lớn của nhân loại. Nhưng thời kỳ thay đổi ngắn ngủi này cực kỳ đột phát và hiếm hoi trong lịch sử loài người. Đây cũng là điều lớn nhất con người có thể làm được, nhưng là một hiện tượng hiếm có.

Con người nói chung, bản chất như thế nào, trước sau vẫn thế. Chất liệu con người là tuyệt vọng, lửa và dung dịch cũng không làm họ khác.

174/ Rằng: cần dạo chơi nhiều

Tất nhiên cần đi dạo một mình, ít nhất là một, hoặc tiếng rười hoặc có thể hai tiếng trong ngày.

Dạo chơi thể hiện nhịp điệu cuộc sống mang chất người nhất. Người dạo chơi, không muốn đến đâu, bởi vì đường đi phải có đích và nhiệm vụ, thì đấy không phải dạo chơi, mà là chuyển động. Người dạo chơi, trong mọi khoảnh khắc, đạt tới đích của cuộc dạo chơi, không phải tới một cái nhà, một gốc cây, một cảnh đẹp, mà chỉ để va chạm trực tiếp với không gian xung quanh.

Một con người chậm rãi đến với thiên nhiên, sẽ trở thành một bộ phận của khu rừng hoặc đồng cỏ, hòa nhịp nhàng cái cá thể của mình vào với bản thể vĩnh cửu của thiên nhiên muôn màu sắc, hòa vào khoảng không vô thời gian, trong mỗi một khoảnh khắc, cảm thấy mình đang trở về nhà. Dạo chơi là sự cô độc hoàn toàn.

Trong phòng, những cuốn sách và đồ vật xếp đặt, nhắc nhở nhiệm vụ và trách nhiệm đời bạn, đến công việc hoặc chí hướng của bạn.

Người dạo chơi là người được giải phóng khỏi công việc, một mình với thế giới, trao trả lại tâm hồn và thể xác cho những lực lượng siêu nhiên từ ngàn xưa. Hãy nghĩ mà xem, bạn sống trên trái đất và dạo chơi dưới những vì sao. Thật tuyệt vời.

175/ Về tử vi và các vì sao

Không hại, nếu bạn biết chính xác, năm Tuổi của mình. Bạn sinh ra dưới các vì sao, vậy bạn liên quan đến chúng.

Nhưng bạn hỡi, hãy sống như một kẻ sinh ra trong lòng trái đất, sau đây sẽ quay về với đất. Hãy vẫy chào các vì sao trong một khoảnh khắc, vì bạn không biết gì về chúng. Bạn chỉ quen với đất. Bạn đã từng là đất và sẽ là đất. Hãy làm quen và trở nên thân thuộc với đất.

Hãy yêu quý đất, như số phận của bạn, số phận đã được an bài trong các năm Tuổi và các vì sao. Hãy quan tâm, bình yên với đất, hãy làm quen với chất liệu của nó, đừng hắt hủi, xa lạ, chê bai.

Đất không bẩn, nó giống bạn: chất liệu có sức mạnh. Năm Tuổi và các vì sao, đấy là sự bí ẩn. Chắc chắn, bạn sống giữa những bí ẩn. Nhưng thứ chắc chắn hơn, cái chết, để sau đó bạn lại trở thành đất.

176/ Về nhà hát và khán giả

Epiktétosz đã từng nói, có thể hoàn toàn dừng đến nhà hát. Nhưng nếu đã đến rồi, thì hãy xử sự cho khiêm tốn và im lặng.

Trong nhà hát toàn trẻ em ngồi. Trẻ thơ, thậm chí trẻ sơ sinh.

Tấm màn sắt kéo lên, ánh đèn chiếu vào tấm màn nhung đỏ, trên các hàng ghế, hàng nghìn đứa trẻ sơ sinh há mồm, chờ đợi phép màu nhiệm. Trước đó vài phút, những trẻ sơ sinh này, trong đời riêng, là những vị bác sỹ đáng kính, những luật sư lành nghề, những nhà giáo chăm chỉ và hiểu biết, những người lớn đầy trách nhiệm và nghiêm chỉnh.

Nhưng khi họ trong nhà hát, đèn chiếu sáng tấm màn nhung đỏ rực, đám đông ấy chỉ còn là biển con trẻ há miệng chờ đợi mà thôi. Hàng nghìn đứa trẻ sơ sinh, chờ cái nùm vú giả trên bình sữa. Nếu nhận được - có thể ngọt hoặc đắng, không nhất thiết - đám trẻ sơ sinh sẽ sung sướng, quên mất bản thân mình và ngồi yên ngoan ngoãn. Nhưng trong năm phút không nhận được, đám đông đó bắt đầu ngọ nguậy, ho hắng, ngáp ngắn ngáp dài, bực bội, thậm chí bắt đầu phản đối. Cái nùm vú giả ấy là cái gì vậy? Là sự căng thẳng.

Bởi vậy bạn đừng có trở nên quá tự hào trong nhà hát, nếu một cái gì đó làm bạn thích. Bạn hãy nói: *"Tôi đã là một đứa trẻ ngoan, tôi đã nhận được cái núm vú sữa giả."*

177/ Về cái chết như một nhân chứng

Khi bạn dịu dàng trò chuyện với một phụ nữ, hoặc mặc cả với các thể lực, hoặc tranh luận một cách vô bổ ngu ngốc, bạn cần biết rằng, đứng đằng sau bạn là Thần Chết, qua đôi vai bạn lắng nghe những lời bạn nói.

Bộ mặt xương xẩu của hắn chăm chú và nhăn nhó, bởi hắn biết cho dù những lời tranh cãi có đúng đến đâu, trong cơn tranh luận, hắn sẽ là người nói lời cuối cùng.

Bạn ơi, hãy nhớ điều này, khi bạn hứa, bạn mặc cả, hay bạn lý luận.

178/ Về tác phẩm và tri thức

Kể có tinh thần sáng tạo, hoặc có tài năng, không có quyền tước đi mỗi ngày, chút thời gian dành cho việc tự nâng cao trình độ của bản thân.

Không quan trọng lắm, nếu bạn không viết hàng ngày, quan trọng hơn, bạn nên đọc hàng ngày. Để tự giáo dục mình, hãy có đủ thời gian trong mỗi ngày.

Bởi vì chưa chắc bạn đã phục vụ được tổ quốc và nhân loại, khi bạn viết một cái gì đó, còn cần cả ân huệ của thượng đế nữa. Nhưng chắc chắn bạn có ích cho bản thân, cho tổ quốc của bạn, và cho nhân loại, nếu mỗi ngày, bạn tự nâng cao trình độ của tâm hồn, mỗi ngày đọc một trích đoạn nào đấy, trong tác phẩm của những con người sáng tạo ưu tú, nếu bạn biết chính xác một sự thật, một nhận thức nào đấy.

Không quan trọng, phải có nhiều nhà văn trong một cộng đồng, quan trọng, phải có nhiều người đọc. Không quan trọng, bạn phải diễn thuyết nhiều về sự thật và cái đẹp, quan trọng hơn, bạn nhận biết ra những điều đó.

179/ Về những kẻ có lý

Đặc biệt cẩn thận với những kẻ có lý.

Ví dụ: vì sự bất mãn, vì đố kỵ xúi bẩy, nên họ đánh cắp thành quả công việc, tự do của họ, giết chết người yêu của họ. Những kẻ này có lý, chúng đi lại trên thế gian như những ngọn đuốc rừng rực, chúng reo rắc dịch bệnh, những thứ rành rành có lý. Và chúng đòi được đền bù, được trả thù, thậm chí nhiều khi không biết mình muốn gì? cứ xảy ra đã...

Những kẻ bất hạnh này vô cùng nguy hiểm, bởi chúng có lý. Thật nguy hiểm, những ai có lý và biết điều này. Thực tế, chỉ có thể hòa đồng với những người có ý thức nhận tội, có lương tâm. Với những người này, có thể cùng điều khiển cả xã hội hoạt động.

Những kẻ tự ái, những kẻ mọi giá phải có lý, tồi tệ hơn cả những người đơn giản. Vì chúng có đúng một chân lý, muốn cả thế giới phải phục vụ cho một chân lý duy nhất, thứ chân lý của những đam mê không đáng kính.

Không thể lại gần họ với những phạm trù tri thức và tình cảm. Cần phải đợi, chừng nào thời gian hút hết nọc rắn độc, của cơn đau đầu tiên trong tâm hồn họ. Lúc đó họ sẽ dịu đi. Rồi một ngày, chợt họ nhận ra, họ, những người bị xua đuổi và hành hạ một cách vô lý, chính là họ, phải chịu trách nhiệm về tất cả những gì đã xảy ra. Mọi người phải chịu trách nhiệm lấy, vì những gì xảy ra với họ.

Lúc đó bạn hãy an ủi họ, nhưng đừng an ủi trước lúc đó.

180/ Rằng: việc của bạn trên thế gian là gì

Sau cùng, bạn cần biết, việc của bạn trên thế gian là gì.

Chắc chắn không phải việc, bạn giữ gì một phân xưởng hóa học, một tổng hợp gồm xương,

thịt, mỡ, có chất lượng và được bảo quản. Không phải việc, bạn đi thu thập chức tước công danh, trở thành người cầm đầu một đám đông nào đấy, để đi dạo trong bộ trang phục lông lầy, tay rung chuông. Và cũng không phải - dù điều này có vẻ đau đớn nhất - bạn trở nên hạnh phúc, bởi vì, làm gì có hạnh phúc, bởi vì, mọi điều ước đều biến dạng, trong giờ phút được đáp ứng, sau đó biến thành sự phiền phức, hơn là niềm vui. Vì con người là như thế.

Không, việc duy nhất của bạn, ý nghĩa duy nhất, cho sự xuất hiện của bạn trên trái đất này, là phát hiện ra bản tính xác thực, của những gì thuộc về con người và thế giới, là nhận biết được sự hòa hợp, của những hiện tượng thuộc về con người, và thế giới, để cư xử thật cao thượng, ngay cả khi những người khác xử sự một cách hèn kém.

Đấy là việc của bạn trên thế gian này, không cần nhiều hơn.

181/ Rằng: cần phải chia tay với tuổi trẻ như thế nào

Cần chia tay với tuổi thanh xuân một cách vui vẻ.

Nghĩa là không quá mủi lòng và bịn rịn, như những kẻ yếu đuối, hay hờn dỗi và vô phương hướng, những kẻ cúi gục đầu, nước mắt lưng tròng, nghiền ngẫm những năm tháng tuổi trẻ và khóc rưng rức chào tạm biệt: *"Chào! Ôi Tuổi trẻ! Mi biến đi đâu mất rồi, ôi Tuổi trẻ hạnh phúc!"*

Không được phép chia tay với tuổi thanh xuân như thế. Cần chia tay một cách vui tươi, với tiếng cười sảng khoái căng đầy lồng ngực, như vừa được giải thoát, khỏi một bạn đường khó tin cậy. Cần nói những lời sau đây: *"Hãy biến đi, Tuổi trẻ. Ta dõi theo sự ra đi của mi không mấy may thương xót. Chẳng hay gì trẻ tuổi, đầy rẫy những bối rối, mơ hồ, hoài nghi, những khái niệm giả dối, những ảo tưởng còn giả dối hơn nữa, những thèm khát và nỗi lo sợ, là ta sẽ tụt hậu trong cuộc chạy đua lớn. Khi giữ được một ai đó trong đôi tay mình, có biết bao hiểu lầm! Với nỗi sợ hãi, ta bỏ lỡ một người Khác, một người chân chính hơn! Sự nổi tiếng mà ta mơ ước, khi đến rồi mới khác lạ làm sao, mới đáng nghi ngờ và bốc hơi nhanh làm sao! Thế giới của cải có được, mới thu hút một cách đáng ngờ làm sao sự ghen tỵ của kẻ khác! Không, cần chia tay không tiếc rẻ với tuổi trẻ. Đấy là một trạng thái sốt nóng, là nỗi bùng bột yếu đuối và đầy cảm xúc. Giờ đây, khi mi đã ra đi, hỡi Tuổi trẻ, ta sung sướng được quay sang hướng khác. Giờ đây ta trở lại đúng là ta, từ đầu đến chân, không tốt lành, không thông thái, chưa chắc đã hoàn toàn đúng: nhưng ta đã từng nghi ngờ, cái gì là chân lý mới được chứ? Thận của ta đã bắt đầu suy yếu, nhưng trí tuệ của ta sắc bén hơn. Những thất vọng không thể đến nữa, cùng lắm là những nỗi ngạc nhiên".* Bạn hãy nói như vậy: *"Cảm ơn Thượng đế! Tuổi trẻ đã hết."*

182/ Về sự bất công và những can thiệp

Đã bao nhiêu lần, ta gặp những nỗi bất công hoặc độc ác trong cuộc đời - một đứa trẻ bị hành hạ, một con vật bị đánh, một con người bị xỉ nhục, hoặc người ta không đưa cho người khác, những thứ họ có quyền hưởng từ thượng đế, và từ quyền con người - Câu hỏi luôn đặt ra nhiều lần: bạn có quyền và bắt buộc phải can thiệp vào hay không, để lên tiếng can gián, hay hứng chịu vai trò không được đền ơn, khi can thiệp vào những số phận xa lạ? Hay bạn nên đi tiếp, với một lương tâm cắn rứt, nhưng không bị tổn thương?

Hãy biết, bạn chỉ có quyền can thiệp vào công việc của những người lạ và của thế gian, khi chỉ một mình bạn, chỉ một mình cá nhân bạn, giữa chừng không có sự can thiệp của những người khác, hoặc các hình thức thẩm quyền khác.

Bạn chỉ giúp đỡ người khác, khi bạn tự mình ý thức về sự bất công, sự nhục nhã hoặc sự tàn ác. Người nổi giận vì sự bất công, nhưng lại dùn đẩy sự giúp đỡ cho kẻ khác, *"gọi"* cảnh sát, hoặc chỉ cho người khác thấy, người đó đã *"gây ra"* sự việc từ nỗi khổ khổ của con người, đã lĩnh vai trò đứng giữa, sự chịu đựng và sự giúp đỡ, đã tự lừa dối mình và cả thế giới.

Bạn hãy ở lại một mình với sự đau khổ của con người, hãy cố gắng giúp đỡ, lượng theo sức mình. Nếu bạn lau nước mắt trên khuôn mặt một đứa trẻ, bạn giảm nhẹ số phận của một con ngựa, nếu bạn cho tiền, bằng tiền riêng của bạn, nếu bạn cho kẻ rách rưới quần áo, hoặc bằng lời khuyên và hành động nào đấy, tự một mình bản thân bạn - chỉ lúc đó - bạn có quyền can

thiệt.

Tất cả những ai, những lúc đó, gọi điện cho cảnh sát, viết thư cho các tờ báo, tổ chức quyên góp cho các nạn nhân, tóm lại là đảm nhiệm một vai trò nào đấy cho mình, từ sự khốn cùng của người khác, những kẻ đó đều đáng nghi ngờ.

Nỗi đau và sự khốn cùng của bạn là của một cá nhân, bởi vậy sự giúp đỡ chỉ có thể hoàn toàn từ bản thân mình. Mọi thứ khác đều là sự kiêu ngạo.

183/ Về sự cao thượng trên thế gian

Sự cao thượng trên thế gian là khối bằng vàng và tiền đồ chơi, nhưng nhân phẩm của con người là hiện thực, là vàng thật.

Tại sao bạn lại bước vào cuộc chơi vì đồng tiền giả, khi Thượng đế nhét đầy túi bạn vàng thật?

184/ Về chính nghĩa

Đứng đối diện với bất kỳ ai, hãy biết, chỉ duy nhất một người xứng đáng với danh hiệu con người: đấy là người chính nghĩa.

Dù người đó nói gì, chức tước ra sao, anh ta chỉ có quyền xưng là con người, khi chiến thắng lòng kiêu ngạo, những dục vọng, sự vênh váo và keo bẩn của bản thân mình, chỉ nói thật trong các sự việc của bạn và của thế gian.

Tất cả những cái khác có thể hấp dẫn và chinh phục, nhưng bạn đừng sợ hãi và đừng thử với bạn.

186/ Về triển vọng

Sự vật không chỉ có trong bản thân nó: nó còn có cả tiền đồ, và triển vọng.

Bởi vậy bạn đừng bao giờ nói về một hiện tượng: *"như thế này hoặc như thế kia"*, bạn chỉ cần nói: *"từ xu hướng này có thể thấy như thế này"*.

187/ Về sự nhún nhường và phẩm giá

Con người sẵn sàng trở nên tự đắc, ngạo mạn, và thù hằn, nếu họ có điều kiện, nhưng số đông, độc ác theo kiểu của họ, giống như trẻ con. Bạn hãy trở nên nhún nhường, cùng lúc hãy giữ vững phẩm giá của mình.

Cần gìn giữ cùng lúc cả hai đức tính. Phẩm giá sẽ là một hành vi méo mó, nếu sau nó không cứng rắn một ý thức nhún nhường. Hành vi nhún nhường sẽ là một cử chỉ hèn nhát mềm yếu, nếu sau hành vi ấy, không cảm thấy phẩm giá con người. Bạn cần sống giữa con người; nếu bạn không phải là tê giác, là chim đại bàng, bạn có thể sống ở đâu?

Cùng lúc bạn vừa ngự trị vừa cho phép, luôn luôn giữ vị thế và khiêm tốn, luôn luôn vừa nghiêm chỉnh vừa sẵn sàng, luôn luôn vừa khiêm nhường vừa đầy phẩm giá. Nếu xử sự khác đi bạn chỉ là một gã mất dạy, một kẻ nô lệ đáng thương hại và nhát gan.

Epiktétosz trong thực tế là một nô lệ; nhưng ông đã khiêm nhường chịu đựng số phận của mình và ngự trị trên đầu con người.

188/ Rằng: không được phép ngạc nhiên

Thật đáng ngạc nhiên, khi sự thô鄙 bộc lộ khỏi con người, như nọc độc phun ra từ con cóc? Nhưng bạn hãy thử nghĩ xem, đấy là loại người gì? Thật méo mó biết bao, thảm hại biết bao, có bao nhiêu lòng thù ghét, sự ghen tỵ trong cái sức mạnh này?

Hãy lau những dòng nước bắn họ phun vào mặt bạn, và đừng dẫm đạp lên con cóc, vì giày của bạn sẽ bắn bởi máu và chất độc của nó.

189/ Về sự đói khát tính dục và lòng tham lam

Tôn giáo hướng ngoại, khoa trương, và không ngừng ưu việt tự chứng minh, là những tôn giáo luôn luôn thể hiện lòng tham lam, sự hèn nhát sâu sắc, và sự đói khát tính dục.

190/ Về sự kiêu ngạo

Thời của đàn ông thường gặp thất bại thảm hại nhất, không phải về chuyện đàn bà mà về sự kiêu ngạo.

Cùng lúc, đói khát ập đến: bạn muốn chức tước, vị trí giữa những con người, huân chương hoặc chức bậc, những gì sáng lấp lánh trên ngực, cho in những từ ngữ rỗng tuếch lên tấm các mang tên. Bạn muốn ngồi ghế bành nhung, khi thiên hạ đi chân đất trên các nẻo đường. Bạn muốn danh giá, khi phần lớn đám đông sống cuộc đời nghèo khó đến mức, đại đa số họ, đánh mất phẩm giá con người.

Đây là thời khắc khó khăn trong đời người đàn ông.

Nhiều người thất bại lúc này. Chỉ còn lại một con người, đồng thời là một người đàn ông, biết cúi đầu trước nỗi khổ đau của nhân loại, chấp nhận thứ danh giá duy nhất mà con người gánh vác: ý thức công việc, tấm lòng sẵn sàng giúp đỡ, đức kiên trì, và từ chối tất cả những gì vô giá trị, trong cuộc sống con người.

Hãy thử nghĩ xem, con người đê tiện thế nào khi trương ra những chức tước, danh giá cao nhất! Họ ca ngợi giá trị xứng đáng của tấm huân chương!

Hãy ngồi lại, không huân chương, chức tước, cấp bậc, hơi con người. Lúc đó bạn sẽ đạt danh giá giữa những con người. Khác đi, bạn chỉ trở thành một ngài trịnh trọng hoặc một ngài nhân từ - bạn khiêm tốn đến thế ư? Tôi cho rằng, bạn muốn nhiều hơn thế.

191/ Về cơ thể

Có hai cách phạm lỗi, chống lại cơ thể: hoặc sống phóng dăng truy lạc, hoặc như người tu hành kiêu ngạo, nhát gan và như bị xúc phạm.

Cơ thể không chịu nổi cách nào, nó bướng bỉnh và tuyệt vọng tuân theo cả hai sự xúc phạm. Cơ thể chỉ chịu đựng nổi sự chân thành.

192/ Rằng: bạn luôn luôn sống giữa đường

Bạn tưởng bạn đã xây nhà, từ đỉnh cao của danh vọng, bạn thỏa mãn ngắm nhìn thế giới? Bạn không biết, vĩnh viễn bạn là khách lữ hành, mọi cái bạn làm, chỉ là động tác của một lữ khách, rồi sẽ từ biệt cõi đời?

Bạn vĩnh viễn chạy đua giữa các thành phố, giữa những mục đích, những giai đoạn tuổi đời, và những thay đổi. Nếu nghỉ ngơi, bạn không nghỉ an toàn hơn, dài lâu hơn một khách lữ hành, người tạm dừng bước dưới bóng râm của cây táo bên đường, nửa tiếng đồng hồ giữa chặng đường đi. Bạn cần biết điều đó khi bạn lập những kế hoạch. Ý nghĩa những chặng đường của bạn không phải là đích, mà là một cuộc hành hương.

Bạn không sống trong những vị trí, bạn sống giữa đường.

193/ Về những bản hợp đồng

Với công việc, chỉ là của riêng bạn, thứ mà bạn trốn cũng không có cách, không có quyền, là định mệnh của bạn. Công việc không chỉ cần lòng sẵn sàng, cần khả năng, kiến thức, kinh nghiệm. Không chỉ cần tiếng gọi thôi thúc trong lòng, và kỷ luật. Không chỉ cần nỗi chuyên cần tởm. Tất cả đều cần và đều ít ỏi.

Với công việc, cần một đức hạnh trời cho. Đức hạnh này là sự kiên nhẫn. Không từ bỏ công việc. Không sùng sốt. Không chạy trốn nó. Mà kiên nhẫn chịu đựng công việc, như chịu đựng một thứ bệnh kỳ lạ, ngày qua ngày, qua năm tháng, qua cả cuộc đời sống với nó, như nô lệ với

địa ngục, như người bệnh với bệnh tật, mà Thượng đế đã giáng xuống.

Kiên nhẫn không phải là đức hạnh của con người. Nhưng nếu con người dám nhận và thực hiện, lúc đó, chỉ lúc đó, họ giống như Thượng đế.

194/ Về bản hợp đồng, thêm một lần nữa

Tất cả, những gì mà thế gian đòi hỏi bạn, đều là sự mặc cả và cách giải quyết lưng chừng.

Đáng kể nhất, khi bạn tự ký hợp đồng với bản thân, với những cá tính của bạn. Trong hợp đồng này không có sự mặc cả.

Cuộc đời đòi trả giá đắt với từng tính cách. Bạn phải trả giá cho tất cả, cho độc lập, cho niềm vui, cho sức khỏe, nhưng đáng sợ nhất là phải trả giá cho hợp đồng bạn ký với bản thân và với tính cách của mình.

Bạn không thể nói với ông chủ nợ này rằng: *"tôi đau đầu"* hoặc: *"tôi thích làm việc khác"*. Kẻ nô lệ chèo thuyền cũng còn nhẹ nhàng hơn, so với kẻ tự ký hợp đồng công việc, với tính cách của bản thân mình.

195/ Về cuộc sống và cái chết

Đôi khi bạn cảm thấy mình sẽ chết trong những giờ phút tới. Những lúc đó, không cần mọi giá phải gọi thầy thuốc.

Hãy học cách không sợ và không hy vọng.

Cái chết không phải là cái xấu nhất, không, cái chết tuyệt đối không *"xấu"*. Chúng ta hãy chết, nếu cần, như một con người, nghĩa là chết cao thượng, không vội vã, rên khóc.

Nhưng cũng hãy sống, chừng nào cho phép, như một con người, một cuộc sống có sự quan tâm, có sự tìm hiểu ý nghĩa của các hiện tượng và các sự vật, hãy kiểm tra giá trị thật của nó. Bạn sẽ nói gì với bác sỹ, trong phút giây nguy hiểm, bạn thăm dò nguyên nhân trạng thái sức khỏe chẳng? Trí tuệ hoạt động của bạn biết hết những gì liên quan đến cơ thể của bạn.

Nếu nhìn nhận mình như vậy, lập tức bạn sẽ ngạc nhiên thấy hiện thực sao mà rắc rối: những sự việc thuộc về con người có vô tận nguyên nhân, các lĩnh vực ràng buộc lẫn nhau, cái xảy ra trong đời, hoặc trong cơ thể ta đều có lý do, *"nguyên do"* chính là bản thân ta, bản thể của sự tồn tại. Đây là *"nguyên do"*, là sự sống sau tất cả mọi hiện tượng. Nguyên do này có thể tự hủy hoại, nhưng không thể làm chúng tan ra, không thể giải thích và hiểu hết được.

196/ Về chân lý và cái đàng sau nó

Hãy yêu quý, hãy tuyên bố và hãy thổ lộ sự thật; những sự thật lớn bé, những sự thật hàng ngày và của những giây phút định mệnh.

Hãy luôn luôn làm điều này, một cách dũng cảm, không sợ hãi. Nhưng không hại gì, nếu giữa chừng bạn mỉm cười im lặng, cười cả bạn và cả sự thật nữa.

Bởi vì chân lý là vĩnh cửu và không thay đổi, giống như những quy luật lớn của thiên nhiên. Nhưng bạn, một con người, người tin tưởng và thổ lộ chân lý, bạn không vĩnh cửu, và bạn thay đổi.

Ngay thời tiết cũng làm thay đổi ý định của bạn, ngay trời tuyết rơi cũng khiến bạn đi chệch con đường đã được thượng đế ra lệnh trước, ngay một người đàn bà cũng làm bạn bị tác động: thế đấy, bạn dễ thay đổi đến mức nào. Bạn hãy cứ tuyên bố chân lý, nhưng không sao, nếu đôi lúc, giữa chừng, bạn mỉm cười.

197/ Về sự nhạy cảm của con người

Thật tuyệt vời! khi con người nhạy cảm đến thế! Như một bông hồng. Như một bông Kankalin mùa xuân.

Con người tuyệt vọng để ý từng từ, từng chữ, những thứ xúc phạm đến nỗi tự ái của họ, như thể không có ai và không có gì trong thế giới thực thể. Một cách phát âm cũng làm một con người tổn thương đến chết, đúng thế, cả điều này nữa, bạn im lặng khi họ đợi bạn biểu dương, hoặc tán đồng với họ: thế là một con người có thể bị biến thành kẻ thù không đội trời chung.

Cũng vẫn những con người ấy, những người nghe ngóng một cách tinh vi đáng sợ mọi thứ liên quan. Những người, với một cái bắt tay, một phát âm trong telephone cũng phản ánh tính chất của họ, những người còn hiền dịu và nhạy cảm hơn cả hoa trinh nữ, họ không suy nghĩ mà hành động một cách dễ dàng nhất, tàn ác một cách không mảy may động lòng, một cách thờ ơ và đôi khi một cách vui vẻ nữa. Sự linh động này của tâm hồn con người, không xứng đáng để phê phán. Chỉ cần biết về nó là đủ. Và không cần phải ngạc nhiên về bất kỳ điều gì, không bao giờ.

198/ Về phép lịch sự

Con người nói chung bị xúc phạm nếu ta tỏ ra quá lịch sự đối với họ.

Tôi nói về những người châu Âu và người Mỹ. Chỉ có người Trung Quốc chịu đựng được bằng mọi giá, phép lịch sự tuyệt vọng, không để lại dấu vết, thứ đã thấm vào toàn bộ chất liệu cơ thể và tâm hồn họ.

Phép lịch sự này, thứ đồng nghĩa với lối sống dân gian, là một hình thức thể hiện cao nhất của cộng đồng con người.

Nhưng thứ lịch sự của chúng ta hoàn toàn nông cạn. Với người Pháp chỉ có văn học và sự tuyên chiến là lịch sự: quán ăn, cửa hiệu và phòng khách của họ không có thứ đó.

Không đủ khi ta nói "*pardon*", lúc đâm lên chân người khác. Cần phải cảm thấy câu "Xin lỗi" nữa - và điều này khó khăn hơn nhiều.

Thời đại của chúng ta là thời đại bất lịch sự nhất của nhân loại. Dao phủ thời trung cổ còn quỳ gối trước nạn nhân và xin lỗi vì buộc phải cắt cổ họ: Marie Antoinett vẫn còn phải nói với Sanson trên đoạn đầu đài: "Pardon". Giờ đây, cả dao phủ lẫn nạn nhân đều không bao giờ xin lỗi lẫn nhau. Thật đáng buồn vì điều này.

Nếu ngày nay một người nào đó lịch sự một cách hoàn hảo, những người cùng thời lại cảm thấy đấy là một hành vi lạnh lùng, một sự thờ ơ xa lạ. Ngày nay ai cũng đòi hỏi một "*sự đổi màu*", phép lịch sự được cảm nhận như lý do thoái thác và phản bội. Mặc dù đây đơn giản chỉ là một kinh nghiệm. Không có cách giải quyết khác. Khi ai cũng chọc tức người khác, bằng sự yêu thương điên cuồng hoặc nỗi hằn thù có chủ ý: bạn hãy vẫn là người lịch sự.

199/ Về các hình thức

Các hình thức cần phải được duy trì đến tận phút cuối cùng.

Giữa bữa ăn, trong lúc trò chuyện. Trên giường và bên cạnh bàn. Khi sự chung sống của con người ngày càng trở nên thiếu hình thức: bạn hãy chung thủy với những hình thức cuối cùng và quý giá như: chào hỏi, cúi đầu, bắt tay, tỏ thái độ, hình thành ý kiến. Một thời, khi ít ai quan tâm đến hình thức của quần áo, bạn hãy cứ xỏ áo khoác, và buổi tối, nếu họ mời bạn đến đám đông, hãy mặc quần áo đen. Không phải vì quần áo mà chính vì hình thức.

Sự hiểu biết không chỉ do những cuốn sách mang lại. Sự hiểu biết chính nhờ những phản xạ vận vật thường ngày cứu vớt. Khi thiên hạ giờ nằm đấm lên chống lại bạn, bạn hãy đáp lại từ tốn và lịch sự bằng cách nâng mũi lên.

Bạn không thể làm khác được.

200/ Về tổ quốc

Thế nào cũng được, những người nói nhân danh tổ quốc? Thế nào cũng được, những gì họ nói, những người tin rằng họ có quyền nhân danh tổ quốc để nói?

Bạn hãy nghe theo tổ quốc.

Luôn luôn, tất cả, hãy dâng cho tổ quốc của bạn. Thế giới không có nghĩa lý gì với bạn, nếu không có tổ quốc. Đừng chờ đợi những điều tốt lành từ tổ quốc, đừng than phiền nếu bị xúc phạm, nhân danh tổ quốc. Tất cả những điều ấy không có nghĩa lý gì. Tuyệt đối, đừng mong chờ gì từ tổ quốc của bạn. Hãy cho tổ quốc những gì tốt nhất của đời bạn.

Đây là mệnh lệnh cao cả nhất. Ngu xuẩn là kẻ nào không biết đến mệnh lệnh ấy.

201/ Về thế giới

Đừng bao giờ quên rằng bạn là đứa con của thế giới.

Là họ hàng của những người da đen, của loài bò sát, của Leonardo da Vinci, của dòng điện Golf, của những người đàn bà Mã lai, của động đất và của Lão- tử.

Bạn gần gũi với tất cả, đều cùng một chất liệu, một linh hồn được sản sinh và được đón quay trở lại. Đây là điều chắc chắn.

202/ Về bản thân tôi

Đến hơi thở cuối cùng, tôi vẫn cảm ơn số phận, đã cho tôi ***Làm người***, và ánh lửa của tri thức đã soi rọi tâm hồn mờ mịt của tôi.

Tôi đã nhìn thấy mặt đất, bầu trời, bốn mùa. Tôi đã làm quen với tình yêu, với những mảnh mong manh của hiện thực, với khát vọng và những đổ vỡ.

Tôi đã sống trên trái đất, mỗi ngày mỗi sung sướng hơn. Một ngày kia tôi sẽ chết: điều này mới đúng trình tự và đơn giản đến màu nhiệm làm sao!

Cái ***Khác*** có thể xảy ra với tôi không, một cái khác tốt hơn, cao quý hơn? Không, không thể có cái ***Khác***. Tôi đã sống cái có ý nghĩa nhất và tuyệt vời nhất, đó là ***Số phận*** của một ***Con người***.

Điều ***Khác*** và cái ***Khác*** tốt hơn, không thể xảy ra.

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>